

Σχολείο και Ζωή

9

ΜΗΝΙΑΙΑ
ΠΑΙΔΑΓΟΓΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΟΡΗΣΙΣ

ΕΤΟΣ ΙΔ'
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ
1966

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Γ. ΖΟΜΠΑΝΑΚΗΣ

«ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΖΩΗ»

ΜΗΝΙΑΙΑ ΠΑΙΔΑΓ. ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

Έκδίδεται τὴν 1ην ἑκάστου μηνὸς

Διευθυντής: Γ. ΖΟΜΠΑΝΑΚΗΣ

Διαχ/στής: ΑΝΔΡ. ΖΟΜΠΑΝΑΚΗΣ

Γραφεῖα: Ἀκαδημίας 57 — Ἀθῆναι

«L'ÉCOLE ET LA VIE»

Revue Mensuelle de Pédagogie

Directeur: G. ZOMPANAKIS

Gérant: A. ZOMPANAKIS

Rue: Acadimias 57—Athènes

Année 13 SEPTEMBRE 1966

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Ἑσωτερικοῦ:

Γιὰ τὰ Σχολεῖα Δρχ. 100

Γιὰ τοὺς ἐκπαιδευτικοὺς . . . 60

Ὁργανισμοὺς, Τραπεζὰς κλπ. » 250

Τὸ τεῦχος » 10

Ἑξωτερικοῦ:

Γιὰ Ἑκπαιδευτικοὺς: 1,5 λίρα Ἀγγλ.
ἢ δολλάρια 4 (Ἑτησίᾳ)

Γιὰ σχολεῖα: 2 λίραι Ἀγγλίας ἢ
δολλάρια 5 5 (Ἑτησίᾳ).

Ἡ συνδρομὴ ὀρχίζεται ἀπὸ τὸν Ἰανουά-
ριο ἑκάστου ἔτους καὶ προπληρώνεται
Συνεργασία, γράμματα, ἐπιταγὲς κλπ.
στὴ διεύθυνση: Περιοδικὸ «ΣΧΟΛΕΙΟ
ΚΑΙ ΖΩΗ» ὁδὸς Ἀκαδημίας 57 Ἀθή-
νας (Κ). Τηλ. 633 461 Τ.Τ. 143.

ΕΤΟΣ ΙΔ'

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1966

ΤΕΥΧΟΣ 9

Διευθύνσεις κατὰ νόμον: Διευθυντοῦ: Βασ. Σοφίας 8—Νέα Σμύρνη.

Τυπογραφικαὶ Ἔργασίαι:

Γερ. Α. Γεωργιάδης Ὁδὸς Βαλτετσίου 62—Ἀθῆναι—Τηλ. 624 692

Ἑγγράφονται συνδρομηταὶ καὶ πωλοῦνται προηγούμενα τεύ-
χη τοῦ περιοδικοῦ «ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΖΩΗ» στὰ Γραφεῖα μας
ΟΔΟΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ 57 — ΑΘΗΝΑΙ — ΤΗΛ. 613 461 Τ. 143

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Γ. Ζομπανάκης: Οἱ ἀνογνωστικὲς ἡλικίαι τῶν παιδιῶν καὶ τὸ καλὸ βιβλίον	σελ. 337
Εὐριπίδης Σούρλα: Μορφὲς ἐρμηνευτικῆς ἐργασίας σὲ κλασσικὰ κείμενα . . .	» 343
Βασιλείου Φθενάκης: Προβληματισμοὶ τῆς ἐξελικτικῆς ψυχολογίας	» 347
Εὐσταθίου Ἰω. Σταθοπούλου: Αἱ βιβλιοθήκαι καὶ τὸ ἐλεύθερον ἀνάγνωσμα εἰς τὸ Δημ. Σχολεῖον	» 355
Ἀγγελικὴ Δόσκαρη: Ἡ οἰκογένεια καὶ ἠθικὴ ἀγωγή τοῦ παιδιοῦ	» 366
Διεθνὴς Ἑκπαιδευτικὴ Κίνησις:	» 370
Ἑλληνικὴ Ἑκπαιδευτικὴ κίνησις:	» 372
Κριτικὴ τοῦ βιβλίου: Γ. Ζομπανάκης, κ. ἄ.	» 381

«ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΖΩΗ»

ΜΗΝΙΑΙΑ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ - ΕΚΔΟΤΗΣ: Γ. ΖΟΜΠΑΝΑΚΗΣ

Ἔτος ΙΔ'

Σεπτέμβριος

Τεύχος 9

Οἱ ἀναγνωστικὲς ἡλικίαι τῶν παιδιῶν καὶ τὸ καλὸ βιβλίον

Στὸ τεῦχος τοῦ περασμένου Μαρτίου μιλήσαμε διεξοδικὰ γιὰ τὴν
«πλήμμυρα τῶν εἰκόνων καὶ τὸ παιδί».

Σήμερα, μὲ τὴν εὐκαιρίαν τοῦ νέου σχολικοῦ ἔτους καὶ τὴν ἀγορὰ
τῶν νέων βοηθητικῶν καὶ ἐλευθέρων βιβλίων ἀπὸ τοὺς γονεῖς τῶν
παιδιῶν, ἀξίζει τὸν κόπο νὰ συμπληρώσωμε ὅσα ἐκεῖ εἶπαμε γιὰ τὸ
καλὸ βιβλίον.

Προκαταβολικὰ πιστεύομε ὅτι δὲν εἶναι μόνο σπουδαῖο νὰ δώ-
σωμε στὸ παιδί τὸ καλὸ βιβλίον, ἀλλὰ νὰ τοῦ κάνωμε ἀγαπητὸ καὶ
ἀξιανάγνωστο τὸ καλὸ βιβλίον. τὸ βιβλίον ποὺ τοῦ ταιριάζει. Θὰ προ-
σέξωμε ἰδιαίτερα τὴν ἡλικίαν τοῦ παιδιοῦ, γιατί ἓνα κατ' ἑαυτὸ καλὸ
καὶ πολύτιμο βιβλίον μπορεῖ νὰ προξενήσῃ μεγάλη ζημιὰ σ' ἓνα παιδί,
ὅταν τοῦ δοθῇ πολὺ ἑνωρίς. Δὲν χωνεύει τὴν πνευματικὴ αὐτὴ τροφή,
ἀκριβῶς, ὅπως τὸ μικρὸ παιδί δὲν χωνεύει μιὰ πολὺ βαρεῖα ὕλική τρο-
φή, τὸ σκληρὸ κρέας, τὸ ἄλκοολ. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ γνωρίζωμε τὴν
ἀναγνωστικὴν ἡλικίαν τοῦ παιδιοῦ.

Τὰ παιδιά ὅμως ἐξελίσσονται μὲ διαφορετικὸ ρυθμὸ καὶ γι' αὐτὸ
δὲν εἶναι ὅμοια. Ἔτσι, πολλὰ παιδιά μὲ τὸ 10ο ἔτος βρίσκονται ἀκό-
μη στὴν ἡλικίαν τοῦ παραμυθιοῦ, ἐνῶ ἄλλα μὲ τὸ 8ο ἀκοῦν πιὸ εὐχά-
ριστα καὶ διαβάζουν λαϊκοὺς μύθους καὶ παραδόσεις. Ἰδιαίτερα πρέπει
νὰ γνωρίζωμε ὅτι βιβλία προηγούμενης ἀναγνωστικῆς ἡλικίας ξανα-
διαβάζονται ἀργότερα μὲ πολὺ εὐχαρίστηση. Γενικὰ ὅμως πρέπει νὰ
ποῦμε ὅτι τὰ περισσότερα παιδιά κατατάσσονται ἀνάλογα μὲ τὴν ἡλι-
κίαν τους, σὲ μιὰ ὁρισμένη ἀναγνωστικὴ κατηγορία.

Τὸ παιδί τῶν 2 ὡς 6 χρονῶν γνωρίζει φυσικὰ μόνο τὸ εἰκονο-
γραφημένο βιβλίον. Κατὰ τὴν ἐκλογή του πρέπει νὰ προσέχωμε, ἂν οἱ
εἰκόνες παρουσιάζονται μὲ εὐχάριστο ἢ ἀγάριστο καλλιτεχνικὸ τρόπο.

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

ΚΟΣΜΗΤΕΙΑ

337

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΔΩΡΕΑ

ΗΜΕΡΟΜ.

ΑΡΙΘ.

K. Κουλιδης

20-7-90

44433

Τὸ πολὺ περιεχόμενον κάνει στὴν ἀρχὴ μόνον κακόν. Ὁ πνευματικὸς ὁρίζοντας τοῦ παιδιοῦ μόλις ξεπερνᾷ τὰ ὅρια τῆς κουζίνας, τοῦ σαλονιοῦ καὶ τοῦ πολὺ κοντινοῦ περιβάλλοντος. Τὸ εἰκονογραφημένο βιβλίον ἐπίσης δὲν πρέπει νὰ ξεπερνᾷ τὰ ἴδια ὅρια. Οἱ εἰκόνες συνοδεύονται συνήθως ἀπὸ στίχους, πού ἡ μητέρα διαβάζει στὸ παιδί καὶ τὸ παιδί μὲ τὴ συχνὴ ἐπανάληψιν καὶ τὸν μηχανικὸν παπαγαλισμὸ μαθαίνει ἀπέξω.

Οἱ στίχοι αὐτοὶ πρέπει νὰ εἶναι καλοὶ, σαφεῖς, καθαροὶ καὶ εὐκολονόητοι καὶ νὰ μὴ σκοτώνουν μὲ τὴν κακὴ ὁμοιοκαταληξία, τὴν ἀκαλλιέργητη γλῶσσα, τὴν αἰσθησι τοῦ παιδιοῦ γιὰ τὴν ποίησι ἀπὸ τὰ πρῶτα κιόλας χρόνια. Πολὺ ὁμορφες εἶναι οἱ παραδομένους παιδικὰς ὁμοιοκαταληξίαι μὲ τὸ ρυθμὸ καὶ τὴ μελωδία τους.

Δὲν πρέπει ἐπομένως νὰ ἀποδίδωμε στὴν ἀρχὴ καμιά ἰδιαίτερη σημασίαν στὴν κατανόησιν τοῦ περιεχομένου. Τὸ παιδί ξη τοὺς στίχους ἀκόμη σὰν ὁλόγητα, σὰν μελωδία, πού ὁ ἐνήλικος ἴσως δὲν μπορεῖ πιά, γιὰτὶ ἀναλύει τὸν στίχον στὶς ἐπὶ μέρους λέξεις. Γι' αὐτὸ στὴν παιδικὴ αὐτὴ ἡλικία πρέπει νὰ προσφέρεται ἡ ποίησις, σὰν μουσικὴ καὶ ὑπάρχουν ἀρχετὰ λυρικὰ ποιήματα, πού μπορεῖ νὰ καταλάβῃ τὸ παιδί. Ἐτσι ἀφυπνίζεται ἐπίσης τὸ γλωσσικὸ του συναίσθημα.

Μὲ τὸ 40 ἔτος τῆς ἡλικίας ἀρχίζει τὸ διαφέρειν τοῦ παιδιοῦ γιὰ τὸ παραμῦθι. Ὡς τὸ 80 ἔτος περίπου δὲν μπορεῖ νὰ ἀκούῃ καὶ νὰ διαβάξῃ ἀρκετὰ παραμῦθια. Ἀλλοίμονον ὅμως, ἂν ἡ μητέρα διηγῇται μιὰ θέση τοῦ παραμυθιοῦ διαφορετικὰ ἀπὸ τὴν προηγούμενη ἢ παραλείπη κάτι. Ἀλύπητα θὰ τὴν διακόψῃ τὸ παιδί, θὰ τὴν διορθώσῃ ἢ θὰ ὀλοκληρώσῃ. Τὰ παραμῦθια οἰκοδομοῦνται πάνω στὸ συναίσθημα. Γι' αὐτὸ τὸ παραμῦθι συγκινεῖ πάντα τὸ παιδί, γι' αὐτὸ τὸ παιδί δὲν θέλει ποτὲ νὰ τοῦ λείψῃ τὸ παραμῦθι σὰν κάτι πολὺ ἀγαπητὸ καὶ πρὸ πάντων στὴν ἀρχικὴ του μορφῇ.

Τὰ κανονικά παιδιά αποκρούουν μόνα τους τις παραλλαγές τῶν παλαιῶν παραμυθιῶν, γιατί μόνο τὰ γνήσια ἀνταποκρίνονται στο νόμο τῆς ζωῆς τῶν αὐτὰ θέλουν πάντα νὰ ἀκούουν. Παράλληλα ἀποδεικνύεται ἕνα ἐνδιαφέρον ψυχολογικὸ γεγονός: Ὅλα σχεδὸν τὰ ἀγαπητὰ παιδικὰ παραμύθια εἶναι τρομερά. Ὁ λύκος στὴν «Κοκκινισκουφίτσα» τρώει τὴν γιαγιά, ἡ κοιλιὰ τοῦ ἀνοίγεται. Τὰ παιδιά ὅμως εἶναι τόσο εὐρωστα, ὥστε τὰ παραμύθια νὰ ἀναπτύσσουν καμὶ κλίση γιὰ σκληρότητα ἢ φόβο. Τὰ παραμύθια ἔχουν τὴ δική τους σφαῖρα, στὴν ὁποία δὲν ὑπάρχουν σκληρότητες, γιατί δὲν ὑπάρχει τίποτε πραγματικό.

Στὴ σφαίρα αὐτὴ παραμένουν ἀκόμη εὐχάριστα τὸ ἀληθινό, τὸ ὠραῖο καὶ τὸ καλόν. Κοντὰ σ' αὐτὴ στέκονται ἀκόμη τὰ παιδιὰ καὶ καταλαβαίνουν ἀμέσως ὅταν γίνεται λόγος γι' αὐτή. Τὰ παραμύθια ἀποκαλύπτουν τὸν κόσμον πέραν ἀπὸ τὴν πραγματικότητα, τὸν κόσμον τῆς παιδικῆς ψυχῆς. Ἄς τὰ προσφέρουμε στὰ παιδιὰ ὅσο μπορούμε συχνότερα καὶ ἀφθονώτερα.

Ὅταν τὸ παιδί γινῇ 8 χρονῶν, τότε πιά ἐνδιαφέρεται γιὰ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ πράγματα τοῦ περιβάλλοντός του. Οἱ γονεῖς μόνον δὲν τοῦ εἶναι πιά ἀρκετοί. Τὸ βιβλίο ἐπίσης δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι πολὺ-τιμος βοηθὸς γιὰ τὸ παιδί· μπορεῖ νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν περιέργειαν τοῦ παιδιοῦ μὲ μιὰ ματιὰ στὴ ζωὴ ἄλλων ἀνθρώπων. Τὸ παιδί, φυσικά, δὲν πρέπει νὰ ἔξῃ μπροστά του μόνον πρότυπα, ἀλλὰ πρέπει νὰ βλέπῃ πῶς εἶναι πραγματικά ἡ ζωὴ καὶ πῶς πρέπει νὰ γίνῃ ἰδανική. Ἡ ζωὴ ἐπίσης δὲν πρέπει νὰ δείχνεται μόνον ἀπὸ μιὰ τέτοια πλευρά, ὥστε τὸ παιδί νὰ μὴν εἶναι εὐχαριστημένο μὲ τὴ δική του ζωὴ, μὲ τὸ δικό του σπίτι. Γι' αὐτὸ χρειάζεται πολὺ συχνὰ ἀρκετὸ χιούμορ, ποὺ δὲν θὰ ἐκφυλύζεται, φυσικά, σὲ σάτυρα ἢ γελοιογραφία. Καὶ τὰ δυὸ θὰ μπο-
ροῦσαν νὰ διαφθεῖρουν τὴν παιδικὴ ψυχὴ.

Μὲ τὸ 10ο ἔτος τῆς ἡλικίας τὸ παιδί βγαίνει «ἔξω στὴν ἐνεργὸν ζωὴν». Ἡ στενωτέρη πατριδα τοῦ φαίνεται πολὺ στενὴ, θέλει νὰ ἀποκτήσῃ κάποια βιώματα. Ἡ βιωματικὴ αὐτὴ δίψα μπορεῖ νὰ σβῆσῃ εὐκόλῃ, ὅταν ἀφήνωμε τὸ παιδί νὰ συζῇ τίς περιπέτειες τοῦ βιβλίου. Ὅταν ὅμως δὲν θεραπεύωμε τὴ δίψα του, τὸ παιδί καταφεύγει στὴ ρυπαρὴ φιλολογία. Καλὰ βιβλία, ποὺ ταιριαρίζουν στὴν ἡλικία αὐτὴ, ἐκανοποιοῦν τὸ παιδί ὅχι μόνον στὴν τάση του πρὸς τὸν εὐρύτερο κόσμον, ἀλλὰ καὶ δυναμώνουν τὴ θέλησίν του, τοῦ ἀναπτύσσουν τὸ κοινωνικὸ συναίσθημα καὶ τοῦ μεταδίδουν ἀσυνείδητα τίς πρώτες ἔννοιες τοῦ πολιτισμοῦ.

Ἔτσι, δὲν εἶναι καθόλου παρὰ ξενο ὅτι καὶ τὰ κορίτσια ἀκόμη τῆς ἡλικίας αὐτῆς συμπαθοῦν πιδ πολὺ τὰ βιβλία τῶν ἀγοριῶν ἀπὸ τὰ βιβλία ποὺ προορίζονται εἰδικὰ γι' αὐτά. Γιατὶ τὰ βιβλία τους φαίνονται στὰ περισσότερα γλυκανάλατα, ἀναξιόπιστα, πλαστὰ καὶ χοντροκομμένα. Γιατὶ δὲν θὰ ἔπρεπε ἓνα κορίτσι δέκα ὡς δώδεκα χρονῶν νὰ διαβάξῃ τὸν «Ροβινσὼν»,

Ἄς ἀφήσωμε τὰ παιδιὰ μας νὰ διαβάζουν τὰ κατορθώματα ἁλ-
λων ἀνθρώπων. Θὰ θελήσουν νὰ μιμηθοῦν τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς
καὶ ἔχουν τὴν τάση νὰ ἐκτελέσουν ἐπίσης μεγάλα κατορθώματα. Ἐτσι
τὸ παιδί ἀσυναίσθητα ὀδηγεῖται στὸ νέο, οὔτεν ἀγάπη καὶ τὸν σεβασμὸ
τοῦ ἀγνοοῦ ἡρωϊσμοῦ, τῆς γνήσιας περιπετειώδους ζωῆς σὲ ὅλες τὶς πε-
ριοχές. Ἀπὸ ἐδῶ καὶ πέρα μένει ἓνα μικρὸ βῆμα γιὰ νὰ γνωρίσῃ τὶς
αἰώνιες ἀξίες, ποὺ γεμίζουν τὴ ζωὴ κάθε εὐγενοῦς ἀνθρώπου καὶ τὴν
κάνουν πολὺτιμη.

Πολλοὶ ἐνήλικοι ἀποθαρρύνονται ἀπὸ τὸν ὅρο «Περιπετειῶδες βιβλίον», γιατί ὑπὸ τὸν ὅρον αὐτὸν ἐννοοῦν κάτι τὸ ἐπικίνδυνο. Δὲν εἶναι ὅμως ἔτσι, γιατί οἱ θεϊκοὶ καὶ ἡρωϊκοὶ μῦθοι εἶναι μιὰ προβαθμίδα στὴν περιπετειώδη φιλολογία. Μὲ ἀληθινὸν ἐνθουσιασμὸ οἱ 12χρονοὶ καὶ 16χρονοὶ νεαροὶ διαβάζουν τοὺς μῦθους αὐτοὺς, ποὺ ἀνταποκρίνονται εἰδικὰ στὴ βαθμίδα αὐτὴ τῆς ἐξελιξιῶς τους (προσφθ-βεία). Ἀκριβῶς ὅπως στοὺς νέους τῆς ἡλικίας αὐτῆς βράζουν καὶ ξε-

χειλίζουν οι δυνάμεις της φιλονικίας και του διαπληκτισμού, το ίδιο και στους μύθους των ηρώων εκδηλώνεται το πολεμικό θάρρος και η συνείδηση της δυνάμεως του ατομικού ανθρώπου. Ο νέος ταυτίζεται πρόθυμα με τον Ηρακλή, τον Θησέα, τον Ζίγκφριντ και άλλους, που και σήμερα ακόμη υψώνονται μπροστά μας σε θαυμαστό μεγαλείο. Γεννάται φυσικά το ερώτημα, αν οι μύθοι των ηρώων σε μιὰ εποχή τρομερών πολέμων πρέπει να δοθούν στα χέρια ενός νεαρού, γιατί, όπως λένε πολλοί παιδαγωγοί, αποθεώνονται μέσα σ' αυτούς ο πόλεμος, ο αγώνας και ο διαπληκτισμός. Σ' αυτούς αντιπαρατάσσουμε το ακαταμάχητο επιχείρημα, ότι σύμφωνα με την αντίληψη αυτή δεν θα 'πρεπε να διδάσκονται ούτε οι ήρωες των ελληνικών πολέμων, ούτε ο Σαλούστιος και ο Καίσαρ στη διδασκαλία των Λατινικών. Έκτος απ' αυτό, στους μύθους αυτούς δεν πρόκειται μόνο για την αποθέωση της αχαλίνωτης φιλονικίας, αλλά για την προσωπική συμμετοχή σε ύψηλες αρετές: το θάρρος, την γενναιότητα, τιμότητα, την τιμή και την πίστη. Αυτές οι αρετές όμως δεν έχουν σημασία μόνο για τον πόλεμο και τον αγώνα, αλλά και για την καθημερινή ζωή. Θά'πρεπε μόνο να δίδονται στη νεολαία ήρωικοί μύθοι όλων των λαών, για να βλέπη ότι και άλλοι έχουν ήρωες και αρετές. Με τον τρόπον αυτό θα μπορούσαν να γίνουν πολλά για μιὰ συνεννόηση των λαών, μιαν αμοιβαία εκτίμηση και μιὰ καταπίεση του υπερβολικού εθνικού φανατισμού. Εξετάζεται επίσης το ζήτημα, αν πρέπει να συγχρονισθούν οι μύθοι των ηρώων, γιατί πολλές έννοιες κατάγονται από μιαν άλλη εποχή και μπορούν σήμερα να οδηγήσουν σε ψεύτικες παραστάσεις. Με το ζήτημα όμως αυτό θα μπορούσαν να καταπιαστούν οι ψυχολόγοι της νεολαίας.

Από τους μύθους των ηρώων ο δρόμος μᾶς φέρνει άμέσως στο πραγματικά περιπετειώδες βιβλίο, που τραβά πάντα τη νεολαία των 12 ως 15]16 χρονών. Δυστυχώς υπάρχουν πιά πολλά τα κακά από τα καλά βιβλία της ομάδας αυτής και ο νεαρός αναγνώστης δεν μπορεί ακόμη να τα κατατάξη σωστά. Θα αναγνωρίση όμως άμέσως, ότι τα κακά βιβλία του είδους αυτού είναι πολύ πρόχειρα συνταγμένα, ότι δεν αναπαριστάνουν τη ζωή, όπως είναι πραγματικά, ότι και αυτός ο ήρωας δεν είναι «από τον κόσμον αυτόν», γιατί παρουσιάζεται συνήθως σαν υπερ-άνθρωπος, που έχει να κάνει μόνο με υπανθρώπους αντιπάλους. Και όμως οι δυνατοί και υγιείς άνθρωποι είναι εκείνοι που δοκιμάζονται στον αγώνα της ανθρώπινης μοίρας.

Αυτούς όμως μᾶς τους δείχνει το καλό βιβλίο. Βιβλία για Ίνδιάνους αϊχμαλωτίζουν τους νεαρούς μόνο για λίγον καιρό, γιατί τα περισσότερα είναι φανταστικές εφευρέσεις των ποιητών, οι ήρωες δεν έζησαν πραγματικά. Βιβλία γενικά, που παρουσιάζουν πραγματικά βιώματα, όπου οι ήρωες είναι άνθρωποι που έζησαν τη ζωή τους, και μπορούν να γίνουν πρότυπα για τη νεολαία, κινούν πολύ το διάφέρον των παιδιών. Γι' αυτό η νεολαία όρμαί επίσης στα περιπετειώδη βιβλία,

που όμιλούν για τον κόσμο των ανακαλύψεων, των εφευρέσεων, των ταξιδιών. Είναι καμιά φορά άπλες και λιτές διηγήσεις, αλλά δείχνουν ότι υπάρχουν και άλλες αρετές, όχι μόνο το πολεμικό θάρρος, που δείχνουν ότι η υπεράσπιση της Ειρήνης απαιτεί επίσης γενναιότητα, τιμή, θάρρος και τιμότητα. Οι περιπετειώδες επίσης της Τεχνικής συναρπάζουν τη νεολαία. Το περιπετειώδες έγκειται στον αγώνα του ανθρώπινου πνεύματος με τις πρωτόγονες δυνάμεις της φύσεως. Είναι σπουδαίο το ότι η νεολαία ασχολείται με τις τύχες μεγάλων εφευρετών και ανακαλυπτών, γιατί οι περισσότεροι απ' αυτούς δεν ήταν μόνο σπουδαίοι εφευρέτες, αλλά και έσωτερικά μεγάλοι άνθρωποι. Όταν ο νέος μάθη να γνωρίζη τις εργασίες και τη ζωή των μεγάλων του πνεύματος και της τεχνικής, τότε του άφυπνίζεται η θέληση να μιμηθί τους ανθρώπους αυτούς. Αλλά και η γνώση της δράσεως ανθρώπων, για την εύτυχία και την ανακούφιση του πόνου της ανθρωπότητας είναι πολύ σημαντική. Έδω ο αναγνώστης μαθαίνει να εκτιμά την πνευματική στάση και συμπεριφορά που διευκολύνει του ανθρώπους να θυσιάζουν τη ζωή τους για τους άλλους από χριστιανική αγάπη, από αγάπη προς τον πλησίον, που οι σημερινοί άνθρωποι έχουν τόσην ανάγκη.

Ο άνθρωπος δεν μένει πάντα έφηβος, θα γίνη άντρας ή γυναίκα. Έτσι βγαίνει από τον κύκλο των νεανικών άνωγνωσμάτων και μπαίνει στον ευρύτερο κύκλο που προορίζεται για τους ένηλίκους. Οι περισσότεροι άνθρωποι όμως δεν μπορούν να το πετύχουν μόνοι τους, πράγμα που θα ήταν ιδεώδες· χρειάζονται κάποια βοήθεια. Τη βοήθεια αυτή στους νέους των 15-16 χρονών θα 'πρεπε να προσφέρει ο πατέρας και η μητέρα· το σχολείο όμως προ πάντων έχει το χρέος να φροντίση γι' αυτό. Κατά τη διδασκαλία των νεοελληνικών θα προπαρασκευάση τα παιδιά για το νέο κύκλο άνωγνωσμάτων που έρχεται έτσι, ώστε ο νέος των 19 χρόνων μόνος πιά από τις γνώσεις που άπόκτησε για το καλό βιβλίο να μπορέη να κάνει την όρθή έκλογή μέσα από τον άφθονο πλούτο της παγκόσμιας φιλολογίας.

Είναι πολύ ένθαρρυντικό το φαινόμενο, ότι μερικοί νέοι από ένστικτο εκλέγουν το καλό βιβλίο μέσα από μεγάλη ποικιλία που έχουν μπροστά τους. Προ πάντων όταν από τη μικρή τους ηλικία συνήθισαν στο καλό και κατάλληλο βιβλίο. Έτσι μόνοι τους καθοδηγούνται στην έκλογή του σωστού βιβλίου των ένηλίκων, όπου οι αγαπημένοι τους συγγραφείς τους προσφέρουν πολύτιμη βοήθεια.

Έπειδή όμως καμιά φορά το ένστικτο άπατά ή δεν είναι ακόμη όσο πρέπει έξελιγμένο, είναι σπουδαίο να ξέρουμε πότε ένα βιβλίο θεωρείται πολύτιμο. Θα περιοριστούμε στα βασικά μόνο σημεία της κρίσεως του βιβλίου:

Το βιβλίο πρέπει να συντάσσεται από ένα πραγματικό ποιητή, που μεταχειρίζεται άπλή, ώραία και καθαρή γλώσσα. Από την άπαί-

τηση αὐτὴ ἐξυπακούεται ὅτι ἡ γλῶσσα θὰ εἶναι φυσικὴ, ζωντανὴ καὶ πλαστικὴ. Ἀποκλείονται φράσεις καὶ λέξεις ιδιωματικές. Ὁ ποιητὴς τοῦ νεανικοῦ βιβλίου θὰ τὸ γράψῃ μὲ τὸ αἷμα τῆς καρδιάς του ἀπὸ ἐσωτερικὴ δημιουργικὴ χαρὰ, ἀπὸ τὴν ἐπιβίωση ἐνὸς ἐσωτερικοῦ βιώματος. Ἀνθρώπος ποὺ τοῦ λείπει ἡ ἱκανότητα αὐτῇ, δὲν μπορεῖ νὰ γράψῃ νεανικὸ βιβλίο, γιατί τοῦ εἶναι ἀδύνατο νὰ δώσῃ μορφὴ καὶ σχῆμα σιτοῦς ἀνθρώπους καὶ νὰ ζωγραφίσῃ χαρακτήρες. Καὶ σημασία ἔχει αὐτὸ ἀκριβῶς, οἱ ἄνθρωποι τοῦ ποιητῆ νὰ ἀνταποκρίνονται στὴν πραγματικότητα, νὰ εἶναι γνήσιοι καὶ ζωντανοί, ἀληθινοί. Ἀπ' αὐτοὺς βγαίνει μόνη τῆς ἡ εὐρύτερη ἀπαίτηση, ὅτι τὸ νεανικὸ βιβλίο θὰ εἶναι γραμμένο — ὅπως ἡ ζωὴ — γεμᾶτο θερμότητα καὶ ἐνταση. Ἡ ἐνταση αὐτὴ ὅμως δὲν θὰ εἶναι τεχνητὴ, ἀλλὰ θὰ ξεφυτρώνει ἀπὸ μιὰ ζωντανὴ μοῖρα, συνδεμένη μὲ τὸ ὕλικο καὶ τὴν καλλιτεχνικὴ διάρθρωση. Ἐπιβάλλεται ἐπίσης κάθε ἐνέργεια νὰ ἐξελισσεται φυσικὰ ἀπὸ τὸν χαρακτήρα τοῦ ἀνθρώπου καὶ νὰ μὴν κἀνῃ παράξενα ἄλματα.

Τὸ βιβλίο ὅμως θὰ ἀνταποκρίνεται στὴν ἡλικία καὶ τὴν ἐξελικτικὴ βαθμίδα τοῦ νεαροῦ ἀναγνώστη. Αὐτὸ ἰσχύει γιὰ τὸ περιεχόμενο καὶ τὴ γλῶσσα. Πρέπει πάντα νὰ προσέχωμε, ὥστε τὸ κάθε βιβλίο νὰ παρουσιάξῃ ἓνα κομμάτι τῆς ζωῆς, ποὺ δὲν συνίσταται μόνον ἀπὸ ἡλιοθιῖ τῇ νεολαίᾳ γιὰ νὰ ἐνταχθῇ στὸ σημερινὸ κόσμο. Γι' αὐτὸ δὲν εἶναι πολὺ σωστὸ νὰ ἀπορρίπτωμε ἓνα βιβλίο, πολύτιμο ὡς σύνολο, μόνον καὶ μόνο γιατί παρουσιάζει ἓνα κεφάλαιο ποὺ μπορεῖ νὰ σοκάρῃ καὶ νὰ δημιουργήσῃ ἀντιθέσεις. Ἡ νεολαία δὲν τὰ πολυεξετάζει αὐτά, Βρίσκει τὰ φυσικὰ πράγματα ὡς φυσικά. Ἄν οἱ κριτὲς τῶν βιβλίων εἶναι τόσο στενόκαρδοι, τότε δὲν πρέπει νὰ δίνωμε στὴ νεολαία μας κανένα σχεδὸν ἔργο τῶν δικῶν μας μεγάλων καὶ τῶν μεγάλων τῆς παγκόσμιας λογοτεχνίας.

Ἀνάγκη νὰ ξεκινοῦμε ἀπὸ τὸ βασικὸ ἀξίωμα, ὅτι σημασία ἔχει τὸ ὅλον καὶ ὄχι ἡ λεπτομέρεια. Τὸ ὅλον ὅμως πρέπει ἀπὸ κάθε ἀποψη νὰ εἶναι ἄψογο. Εἶναι προτιμότερη μιὰ σκληρὴ ἀλλὰ τίμια λέξη ἀπὸ μιὰν ἄλλη κομπή ἀλλὰ ψεύτικη. Τελικὰ εἶναι ἀνάγκη ὁ ἀναπτυσσόμενος νέος νὰ βρῇ στὸ βιβλίο πρότυπα καὶ ἰδανικά, πρὸς τὰ ὁποῖα νὰ μπορῇ νὰ τείνῃ. Αὐτὰ ὅμως εἶναι ἄνθρωποι ἀπὸ σάρκα καὶ αἷμα, ποὺ στέκονται ὁλόρθοι μέσα στὴ ζωὴ καὶ ὄχι ἄγγελοι. Μὲ τὰ πρότυπα αὐτὰ ὁ νέος μπορεῖ νὰ ἐξελιχθῇ σὲ προσωπικότητα, νὰ ἀποκτήσῃ ἠθικὰς καὶ κοινωνικὰς ἀρχές, νὰ γνωρίσῃ τὸ ἀγνὸ, τὸ καλὸ καὶ ἀληθινόν, νὰ μάθῃ νὰ τὸ ἀγαπᾷ καὶ νὰ θέλῃ νὰ τὸ κἀνῃ ὁ ἴδιος. Ἔτσι τὸ νεανικὸ βιβλίο εἶναι ἓνας παράγων ἀγωγῆς, ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ ἐκτιμηθῇ εὐκόλα. Ὁ νεαρὸς ἀναγνώστης ἀντλεῖ ἀπὸ τέτοια διαλεχτὰ βιβλία περισσότερες γνώσεις παρὰ ἀπὸ τὴ διδασκαλία.

Τὸ βιβλίο μπορεῖ νὰ ἐπηρεάσῃ τὸν ἄνθρωπο σὲ ὅλη του τὴ ζωὴ. Χρέος τοῦ παιδαγωγοῦ εἶναι νὰ προσέχῃ ὥστε ἡ ἐπίδραση αὐτὴ νὰ εἶ-

ναι θετικὴ. Τὸν νεαρὸ ἀναγνώστη τὸ βιβλίο μαζὶ μὲ τὸ πατρικὸ σπίτι, τὸ σχολεῖο καὶ τὴ θρησκευτικὴ κοινωνία πρέπει νὰ βοηθήσῃ νὰ βρῇ τὴν ὀρθὴ θέσιν μέσα στὴ ζωὴ καὶ νὰ καταλάβῃ ὡς προσωπικότης μιὰ πολύτιμη σειρὰ μέσα στὴν κοινωνία. Τὸ βιβλίο θὰ διεγείρῃ ἐπίσης τὴ φαντασία του, θὰ ἀσκήσῃ τὴν αἴσθησίν του γιὰ τὴν πραγματικότητα καὶ θὰ τοῦ δείξῃ τὸν κόσμον, ὅπως πραγματικὰ εἶναι. Θὰ τὸν βοηθήσῃ ἀκόμη νὰ σκέπτεται λογικὰ καὶ νὰ κἀνῃ σχέδια γιὰ τὴν κατοπινὴ του ζωὴ. Γι' αὐτὸ εἶναι σπουδαῖο ὁ ἀναπτυσσόμενος ἄνθρωπος νὰ διαβάξῃ βιβλία, ποὺ τοῦ παρουσιάζουν ἀξιόμιμητα πρότυπα μὲ τὴ ζωὴ καὶ τὴ δράση τους, ποὺ ἀξίζει νὰ τὰ μιμηθῇ. Ἔτσι τὸ βιβλίο ἐπιδραστὴν ἐνίσχυση τῆς θελήσεως.

Ὅταν οἱ συγγραφεῖς τῶν νεανικῶν βιβλίων ἔχουν μπροστὰ τους τὸν σκοπὸν αὐτό, τότε ὁδηγοῦν τοὺς νέους σὲ μιὰ κοινωνία πολιτισμοῦ, ἡ ἐνεργὸς συμμετοχὴ στὸν ὁποῖον πρέπει νὰ ἀποτελῇ τὴν ἐπιδίωξιν καὶ τὸν σκοπὸ κάθε μορφώσεως καὶ ἀγωγῆς.

Γι' αὐτὸ χρέος τοῦ ὑπεύθυνου δασκάλου εἶναι νὰ ἀντιμετωπίξῃ σωστὰ τὴν ἀμέτρητη προσφορὰ τῆς φιλολογίας τῶν νέων, ἀλλὰ καὶ οἱ διευθυντὲς τῶν βιβλιοθηκῶν πρέπει νὰ ξέρουν τί πρέπει νὰ βροῦν ἐκεῖ οἱ νέοι. Δὲν ἔχει κανέα νόημα, ὅσον μιὰ οἰκογενειακὴ βιβλιοθήκη παρουσιάζει ἐκλεκτὰ βιβλία, ἀλλὰ παραμένει κλειστὴ γιὰ τὰ παιδιά. Τότε ζητοῦν τὰ βιβλία τους στὶς δημόσιες βιβλιοθήκες. Ἀλλοίμονον ὅμως, ἂν ὁ δανειστὴς δὲν ἔχει εἶδησιν καὶ δανεῖζει στὸ παιδί καὶ στὸ νέο βιβλία ποὺ δὲν τοῦ ταιριάζουν. Τότε ἀκριβῶς ἰσχύει τὸ ἀξίωμα: «Τὸ κατάλληλο βιβλίο στὸ κατάλληλο παιδί στὸν κατάλληλον χρόνον».

Τὸ πατρικὸ σπίτι, τὸ σχολεῖο, ἡ βιβλιοθήκη πρέπει νὰ καθοδηγοῦν τὸ παιδί καὶ τὸν νέο στὸ καλὸ βιβλίο, πρέπει νὰ διεγείρουν τὴ χαρὰ στὸ καλὸ καὶ κατάλληλο βιβλίο, γιὰ νὰ μὴ βροῖσκῃ καμιά θέσιν στὴν καρδιά τῶν νεαρῶν μας βλαστῶν ἡ ρυπαρὴ καὶ ἀπόβλητη φιλολογία.

Γ. Ζομπανάκης

ΜΟΡΦΕΣ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΕ ΚΛΑΣΣΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Τὸ πνεῦμα μὀρφώνει ὄχι ὁποῖον καταβάλλει
προσπάθειες νὰ τὸ γνωρίσει ξεπέτοα. ἀλλ.
ἐκεῖνον ποὺ μοχθεῖ νὰ τὸ γνωρίσει εἰς βάθος

Ulrich Peters *)

1. Πέντε στίχοι ἐκ τῆς Ὀμήρου Ἰλιάδας Ω (στ. 144 148 ἀπὸρρό-
λησαν τὰς τελειοφοίτους τῆς τάξεώς μου ἐπὶ ἡμίσειαν καὶ πλέον ἐβδομάδα.

1. Der geist bildet nicht wer ihn wissen, sondern wen ihn erkennen lehrt.
(Ulrich Peters)

Ἡ ἔρμηνεία των ἐπραγματοποιήθη ἀπὸ τὰς μαθητρίας τῆς τάξεώς μου μὲ κάποιαν μόχθον—μὲ ἐλαχίστην ἐπέμβασιν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τῆς ταπεινότητός μας—ἀλλὰ χωρὶς τὴν βοήθειαν οὐδενὸς τυφλοσύρτου.

Τὸ περιεχόμενον τῶν ἐρμηνευθέντων ὡς ἄνω στίχων, περιστρέφεται γύρω ἀπὸ τὴν διαταγὴν τοῦ Διὸς πρὸς τὴν Ἴριν, ὅπως μεταβῇ εἰς τὴν Τροίαν καὶ ἀναγγεῖλει εἰς τὸν Πρίαμον ὅτι, κατόπιν ἀποφάσεως τῶν Θεῶν δύναται νὰ μεταβῇ πρὸς συνάντησιν τοῦ Ἀχιλλέως, νὰ τοῦ προσφέρει δῶρα βασιλικά καὶ νὰ ζητήσῃ παραλλήλως τὸ πτῶμα τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἐκτορος γιὰ νὰ τὸ κηδεύσῃ μὲ βασιλικὰς τιμὰς.

Ἀς ἀκούσωμε τοὺς στίχους εἰς τὸ πρωτότυπον καὶ ἐν συνεχείᾳ εἰς τὴν φιλοπονηθεῖσαν ὑπὸ τῶν μαθητριῶν τῆς τάξεώς μου ἔρμηνείαν των.

II. «Βάσκε ἴθι, Ἴρις ταχεῖα, λιποῦσα ἔθος Ὀλύμπιοι
Ἀγγελίων Πριάμω μεγαλήτορι Ἴλιον εἴσω
λύσασθαι φίλον υἱόν, ἰόντα ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν,
δῶρα δ' Ἀχιλλῇ φερέμεν τὰ κεθυμὸν ἰήνη,
οἶον, μηδέ τις ἄλλος ἅμα Τρώων ἴτω ἀνὴρ».

(Ὅμηρου Ἰλιάς Ω, στιχ. 144· 148)

Ἐν συνεχείᾳ ἡ φιλοπονηθεῖσα μετάφρασις ἔχει ὡς ἀκολούθως:

III. Πέταξε καὶ φύγε ἀμέσως, ὦ γοργοπόδαρη Ἴρις, ἐγκατάλειψε τὸν Ὀλύμπον, τὴν ἔδρα τῶν θεῶν καὶ τῶν θεαινῶν καὶ γίνου ἀγγελιοφόρος εἰς τὸν μεγαλόψυχον Πρίαμον, πού τὰ παλάτια του βρίσκονται μέσα στῆς Τροίας τὰ τεῖχη, νὰ μεταβῇ προσωπικῶς στὰ πλοῖα τὰ ἐλιμενισμένα, ὅπου βρίσκεται στὸ στρατόπεδο τῶν Ἀχαιῶν καὶ νὰ ἐξαγοράσῃ τὸ ἀγαπημένο του παιδί, τὸν Ἐκτορα, προσφέροντας δῶρα εἰς τὸν Ἀχιλλέα, πού θὰ μαλακώσουν τὸν θυμὸν του καὶ θὰ θέλξουν τὴν καρδιά του.

Μονάρχος του ὅμως νὰ μεταβῇ καὶ νὰ μὴν πάρει μαζί του ὡς συνοδὸ κανένα ἐκ τῶν Τρώων.

(Ὅμηρου Ἰλιάς, στιχ. 144· 148)

IV. Ἐν συνεχείᾳ καὶ πρὸς ἀφομοίωσιν διὰ προσωπικῶν στοχασμῶν τῶν μαθητριῶν τοῦ περιεχομένου τῶν ὡς ἄνω στίχων, διατυπώνονται τὰ κάτωθι ὑπὸ τῶν διαφόρων μελῶν τῆς τάξεως σὰν προσωπικὲς ἐμπνεύσεις καὶ στοχασμοὶ καθαρῶς ἀτομικοί:

1) Ὃταν στοχάζομαι, τὰ ἀεροπορικὸ ταξίδι, πού ἐπραγματοποίησε κατὰ τὴν μακρινὴν ἐκείνην ἐποχὴν ἡ Ἴρις, ἀπὸ τὸν Ὀλύμπον τῆς Θεσσαλίας μέχρι τῆς Τροίας.

2) Ὃταν στοχάζομαι τὸν πόνον τὸν ἀβάσταχτο τοῦ Μονάρχου τῆς Τροίας Πριάμου γιὰ τὸν φόνον τοῦ γυιοῦ του, τοῦ Ἐκτορα, πόνον τοῦ ὅμως πού προσπαεῖ νὰ τὸν ἀποκρύψει ἀπὸ τὸ οἰκογενειακόν του περιβάλλον, γιὰ νὰ διατηρήσῃ τὸ μεγαλεῖον τῆς βασιλικῆς ὑπεροχῆς.

(Ὁ πόνος δηλαδὴ τοῦ Πριάμου ὡς πατρός μεν ἀβάσταχτος, ἀλλ' ὡς βασιλέως καὶ μονάρχου μεγαλοψύχου μορφῆς).

3) Ὃταν στοχάζομαι τὲς ἀδυναμίες καὶ τῶν ἡρώων ἀκόμη πού κάμπτονται πολλὰς φορές μπροστὰ στὸ δέλεαρ τῶν προσφερομένων βασιλικῶν δώρων. (Περίπτωσις Ἀχιλλέως).

4) Ὃταν στοχάζομαι τὴν ψυχολογημένη ἀπόφασιν τῶν θεῶν τοῦ Ὀλύμπου ὅπως μεταβῇ ὁ Πρίαμος προσωπικῶς συνάντησιν τοῦ Ἀχιλλέως, ὅποτε στὸ θέαμα ἐνὸς βασιλέα πεσμένου στὰ πόδια ἐνὸς ἥρωος, μπορεῖ νὰ φέρῃ τὸ ποθοῦμενο ἀποτέλεσμα, μιὰ τέτοια συγκινητικὴ σκηνή, ὅπως καὶ πράγματι τὸ ἔφερε.

5) Ὃταν στοχάζομαι τὸν πονεμένον ἐκείνον πατέρα καὶ βασιλέα τῆς Τροίας—τὸν Πρίαμον—νὰ ζητάει νὰ πάρῃ τὸ πτῶμα τοῦ γυιοῦ του τοῦ Ἐκτορα, πού τὸν εἶχαν πετάξῃ βορὰ στὰ σκυλιὰ καὶ στὰ ὄρνεα.

6) Ὃταν στοχάζομαι τὸν μονάρχη αὐτὸν τῆς Τροίας ξεμοναχισμένον μέσα στῆς νύχτας τὸ σκοτάδι, νὰ εἰσέρχεται γιὰ μιὰ στιγμὴ στὸ στρατόπεδο τῶν Ἀχαιῶν γιὰ νὰ πέσει στὰ πόδια τοῦ Ἀχιλλέως καὶ νὰ καταφιλήσῃ τὰ χέρια ἐκείνου, πού εἶχε σκοτώσῃ τὸ γυιό του.

(Μιὰ σκηνὴ δηλαδὴ ἀσυλλήπτου τραγικῆς παθητικότητος εἰς τὰ χρονικά τῆς παγκοσμίου λογοτεχνίας).

7) Ὃταν στοχάζομαι νὰ προβάλλουν σὰν εἰκόνες κινηματογραφικὲς στὴ φαντασία καὶ στὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου:

α) Ἡ σκηνὴ τῆς νυχτερινῆς μεταβάσεως τοῦ Πριάμου, ὀλομόναχου, στὸ στρατόπεδο τῶν Ἀχαιῶν.

β) Ἡ σκηνὴ τοῦ θρήνου τοῦ Ἀχιλλέως γιὰ τὸν Πάτροκλο.

γ) Ἡ σκηνὴ τοῦ γονατισματος τοῦ βασιλέως Πριάμου στὰ πόδια τοῦ Ἀχιλλέως.

δ) Ἡ σκηνὴ τοῦ πετάγματος τοῦ πτώματος τοῦ Ἐκτορος ὡς βορὰ τῶν ὀρνέων.

ε) Ἡ σκηνὴ τοῦ τρόπου, μὲ τὸν ὁποῖον θὰ μιλήσῃ ὁ Πρίαμος ἰκετεύοντας τὸν Ἀχιλλέα, ἀλλὰ χωρὶς νὰ παρουσιάσῃ τὸν Ἐκτορα σὰν ἕνα ἥρωα, γιὰ νὰ μὴν ἐρεθίσῃ τὸν Ἀχιλλέα, ἐνθουσιούμενον ταυτόχρονα τὸν φίλον του Πάτροκλο, ἀλλὰ νὰ τὸν ἐμφανίσῃ ἀπλῶς σὰν ἕνα πτῶμα πεταγμένο ὡς βορὰ τῶν ὀρνέων¹.

V. Ἐν συνεχείᾳ ἡ δημιουργικὴ ἐρμηνευτικὴ ἐργασία τῆς τάξεως προωθεῖται διὰ ἐρωτημάτων, τὰ ὁποῖα ἐτέθησαν καὶ ὑπαγορεύθησαν ἀπὸ τὴν ταπεινότητά μας: καλεῖται ἡ τάξις εἰς ἄλλα μὲν ἐκ τῶν τεθέντων ἐρωτημάτων νὰ ἀπαντήσῃ δι' ἐκθέσεων², εἰς ἄλλα δὲ μὲ κάποιαν προσωπικὴ ἐκμυστήρευσιν καὶ μὲ τοῦ παιδαγωγικοῦ ἀπορρήτου τὴν προοπτικὴν³ καὶ εἰς ἄλλα μὲ ἕνα ὁμαδικὸ σκέτος⁴, εἰς τὸ ὁποῖον νὰ προβάλλεται λογοτεχνικὰ τὸ περιεχόμενον τῶν ἐρμηνευθέντων στίχων.

Ἰδοὺ μερικὰ ἐκ τῶν ἐρωτημάτων, τὰ ὁποῖα ἀπηύθυνα πρὸς τὴν τάξιν:

1) Ποῖον στοχασμὸν ἀπὸ αὐτοὺς πού διετύπωσαν τὰ διάφορα μέλη τῆς τάξεως σχετικὰ μὲ τὸ περιεχόμενον τῶν πέντε στίχων πού ἐρμηνεύσαμε, θὰ προτιμοῦσε νὰ διατυπώσῃ ὑπὸ μορφήν ἐκθέσεως;

(Ὅσες αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκην ἀμέσως τώρα νὰ διατυπώσουν τὰς σκέψεις των, δύνανται νὰ τὸ πράξουν ἀκωλύτως καὶ ὅσες ὄχι, δύνανται νὰ γράψουν τὴν ἐκθεσὶν των κατ' οἶκον).

2) Τί συγκινεῖ τὴν καθεμιὰ ἰδιαιτέρως ἀπὸ τὴν παραπάνω Ὀμηρικὴ περιγραφή;

3) Ποῖον ρόλον θὰ ἤθελε νὰ παίξῃ ἡ καθεμιὰ, ἐὰν ἦτανε μπορετό;

4) Ποῦ εἶναι ἐντοπισμένο τὸ ψυχολογικὸ βάθος τῆς ἀποφάσεως τῶν

1. Ὁ λόγος τοῦ Πριάμου πρὸς τὸν Ἀχιλλέα διὰ τὴν ἀπόδοσιν τοῦ νεκροῦ τοῦ Ἐκτορος (στιχ. 477· 536 Ἰλιάδος Ω), ἀπετέλεσε ἀντικείμενον ξεχωριστῆς ἐν συνεχείᾳ διδακτικῆς καὶ ἐρμηνευτικῆς ἐργασίας στὴν τάξιν τῶν τελειοφοίτων, μὲ ἄλλοτροπικὴ μορφή πολιτισμογνώστικης διδασκαλίας.

2. Συνδυασμὸς ἐργασίας Ἀρχαίων καὶ Νέων Ἑλληνικῶν.

3. Ἐκθέσεις ψυχολογικῆς ἀτομικῆς προοπτικῆς.

4. Δημιουργικὴ καλαισθητικὴ προοπτικὴ.

θεών του 'Ολύμπου σχετικά με την μετάβασιν του Πριάμου εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ 'Αχιλλέως;

(Νὰ καταδειχθῇ μετὰ τὴν γλῶσσαν τῆς ψυχολογίας).

5) Ποιὰ μορφή πόνου σὰς συγκινεῖ ἰδιαιτέρως καὶ γιατί;

6) Χαρακτηρίσατε τὰς δύο μορφὰς τοῦ πόνου τοῦ Πριάμου ὡς πατρὸς καὶ ὡς βασιλέως.

7) Πότε καὶ γιατί πονέσατε περισσότερο στὴ ζωὴ σας τὴν προσωπική;¹

8) Δικαιολογήσατε τὴν γνώμην ἑνὸς διασήμου Γάλλου ποιητοῦ, ἀλλὰ κατ' ἐξοχὴν πονεμένου, ὅστις διετύπωσε τὴν ἐξῆς ἐπιγραμματικὴν φράσιν:
«'Αγαπῶ τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἀνθρωπίνου πόνου».

Alfred de Vigny

9) Ποιὰ σκηνὴ ἀπὸ τὴν 'Ομηρικὴ αὐτὴ περιγραφὴ θὰ μπορούσε νὰ ἀποτελέσει δημιουργικὴ λογοτεχνικὴ προβολὴ δι' ὁμαδικῆς ἢ προσωπικῆς ἐργασίας;

Μὲ ἄλλα λόγια: (Τὸ θέατρο τῆς τάξεως)².

VI. 'Ετελειώσαμε...

Παραθέσαμε ἓνα ὑπόδειγμα πολιτισμογνωστικῆς μορφῆς διδασκαλίας εἰς τὰ ἀρχαῖα 'Ελληνικά ἀπὸ πληθὺν παρομοίων.

Εἰς τὸ παρὸν ὑπόδειγμα κατεδείχθη — ἐὰν προσέξει ὁ ἀναγνώστης τὴν φιλοπονηθεῖσαν ἐρμηνείαν ὑπὸ τῶν μαθητῶν — πῶς μπορεῖ κανεὶς νὰ μάθει ὥραϊα Νέα 'Ελληνικά, πασχίζοντας καὶ μοχθοῦντας νὰ μεταφράσει λογοτεχνικά καὶ εἰς βάθος τοὺς κλασσικοὺς μας συγγραφεῖς καὶ ὄχι νὰ παπαγαλίσει μίαν ξηρὰν μετάφρασιν μετὰ τὴν βοήθειαν ἀπὸ τοὺς γνωστοὺς τυφλοσύρτες.

Καὶ γὰρ νὰ νὰ ὁλοκληρώσωμε: 'Η ὡς ἄνω μορφή ἐρμηνευτικῆς ἐργασίας τῶν πέντε 'Ομηρικῶν στίχων ἀπασχόλησε — ἐὰν καλῶς ἐνθυμούμαι — πέραν τῆς μισῆς ἐβδομάδας τὴν τάξιν, μετὰ τὸ νὰ δοθοῦν ἀπαντήσεις στὰ δοθέντα ἐρωτήματα καὶ νὰ διαβασθοῦν οἱ ἐκθέσεις μερικῶν μονάχα μελῶν τῆς τάξεως.

Καὶ ἐρωτᾶται ἤδη: Πόσα λεπτὰ τῆς ὥρας θὰ κατηνάλισκαν οἱ μαθητρίαι μετὰ τὴν συνηθισμένη μορφή τῆς ἐργασίας ποὺ γίνεται τῇ βοηθείᾳ τῶν σχολίων καὶ τοῦ τυφλοσύρτη, διὰ τὴν ἐρμηνείαν τῶν ὡς ἄνω 5 στίχων;

Ἀπαντοῦμε: 19 - 29 ἢ ἔστω ὡς 30 λεπτὰ τῆς ὥρας καὶ μετὰ μίαν ἡμέραν ἐμβάθουνσιν ἔστω καὶ μίαν ὥραν.

Μπορεῖ ὅμως ἔτσι ξόπετσα νὰ μορφώνει τὸ πνεῦμα ἐκεῖνον, ποὺ κανένα κόπον δὲν κατέβαλε νὰ τὸ γνωρίσει εἰς βάθος.

Ἴδου ἡ χρεωκοπία τοῦ Κλασσικισμοῦ εἰς τὴν χώραν τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ὥραϊου.

Εὐριπίδης Σούρλας

1. 'Εκθεοὶς παιδαγωγικοῦ ἀπορρήτου.

2. Κανονίσατε ἀπὸ τώρα τὰς ὁμάδες ἐργασίας καὶ συνεργασίας.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΞΕΛΙΚΤΙΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

Ἱστορικὴ ἐπισκόπησις καὶ σύγχρονα προβλήματα τῆς Ψυχολογίας τοῦ παιδὸς καὶ τοῦ ἐφήβου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ Ψυχολογία ἐμφανίζεται ὡς αὐτόνομος ἐπιστήμη ἀπὸ τοῦ πρώτου ἡμίσεος τοῦ 19ου αἰῶνος ὅτε ὁ Herbart ἐδημοσίευσε τὸ «ἐγχειρίδιον τῆς Ψυχολογίας»¹ κυρίως δὲ ἀπὸ τοῦ 1824/25 κατόπιν τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἔργου τοῦ «Ψυχολογία ὡς ἐπιστήμη, θεμελιωθεῖσα ἐπὶ τῆς ἐμπειρίας, τῆς μεταφυσικῆς καὶ τῶν μαθηματικῶν»². Ὡς πειραματικὴ Ψυχολογία ἐν τούτοις ἀργότερον καὶ συγκεκριμένως ἀπὸ τοῦ ἔτους 1860 καθ' ὃν ὁ φιλόσοφος Gustav Theodor Fechner (1801 - 1887) ἐδημοσίευσε τὸ ἔργον τοῦ «Στοιχεῖα τῆς Ψυχοφυσικῆς»³. Οὗτος ἐπαναλαμβάνει τὰ πειράματα τοῦ Ernst Weber (1795 - 1878)⁴ καὶ διατυπώνει τὸν εἰς τοὺς ψυχολογικοὺς, φιλοσοφικοὺς καὶ φυσιολογικοὺς κύκλους γνωστὸν ψυχοφυσικὸν τοῦ νόμον⁵.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης μέχρι τῆς ἰδρύσεως ὑπὸ τοῦ W. Wundt ἐν Λειψίᾳ τοῦ πρώτου Ψυχολογικοῦ Ἰνστιτούτου τοῦ κόσμου (1879) παρατηρεῖται μία ζωηροτάτη τάσις ἀπαγκιστρώσεως τῆς Ψυχολογίας ἀπὸ τὴν Φιλοσοφίαν καὶ μία στροφὴ πρὸς τὰς θετικὰς ἐπιστήμας. Τὴν προσπάθειαν αὐτὴν ὅπως καταστή ἡ Ψυχολογία μία θετικὴ, «ἀκριβὴς» ἐπιστήμη ἡνὸδεῖ τὸ κλίμα τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Τὴν πρῶτην συμβολὴν πρὸς τοῦτο ἐδέχθη ἡ Ψυχολογία ὑπὸ τῆς Φυσιολογίας (We-

1. Herbart, J. F.: Lehrbuch der Psychologie 1816.

2. Herbart, J. F.: Psychologie, neu gegründet auf Erfahrung, Mathematik und Metaphysik 1824/25.

3. Fechner, Th. G.: Elemente der Psychophysik 1860.

4. Πρόκειται περὶ τῶν γνωστῶν πειραμάτων τοῦ Καθηγητοῦ τῆς Ἀνατομίας καὶ Φυσιολογίας ὡς καὶ ἱδρυτοῦ τῆς συγχρόνου Φυσιολογίας Ernst Weber εἰς τὴν περιοχὴν τῶν αἰσθητηρίων ὀργάνων κατ' ἐξοχὴν δὲ τῆς ἀφῆς, βάσει τῶν ὁποίων διέτύπωσε τὸν πρὸς τιμὴν τοῦ ἐπονομασθέντος «Νόμον τοῦ Weber» (Weberches Gesetz) καθ' ὃν ἡ διαφορὰ μεταξὺ δύο διαδοχικῶς παρεχομένων αἰσθητῶν ἐρεθισμῶν εἶναι

σταθερά. Οὗτος ἐκφράζεται διὰ τοῦ τύπου $\frac{\Delta S}{S} = \text{σταθερόν}$. Ἡ διαφορὰ ἀνέρχεται διὰ τοὺς ἀπτικούς ἐρεθισμοὺς π. χ. εἰς τὸ 1/3 τοῦ ἤδη αἰσθητοῦ ἐρεθισμοῦ.

5. Ὁ Fechner διέτύπωσε τὸν ψυχοφυσικὸν τοῦ νόμον ὡς ἀκολουθῶν: «ἢ ἔντασις τοῦ αἰσθήματος αὐξάνει ἀναλόγως πρὸς τὸν λογάριθμον τῆς ἐντάσεως τοῦ ἐρεθισμοῦ». Οὗτος προσεπάθησε νὰ ἐκφράσῃ τοῦτον εἰς ἓνα μαθηματικὸν τύπον ($\delta R = \frac{\delta S}{S}$) καὶ διὰ διαφοροποιήσεως τούτου προκύπτει ὅτι $R = K + c \cdot \log. S$.

Διὰ τὸν νόμον τοῦ Fechner καὶ τὴν ὅλην Ψυχοφυσικὴν βλέπε ὁμοίως:

Osgood, C.: Method and Theory in Experimental Psychology, New York 1962.

Pauli - Arnold, Psychologisches Praktikum, Stuttgart 1956.

Cösta, Ekman: Neue Psychophysik.: In: Melli/Rohracher, Lehrbuch der experimentellen Psychologie, Bern 1963.

Gullford, J. B. und Dingman, H. F.: A validity study of ratio judgement methods, Amer. J. of Psychol. 67, 395, 1954 e. t. c.

των πορισμάτων των ἐπὶ μέρους Ἑξελικτικῶν Ψυχολογιῶν καὶ ἡ διατύπω-
σις νόμων τῆς πνευματικῆς καὶ ψυχικῆς ἐξελιξεως (H. Werner).

1. Τὴν ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΝ ΤΟΥ ΖΩΟΥ, σκοπὸς τῆς ὁποίας εἶναι ἡ ἔρευνα τῶν φαινομένων τῆς ζωῆς, τῆς συμπεριφορᾶς τοῦ ζώου. Σχετικὰ πειράματα ἔχουσιν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Δαρβίνου μέχρι σήμερον καὶ εἰς τὰ ὁποῖα κεντρικὴν θέσιν κατέχουν μεταξύ ἄλλων καὶ τὰ κάτωθι πεδία λειτούργειαν:

α) Ἡ συμπεριφορὰ τῶν ζῶων ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ἐξωτερικῶν παραγόντων καὶ δὴ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν μηχανικῶν δυνάμεων τῶν ἡλιογενῶν ἐπιδράσεων (Loeb).

β) Ἡ συμπεριφορὰ τοῦ ζώου ἀνάγεται καὶ ἐρμηνεύεται ἐξ ὁλοκλήρου βιολογικῶς καὶ διὴ κυρίως διὰ τοῦ συνόλου τῶν ἐνστίκτων.

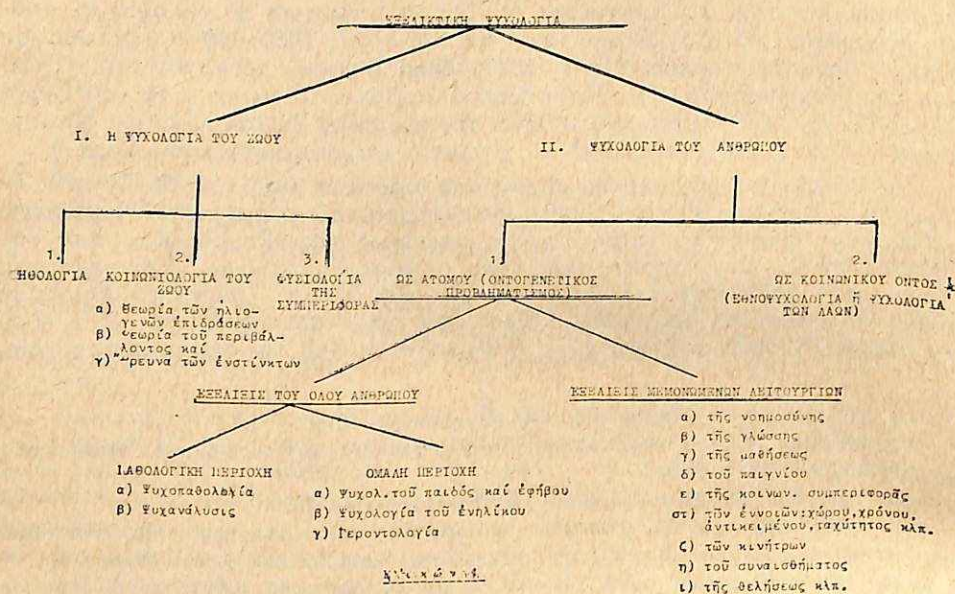
γ) Εἰς τὸ περιβάλλον τοῦ ζώου ὑπάρχει ἓν σύνολον παραγόντων· ἡ συμπεριφορά του δὲ εἶναι ἡ συνισταμένη τῶν ἐπιδράσεων τῶν παραγόντων αὐτῶν.

αὐτῶν.
 Ὁ τρίτος κλάδος τῆς Ψυχολογίας τοῦ ζώου εἶναι ἡ «Ήθολογία». Αὕτη ἀσχολεῖται μὲ τὴν «ἀντικειμενικὴν» ἔρευναν τῆς συμπεριφορᾶς τοῦ ζώου μὴ ἐνδιαφερομένη διὰ τὰ ψυχικὰ αὐτῆς αἷτια ἢ τὰ ψυχικὰ γεγονότα καὶ φαινόμενα, τὰ ὁποῖα συνοδεύουν τὴν ἐκάστοτε συμπεριφορὰν τοῦ ζώου. Οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ κλάδου τούτου στρέφονται ἐναντίον τῆς θέσεως τοῦ Behaviorismus καὶ τῆς ρωσικῆς Reflexologie. Ἰδρυτὴς θεωρεῖται ὁ Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου Δρ. Konrad Lorenz. Ἐνταῦθα δεόν ἐπίσης νὰ ἀναφερθοῦν τὰ γνωστὰ πειράματα τοῦ W. Koeler καὶ ἡ συμβολὴ τοῦ Timbergen.

2. Τὴν ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΝ ΤΟΥ ΕΞΕΛΙΣΣΟΜΕΝΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ καὶ διὰ τὴν ἀποφασίζουσαν ὡς μεμονωμένου ὄντος, φέροντος μεθ' ἑαυτοῦ ἕν πληθος ψυχικῶν γεγονότων καὶ φαινομένων καὶ ⁹⁾ ὡς μέλους εὐρυτέρων κοινωνικῶν σχηματισμῶν. Ἐκ τῆς δευτέρας ἀπόψεως ἀνεπτύχθη ἡ Ψυχολογία

9. Ἐνταῦθα δέον ὁμοίως ὅπως ἀναφερθεῖν τὰ γνωστὰ πειράματα τοῦ Γάλλου H. Fabre (βλέπε: *Souvenir Entomologique* 1879 - 1904) αἱ ἔρευναι τοῦ C. L. Morgan εἰς τὴν περιοχὴν τῆς μαθήσεως βάσει τῆς ἀρχῆς τῆς «δοκιμῆς καὶ πλάνης» (ἀγγλιστί: trial and error· γερμανιστί: Versuch und Irrtum), ἡ εἰσαγωγή τῶν «λαβυρίνθων» (ἢ Problem - Box καὶ ἐνίοτε Zeit - Labyrinth ἢ Griffel - Labyrinth - Warden) ὑπὸ τοῦ W. S. Small (1899) καὶ ἡ διεξαγωγή τῶν πρώτων πειραμάτων μετὰ ζωᾶ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς μαθήσεως καὶ τῆς μνήμης ὑπὸ τοῦ Thorndike, τέλος αἱ, εἰς τὴν χώραν μάστιγι, ἔρευναι τοῦ Γερμανοῦ Βιολόγου J. V. Uexkuell ὡς καὶ τοῦ συγχρόνου V. Frisch (βλέπε σχετικὰς ἐρεῦνας τοῦ περὶ προσανατολισμοῦ τῶν μελισσῶν) κ. ἄ.

349

Πλὴν τῶν ἀναφερθεῖσων ἐπιστημῶν ἡ γένεσις τῆς Ἑξεικτικῆς Ψυχολογίας ὀφείλεται ὁμοίως καὶ εἰς τὰς ἐπιδράσεις, τὰς ὁποίας ἐδέχθη αὕτη ἐκ τῆς Ψυχοπαθολογίας διὰ τῆς θεραπευτικῆς ἀγωγῆς καὶ ἐκ τῆς Ἑθνολογίας διὰ τῆς συμβολῆς κυρίως τῶν Herbart, Lazarus, Steinthal καὶ Wundt).

Οὕτω διομορφώθη προσδευτικῶς εἰς νέος κλάδος τῆς Ψυχολογίας, ὁ κλάδος τῆς Ἐξελικτικῆς Ψυχολογίας, τῆς ὁποίας σκοπὸς εἶναι ἡ σύγκρισις

6. Darwin, Ch.: Origin of Species, London 1859.

7. «'Η ὄντογενέσις ἀποτελεῖ σύστημα ἐπανάληψιν τῆς φυλογενέσεως». Ὁ νόμος οὗτος ἀναφερόμενος ἀρχικῶς εἰς τὴν βιολογικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀνθρώπου, μετεφέρθη ὑπὸ τῶν St. Hall καὶ τοῦ Scheltema εἰς τὴν περιοχὴν τῆς ψυχικῆς καὶ πνευματικῆς ζωῆς (βλέπε περὶ τούτου τὰς ἀπόψεις τῶν Wundt, Stern, Koffka κ.λ.π.). Οὕτω δημιουργοῦνται νέοι προβληματισμοί, οἱ ὅποιοι καὶ καθιστοῦν δυνατὴν τὴν γένεσιν μιᾶς συγκριτικῆς Ψυχολογίας.

8. Spencer, H.: System einer synthetischen Philosophie.

των λαών ή 'Εθνοψυχολογία (Völkerpsychologie oder Ethnopsychologie. Αύτη έρευνά τα ψυχικά «συμπτώματα» ενός έθνους, ενός πολιτισμού, μιας κοινωνικής ομάδος. 'Ιδιαιτέραν προσπάθειαν καταβάλλει αύτη, όπως διά της έρεύνης και έρμηνείας τοιούτων «συμπτωμάτων» υπό φυλογενετικήν έποψιν άχθῃ εις την ίσοϋστασίαν του πρωτογόνου ανθρώπου. Θέμα έρεύνης αύτης αποτελεί όμοιος ή κοινωνική συμπεριφορά του συγχρόνου ανθρώπου ως κοινωνικού όντος ανεξαρτήτως της πολιτιστικής του βαθμίδος. 'Ο κλάδος ούτος υπογραμμίζει μετ' έμφάσεως την επίδρασιν του περιβάλλοντος επί της εξέλιξεως (Milieutheorie), οι κυριώτεροι δέ εκπρόσωποι είναι: Lazarus, Steinthal, Wundt, Gräbner, Luschan, Boas, Benedict, Mead Thurnwald, Preiss, Levybruhl, Le Bonn, Hellpach etc.

'Ο συγγραφεύς του παρόντος κατέδειξεν πόσον οι προβληματισμοί της 'Εξελικτικής Ψυχολογίας δέον, όπως λαμβάνουν σοβαρώς ύπ' όψιν τους έθνολογικούς παράγοντας, άμφότεροι δέ αποτελούν άπαραίτητον προϋπόθεσιν της ύπόρξεως μιας Γενικής Ψυχολογίας και Χαρακτηρολογίας¹⁰).

'Εκ της πρώτης (1) άπόψεως ανεπτύχθη ή Ψυχολογία της εξέλιξεως του ανθρώπου ως άτομου (όντογενετικός προβληματισμός). Τον κλάδον τουτον δυνάμεθα βάσει καθαρώς μεθοδολογικών κριτηρίων νά χωρίσωμεν εις δύο τομείς: (α) Τό άτομον εξέλλισσεται ως έ' ψυχοσωματικόν σύνολον ως μία καθολική όλότης με συγκεκριμένην και δι' έκάστην βαθμίδα καθωρισμένην μορφολογικήν ύφήν και ή εξέτασις του γίνεται βάσει της διαπιστώσεως τούτης ή (β) ή εξέλιξις του άτομου θεωρείται ως εξέλιξις των επί μέρους ψυχικών λειτουργιών ή των ικανοτήτων και δεξιοτήτων του.

Ad α). Την εξέλιξιν του άτομου θεωρουμένου ως όλότητος άδιασπάστου εξέτάζομεν κατ' άρχήν υπό την έποψιν της παθολογικής περιοχής άκολούθως δέ υπό εκείνην του όμαλου ψυχικού βίου. Εις την πρώτην διακρίνομεν την Ψυχοπαθολογίαν και την Ψυχανάλυσιν, εις δέ την δευτέραν την εξέλιξιν του παιδός και του έφήβου, την του ώρισμένου ανθρώπου ως και την γεροντολογίαν.

Ad β). Αί κυριώτεραι λειτουργίαι, ικανότητες και δεξιότητες, αι όποιαι και άπετέλεσαν άντικείμενον διεξοδικής έρεύνης είναι:

'Η εξέλιξις της γλώσσης (W. και C. Stern, Busemann, Piaget, Hetzer, Buehler κ.λπ.), ή εξέλιξις της νοημοσύνης (Binet - Simon, Stern, Piaget, K. Buehler, Terman κ.λ.π.), ή εξέλιξις του παιγνίου (Groos, Spencer, Lazarus, Claparède, Ruessel, Buytendik, Hall, Freud, Adler, K. Buehler, Schataeu κ.λ.π.), ή εξέλιξις των έννοιών του χώρου, χρόνου, άντικειμένου, ταχύτητος κ.τ.δ. (Piaget, Inhelder, Stern), ή εξέλιξις της κοινωνικής συμπεριφοράς (Ch. Buehler, Gesell, Watson κ.λ.π.), ή εξέλιξις των κινήτρων (Lersch, Mc Dougall, Watson, Lewin, Tolman, Hull κ.λ.π.).

'Η Ψυχοπαθολογία είναι ό κλάδος της 'Εξελικτικής Ψυχολογίας, ό όποιος εξέτάζει άνωμάλους περιπτώσεις της ψυχικής ζωής, τας έκάστοτε αίτίας ψυχικών νοσημάτων, την συμπτωματολογίαν, την κλινικήν των μορφών και τέλος τās δυνατότητας θεραπείας των. Αύτη είναι στενώς συνδεδεμένη με την Νευρολογίαν. Κύριοι εκπρόσωποι: Charcot, Janet, Kraepelin, Bleuler κ.λ.π.

'Η Ψυχανάλυσις και ή Ψυχολογία του βάθους έχουν σκοπόν την

10. Fthenakis, W.: Die Urteilsbildung in kleinen Gruppen unter Berücksichtigung des entwicklungs- und völkerpsychologischen Aspektes. München 1965.

έρευναν των άσυνειδήτων, προσυνειδήτων και ύποσυνειδήτων στρωμάτων της ψυχικής ζωής. Κύριοι εκπρόσωποι Breuer, Freud, Janet, Jung, Adler κ.λ.π.

'Η Ψυχολογία του παιδός και του έφήβου (περί της ιστορικής εξέλιξεως αύτης λεπτομερώς κατωτέρω) εξέτόζει την ψυχικήν και σωματικήν εξέλιξιν μέχρι του χρόνου της ώριμάνσεως. Σημαντική είναι ή συμβολή των Stern, Preyer, Gesell, Buehler, Hetzer, Piaget και της συνεργάτιδος του Inhelder διά την μελέτην των προβλημάτων της προσχολικής ηλικίας. Διά την σχολικήν ηλικίαν (6 0 - 12 0 έτών) αξιαι μνείας είναι αι έργασίαι των Tumlriz, Kroh, Gesell και Busemann, διά την έφηβικήν τέλος ηλικίαν των Spranger, Hetzer, Buehler, Gesell κ.λ.π.

'Η ώριμος ηλικία άρχεται από της στιγμής εκείνης καθ' ήν ό νέος συνεπλήρωσεν την σωματικήν και ψυχικήν του εξέλιξιν (ή άποψις ότι ό νέος μετά ταύτα δέν εξέλλισσεται είναι έσφαλμένη έφ' όσον δεχθώμεν ότι εξέλιξις είναι μία σειρά μεταβολών μιας ζωής εικόνας, ενός πλάσματος έντός του χρόνου (Lersch). Χρονικώς τοποθετείται ή έναρξις της ώριμης ηλικίας έντός των πλαισίων της τρίτης δεκαετηρίδος, άρκει δέ δι' άλλους μέχρι της κλιμακτηρίου περιόδου και δι' άλλους μέχρι του 60ου έτους. Σημαντικοί προσφοραί διά την μελέτην των ώριμου ηλικίας έχομεν μεταξύ άλλων και υπό των Ch. Buehler, Moers και Thomae.

Τέλος τα προβλήματα της Γεροντολογίας, ήτοι της Ψυχολογίας του γήρατος άπησχόλησαν του Ψυχολόγους κυρίως μετά τόν δεύτερον παγκόσμιον πόλεμον (βλέπε E. Stern, V. Bracken, Vischer, Wolfstereck, Zahncke κλπ.).

'Η εισαγωγή ούτη έθεωρήθη άπαραίτητος. 'Η εις πολλά συγγράμματα άπαντωμένη άποψις, ότι ή 'Εξελικτική Ψυχολογία δέν είναι άλλο τι ή ή Ψυχολογία του παιδός και του έφήβου άποτελεί πλάνην. 'Εν συντομία διεγράψαμεν την έκτασιν του πεδίου έρεύνης της και εισερχόμεθα εις την ιστορικήν έπισκόπησιν ενός μέρους αύτης της Ψυχολογίας του παιδός και του έφήβου.

I

Την ιστορίαν της Ψυχολογίας του παιδός και του έφήβου διαχωρίζομεν εις τρεις περιόδους:

1) Π ε ρ ι ο δ ο ς

Αύτη είναι ή εύρυτέρα εις χρονικήν διάρκειαν, εκτείνεται δέ από της αρχαίας ελληνικής κλασσικής έποχής μέχρι του 1882, οτε ό Ιατρός Wilhelm Preyer, Καθηγητής της Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου της 'Ιένης, έδημοσίευσεν τό έργον του «ή ψυχή του παιδός»¹¹).

Χαρακτηριστικόν γνώρισμα της έποχής αύτης αποτελεί ή άγνοια της ιδιοτυπίας της παιδικής ψυχής. Μεμονωμένοι μόνον προσπάθειαι αναφαίνονται από διαφόρους, κυρίως Παιδαγωγούς, οι όποιοι και άπαιτούν μίαν άγωγήν άνάλογον προς την ιδιοσυστάσιν της παιδικής φύσεως.

'Η πρώτη άπαίτησις τιαύτης μορφής εύρίσκεται εις την νομοθεσίαν του Σόλωνος. Όμοίως παρομοίας σκέψεις εύρίσκομεν εις τό έργον του Πλουτάρχου «περί παιδων άγωγής». 'Η λατινική γλώσσα διαχωρίζει την ανθρωπίνην εξέλιξιν εις όκτώ βαθμίδας με τους όρους: infans, lactens, parvus, puer, adulescens, iuvenis, vir, senior und senex (Bergius).

11. Preyer, W.: Die Seele des Kindes, Jena 1882.

Πρώτος ἐν τούτοις διεχώρισεν ὁ Johann Amos Comenii (1592—1670) τὴν ἀνθρωπίνην ἐξέλιξιν εἰς τρεῖς βαθμίδας ἐξ 6 ἐτῶν, ὁ δὲ τοιοῦτος διαχωρισμός παρέμεινεν λίαν προσφιλὴς διὰ πολλοὺς τῆς ἐποχῆς του. Διὰ τὸν Shakesphare ὁ ἄνθρωπος διαδραματίζει εἰς τὴν ζωὴν του 7 φάσεις τοῦ

Ο Γάλλος Jean Jacques Rousseau (1712 – 1778) ανεγνώρισεν την ιδιο-
συστασίαν της ανθρωπίνης φύσεως εις αξιοθαύμαστον βαθμόν καὶ διεχώ-
ρισεν τὴν εξέλιξιν τοῦ Αἰμιλίου εἰς 4 βαθμίδας.

α) Το πρώτον έτος: σκοπός της άγωγής δέον να είναι ή άγωγή του σώματος.

β) Από τοῦ δευτέρου μέχρι τοῦ 12ου ἔτους ἔργον τοῦ παιδαγωγοῦ εἶναι ἡ ἀγωγή τῶν αἰσθήσεων.

γ) Ἀπὸ τοῦ 13ου μέχρι τοῦ 15ου ἔτους ἡ ἀγωγή τῆς νοήσεως καὶ τέλος

δ) Από τοῦ 16οῦ μέχρι τοῦ 25οῦ ἡ ἀγωγή τοῦ συναισθήματος.

Μεταξύ εκείνων οι οποίοι ἐδέχθησαν ἐπιδράσεις ὑπὸ τοῦ Rousseau εἶναι καὶ ὁ ἤδη ἀναφερθεὶς Scheltema.

Τὸ 1787 ἐδημοσίευσεν ὁ ἱατρός Tiedemann τὴν μελέτην τοῦ «παρατηρήσεις περὶ τῆς ἐξελίξεως τῶν ψυχικῶν ἱκανοτήτων τῶν παιδῶν»¹²).

Οὗτος εἰσήγαγε πρῶτος τὴν βιογραφικὴν μέθοδον εἰς τὴν ψυχολογίαν τοῦ παιδὸς (ἡ μέθοδος αὐτὴ ἔσχεν σοβαρὰν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ Preyer καὶ δι' αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ Stern). Ἡ ἐποχὴ τοῦ ρομαντισμοῦ προώθησε σημαντικῶς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς Ψυχολογίας τοῦ Παιδός. Ποιεῖται ὡς ὁ Jaen Paul, Novalis, Hoelderlin κ. ἄ. ἐστράφησαν μὲ ὅλην τὴν τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν παιδικὴν φύσιν (Remplein)¹³.

Ὁ 19ος αἰὼν, παρὰ τὴν ἀντιψυχολογικὴν τοῦ ἀρχικῶς κίνησιν ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Καθηγητὴς κ. Fr. Dorsch¹⁴⁾ ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἐπιδράσεως τῶν Kant, Fichte, Hegel καὶ Schelling, προσέφερεν γενικῶς κυρίως δὲ κατὰ τὸ δεῦτερον ἡμῶν αὐτοῦ σημαντικὴν συμβολὴν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς Ψυχολογίας τοῦ Παιδὸς καὶ τοῦ Ἑφήβου. Εἰς τὴν εἰσαγωγὴν μας ἀνεφέρθημεν εἰς τὴν συμβολὴν τῆς Φυσιολογίας, τῆς Βιολογίας, τῆς Ψυχοπαθολογίας καὶ τῆς Ἑθνολογίας διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς Ἑξελικτικῆς Ψυχολογίας ἣτις καὶ ἔλαβεν τελικῶς τὴν περιγραφεῖσαν μορφήν.

Γενικῶς ἡ πρώτη περίοδος χαρακτηρίζεται ὡς ἡ ἐποχὴ τῶν μεμονωμένων προσπαθειῶν, τῶν ἄνευ συστήματος καὶ προγραμματισμοῦ, πρὸς διαπίστωσιν τῆς ἰδιοτυπίας τῆς παιδικῆς φύσεως ὡς καὶ τῆς τοιαύτης τοῦ ἐν γένει ἐξελισσομένου ἀνθρώπου μὲ τελικὸν σκοπὸν τὴν εὕρεσιν καὶ προσδιορισμὸν γενικῶν ἀρχῶν τῆς ἐξελίξεως.

11.

2. Π ε ρ ί ο δ ο ς (1882-1924).

*Η δευτέρα περίοδος διαρκεί συνολικῶς 42 ἔτη. Εἶναι ἡ ἐποχὴ τῆς ἐξετάσεως τῶν ἐπὶ μέρους ψυχικῶν λειτουργιῶν καὶ ἰκανοτήτων. Μία ἐποχὴ ἀκμῆς διὰ τὴν Ψυχολογίαν τοῦ Παιδός, ὡς ὑπογραμμίζει ἡ Ch. Buehler.

12. Tiedemann, D.: Beobachtungen über die Entwicklung der Seelenfähigkeiten bei Kindern, 1778.

13. Remplein, H.: Die seelische Entwicklung des Menschen im Kindes- und Jugendalter, München 1962.

14. Dorsch, Fr.: Geschichte der angewandten Psychologie, Bern 1963.

Η νέα περίοδος ἀρχίζει με τὴν δημοσίευσιν τοῦ προαναφερθέντος ἔργου τοῦ Preyer. Οὗτος ὑπέβαλεν τὸν ὅλον του κατὰ τὰ τρία πρῶτα ἔτη τῆς ἐξελιξέως του εἰς συστηματικὴν λατρικὴν καὶ ψυχολογικὴν παρατήρησιν χρησιμοποιήσας τὴν μέθοδον τοῦ ἡμερολογίου. Αἱ παρατηρήσεις του ἀναφέρονται κατ' ἐξοχὴν εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῶν αἰσθητηρίων ὀργάνων, τῆς θελήσεως, τῆς νοήσεως κ. λ. π. λειτουργιών. Ἡ 25ετία μεταξὺ τοῦ 1890-1915 δέον νὰ θεωρηθῇ ἡ κατ' ἐξοχὴν ἑφορος περίοδος διὰ τὴν Ἑξελικτικὴν Ψυχολογίαν. Ὡς ἀναφέρει ἡ Buehler, 21 περιοδικὰ ἔρχονται εἰς φῶς καὶ 26 νέα ψυχολογικὰ Ἰνστιτούτα ἰδρύονται μεταξὺ τῶν ὁποίων τὸ Institut Jean Jacques Rousseau εἰς τὴν Γενεύην τὸ 1912, τὸ Institut Für Jugendkunde εἰς Ἀμβούργον μετὰ Διευθυντὴν τὸν W. Stern τὸ ἔτος 1913 καὶ δύο ἔτη ἀργότερον τὸ Zentralinstitut für Erziehung und Unterricht εἰς Βερολίνον. Πολὺ ἐνωρίτερον (1891) ἵδρυσε ὁ Stanley Hall τὸ πρῶτον ἐν Ἀμερικῇ Ψυχολογικὸν Ἰνστιτούτον καὶ ἐκυκλοφόρησεν τὸ ἀρχαιότερον περιοδικὸν διὰ τὴν Ψυχολογίαν τοῦ Παιδὸς τὸ γνωστὸν «Pedagogical Semiramy». Ὁ ἴδιος ἵδρυσε τὸ 1893 τὴν «Ἐθνικὴν ὀργάνωσιν διὰ τὴν ἔρευναν τοῦ παιδός» σκοπὸς τῆς ὁποίας ἦτο ἡ συστηματικὴ ἔρευνα τοῦ νέου. Τέλος τὸ ἔτος 1904 ἦλθεν εἰς φῶς τὸ γνωστὸν ἔργον τοῦ St. Hall «ἡ νεανικὴ ἡλικία» μετὰ ὑπότιτλον «ἡ ψυχολογία καὶ ἡ σχέσις αὐτῆς πρὸς τὴν φυσιολογίαν, τὴν ἀνθρωπολογίαν, τὴν κοινωνιολογίαν, τὴν σεξουαλικότητα, τὴν ἐγκληματικότητα καὶ τὴν ἀγωγὴν».

Εἰς τὴν Γερμανίαν δὲν εὗρεν ἀρχικῶς ἀπήχησιν τὸ ἔργον τοῦ Preyer. Μόνον μετὰ 13 ἔτη (1895) ἐδημοσιεύθη ἡ ἐργασία τοῦ W. Aments¹⁵⁾. Συγχρόνως περίπου ἐδημοσίευσεν ὁ Karl Groos τὸς παραδόσεις του περὶ τῆς ψυχικῆς ζωῆς τοῦ παιδός, διετύπωσε δὲ τὴν γνωστὴν θεωρίαν τῆς προα- σκήσεως ἢ αὐτοαγωγῆς τοῦ παιδιοῦ παγνίου¹⁶⁾. Οἱ Binet - Simon ἀσχολοῦνται κατὰ τὸν ἴδιον περίπου χρόνον μὲ τὴν μέτρησιν τῆς νοημοσύνης καὶ τὴν διαμόρφωσιν σχετικῆς κλίμακος¹⁷⁾. Τὸ 1904 οἱ Clara καὶ Wilhelm Stern δημοσιεύουν τὴν μονογραφίαν των περὶ τῆς ἐξελιξεως τῆς γλώσσης¹⁸⁾ δέκα δὲ ἔτη ἀργότερον ἔρχεται εἰς φῶς τὸ πρῶτον ἐπιστημονικὸν ἔργον καὶ συστηματικὸν σύγγραμμα τῆς Ψυχολογίας τοῦ Παιδός μὲ τὸν τίτλον «Ἡ Ψυχολογία τῆς πρώτου ἡλικίας». ¹⁹⁾ Ὁ Stern εἰργάσθη ὡς καὶ οἱ Preyer καὶ Tiedemann τῇ βοηθείᾳ τῆς μεθόδου τοῦ ἡμερολογίου καὶ τῆς συστηματικῆς παρατηρήσεως. Ὁ πρῶτος παγκόσμιος πόλεμος διέκοψεν τὴν ἔρευναν ἐν Εὐρώπῃ. Εἰς τὴν Ἀμερικὴν ἀντιθέτως ἐπεφορτίσθη μία ὁμάς Ψυχολόγων ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως μὲ τὴν ἐντολὴν τῆς ἐξετάσεως τοῦ βαθμοῦ τῆς νοημοσύνης τῶν στρατιωτῶν μὲ σκοπὸν τὴν ἐπίτευξιν μιᾶς βελτιω- τέρας ἐπιλογῆς καὶ κατατάξεως αὐτῶν. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου προήλθεν τὸ γνωστὸν «Army - Alpha - Test».

Τοῦ ἰδίου ἐγένετο χρῆσις καὶ κατὰ τὸ δεῦτερον παγκόσμιον πόλεμον

15. Aments, W.: Die Entwicklung von Sprechen und Denken beim Kinde, 1895.

16. Groos, K.: Vorlesungen über das Seelenleben des Kindes, 1904.

17. Τὴν κλίμακα αὐτὴν προσήρμοσεν εἰς τὴν ἀμερικανικὴν πραγματικότητα ὁ Terman διὰ τῶν γνωστῶν ἑρευνητῶν τοῦ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Stanford, εἰς τὴν γερμανικὴν τοιαύτην ὁ Lueckert (καὶ συγκεκριμένως τὴν δευτέραν ἑκδοσιν τοῦ Terman) εἰς δὲ τὴν ἑλληνικὴν πραγματικότητα ὁ Ν. Ἐξαρχόπουλος. Ἐλπίζομεν ὅτι ἐντὸς τοῦ προσεχοῦς ἔτους θὰ φέρωμεν εἰς τὴν δημοσιότητα σχετικὸν ἄρθρον ἀναφερόμενον εἰς τὰ Tests νοσημοσύνης καὶ ἐξελίξεως.

18. Stern, W., et Cl.: Die Kindersprache, Leipzig 1907.

19. Stern, W.: Psychologie der frühen Kindheit, Leipzig 1. A. 1914.

μέ ωρισμένες τροποποιήσεις. Ἡ ἐξέχουσα μορφή τῆς ψυχολογίας τοῦ παιδὸς εἰς τὴν ἀμερικανικὴν Ἡπειρον εἶναι ὁ Διευθυντὴς τοῦ ἐν Yale Clinic of Child Development, Arnold Gesell.

Οὗτος ἐφήρμοσεν εἰς ἀξιοθαύμαστον μεθοδικὴν δεξιότητα τὴν Längsschnittbeobachtung μετὰ τῆς Querschnittsbeobachtung. Εἰς τὰ πολύτιμα πορίσματα τῶν ἐρευνῶν τοῦ Καθηγητοῦ Α. Gesell δὲν δυνάμεθα δυστυχῶς νὰ ἀναφερθῶμεν. Τὸν ἀναγνώστην παραπέμπομεν εἰς τὴν σχετικὴν βιβλιογραφίαν²⁰⁾

Τέλος διὰ νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ εὐρωπαϊκὸν ὥρον δέον νὰ ἀναφέρωμεν τὴν συμβολὴν τῆς σχολῆς τῆς Βιέννης μετὰ τὸν γνωστὸν Κ. Buehler καὶ τὴν σύζυγόν του Charlotte Buehler (Καθηγήτριαν σήμερον τῆς Κλινικῆς ψυχολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Los Angeles τῶν Usa καὶ κυρίους συνερνάτας τὴν Η. Hetzer, Danzinger κλπ. Ἐκ τῆς σχολῆς αὐτῆς μόνον ὁ Κ. Buehler ἀνήκει εἰς τὴν δευτέραν περιόδον. Οὗτος παρέμεινεν πιστὸς εἰς τὸ πνεῦμα τῆς διαπραγματευομένης περιόδου ἥτοι εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν μεμονωμένων ψυχικῶν λειτουργιῶν καὶ ἰκανοτήτων. Τὸ ἔτος 1918 ἐδημοσίευσεν τὸ ἔργον τοῦ «ἡ πνευματικὴ ἐξέλιξις τοῦ παιδὸς». Πρὸς κατανόησιν τοῦ ἔργου τοῦ θεωρεῖται ἀπαραίτητος μία ἀναδρομὴ εἰς τὴν δραστηριότητα τῆς Σχολῆς τοῦ Wuerzburg, ὅπου ὁ Buehler ἡσχολήθη μετὰ τὴν Ψυχολογίαν τοῦ σκέπτεσθαι. Ἡ τοιαύτη ἀναδρομὴ θὰ μᾶς ὠδήγει ἐν τούτοις πέραν τῶν πλαισίων τοῦ παρόντος ἄρθρου²¹⁾.

Οὕτω τελειώνει μιὰ ἐποχὴ εὐφορίας. Ἡ Ψυχολογία τοῦ Παιδὸς καὶ τοῦ ἐφήβου κατέστη ὁ σπουδαιότερος κλάδος τῆς Ἐξελεκτικῆς Ψυχολογίας. Αὕτη ἀπέκτησεν ἰδίαν μεθόδους, ἴδιον προβληματισμόν, ἴδια ἐπιστημονικὰ ἴνστιτούτα καὶ περιοδικά. Ἐκεῖνο ἐν τούτοις τὸ ὁποῖον ἐλλεῖπει εἶναι ἡ θεώρησις καὶ ἐξέτασις τοῦ ἀνθρώπου ὡς ἐν συνολικὸν φαινόμενον εἰς μίαν ὠρισμένην χρονικὴν στιγμήν. Τὸ σημαντικὸν τοῦτο βῆμα ἐπιτυχᾶνεται κατὰ τὴν περίοδον μετὰ τὰς διαφόρους ψυχολογικὰς Σχολὰς, ὡς π.χ. Koehler, Koffka, μετὰ τὴν ψυχολογίαν τοῦ ὅλου τῆς Σχολῆς τῆς Δειψίας Krueger, Sander, Volkelt, Wellek, Werner κλπ.), μετὰ τὴν προαναφερθεῖσαν Σχολὴν τῆς Βιέννης, τὴν κίνησιν Piaget εἰς Γενεύην, μετὰ τὴν Ψυχολογίαν

20. Gesell, A. - Frances, L. Irlg: Infant and Child in the Culture of Today, New York and London 1943.

Γνωστὰ εἰς ἡμᾶς μεταφράσεις τοῦ ἔργου τούτου ὑπάρχουν:

α) Εἰς τὴν Ἑλληνικὴν (βλέπε: Κ. Μαχαίρα: Ἡ βρεφικὴ καὶ παιδικὴ ἡλικία εἰς τὸν σύγχρονον πολιτισμόν, Ἀθῆναι 1955).

β) Εἰς τὴν Γερμανικὴν: (βλέπε: Gesell, A.: Säugling und Kleinkind in der Kultur der Gegenwart, Bad Nauheim 1. Aufl. 1952, 4. Aufl. 1962).

γ) Εἰς τὴν Γαλλικὴν (βλέπε: Gesell, A.: Le jeune enfant dans la civilisation moderne, Paris 1949).

Gesell, A.: The Child from Five to Ten, New York and London 1946. (βλέπε ὁμοίως: Das Kind von fünf bis zehn, Bad Nauheim 1954; L' enfant de 5 à 10 ans, Paris 1949).

Gesell A.: The Years from Ten to Sixteen, New York 1957 ἢ (Jugend das Alter von zehn bis sechzehn, Bad Nauheim 1958. Ἡ σχετικὴ Γαλλικὴ Μετάφρασις δὲν εἶναι γνωστὴ εἰς ἡμᾶς).

21. Τὸν ἀναγνώστην παραπέμπομεν εἰς τὸ συνοπτικὸν ἄρθρον τοῦ Coch, M.: Gedanken und Gedankenerinnerungen, In: Handbuch der Psychologie, Db. 1 Denken und Lernen, Göttingen 1965.

τοῦ Βάθους, τὴν συμβολὴν τοῦ E. Spranger, μετὰ τὴν Σχολὴν τοῦ O. Kroh εἰς Τυβίγγην, τέλος δὲ τὴν ἀνακάλυψιν τῶν εἰδικῶν φαινομένων ὑπὸ τῶν μαρβουργῶν ἀδελφῶν Erich καὶ Walter Jaensch. Ὅλοι αὗτοι συνέβαλλον εἰς τὴν ἐρευναν τοῦ ἐξελισσόμενου ἀνθρώπου. Τέλος ἡ τελευταία προσφορά τῶν θεωριῶν τῶν ψυχικῶν στρωμάτων (Schichtentheorien).
(Συνεχίζεται)

Βασιλείου Φθενάκη

ΑΙ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΑΙ ΚΑΙ ΤΟ ΕΛΕΥΘΕΡΟΝ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑ ΕΙΣ ΤΟ ΔΗΜ. ΣΧΟΛΕΙΟΝ

I

Ὡς γνωστὸν, σκοπὸς τῆς ἀγωγῆς εἶναι ἡ συστηματικὴ καὶ κατὰ σχέδιον ἐπίδρασις τοῦ ὀρίμου πρὸς ἄωρον, ὥστε οὗτος διὰ τῶν ἰδικῶν του δυνάμεων καὶ δι' αὐτενεργείας ν' ἀποβῇ ὅσον τὸ δυνατόν ἀρτιωτέρα προσωπικότης καὶ ἠθικὸς χαρακτήρ, χρησιμοποιοῦν τ' ἀγαθὰ τοῦ πολιτισμοῦ ἐπ' ἀγαθῇ τῆς κοινωνίας ἐν μέσῳ τῆς ὁποίας ζῇ καὶ ἐργάζεται.

Πρὸς ἐπίτευξιν δὲ τοῦ σκοποῦ τῆς ἀγωγῆς, ἐπιστρατεύονται πολλοὶ ἔμψυχοι καὶ ἄψυχοι παράγοντες, οἱ ὁποῖοι ἀρμονικῶς συνεργαζόμενοι διασπᾶν τὸν τέλειον ἄνθρωπον καὶ ἀναφῶνουν τὸ τοῦ Μενάνδρου «ὡς χαρίεν ἔστ' ἄνθρωπος, ὅταν ἄνθρωπος ᾖ». Ἀνάμεσα εἰς τοὺς πολλοὺς παράγοντας καὶ τὰ ἐπιστρατευόμενα μέσα, διὰ τὴν ἀρτιωτέραν διαπαιδαγῶγην τοῦ τροφίμου, τὸ πρῶτιστον, κυριώτατον καὶ δραστηκώτατον μέσον εἶναι ὁ δάσκαλος καὶ τὰ βιβλία, ὅλων τῶν ἄλλων εἰς δευτέραν μοτρὰν τιθεμένων. Ἀλλὰ καὶ ὁ πρῶτος παράγων, ὁ δάσκαλος στενὴν ἔχει τὴν ἐξάρτησιν καὶ σχέσιν ἀπὸ τὰ βιβλία, δι' ἃ γενήσεται κατωτέρω λόγος.

2. ΑΞΙΑ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Παρὰ τὰς πολλὰς ἀνακαλύψεις καὶ τὰς σημαντικὰς προόδους τῆς Παιδαγωγικῆς καὶ ἄλλης ἐπιστήμης καὶ παρὰ τὴν σωρείαν τῶν πολλαπλῶν καὶ ποικίλων μέσων διδασκείας, τὰ βιβλία, ἐκπαλαί, κατέχουν τὴν πρωταρχικὴν θέσιν μετὰ τῶν μέσων τῆς ἀγωγῆς, τῆς προόδου καὶ τῆς μορφώσεως τοῦ ἀτόμου. Οὔτε τὸ ραδιόφωνον, οὔτε ἡ τηλεόρασις, οὔτε αἱ διαλέξεις, οὔτε ὁ κινηματογράφος, οὔτε αἱ ὁμιλίαι, οὔτε τὸ θέατρον καὶ τὰ ἄλλα μορφωτικὰ μέσα, δύνανται ν' ἀντικαταστήσουν τὴν ἐκ τῆς μελέτης τῶν βιβλίων προερχομένην διότι αἱ γνώσεις, αἱ ὁποῖαι προσκτώνται διὰ τῆς μελέτης τῶν βιβλίων εἶναι σταθερότεραι, ἰσχυρότεραι, στερεώτεραι, καὶ καλὴς τῶν βιβλίων εἶναι ἀνεξίτηλως εἰς τὴν ἀνθρωπίνην διὰλύτῃ, παραμένουσιν μόνιμως καὶ ἀνεξίτηλως εἰς τὴν ἀνθρωπίνην διὰλύτῃ. Τὰ βιβλία εἶναι ἡ ἀστείρευτὴ πηγὴ γνώσεως καὶ πολιτισμοῦ. Εἶναι ἡ ναυτικὴ πυξίς, τὰ βιβλία, ἡ ὁποία ὁδηγεῖ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸν ναὸν τῆς ἡγεμονικῆς καὶ τῆς ἐμπειρίας. Εἶναι οἱ φωτεινοὶ φάροι, ποὺ δίνουν τὴν γραμμὴν πλεύσεως καὶ τῆς ἐμπειρίας. Εἶναι οἱ φωτεινοὶ φάροι, ποὺ δίνουν τὴν γραμμὴν πλεύσεως, φωτίζουν καὶ ὁδηγοῦν τὸ ποντοποροῦν πλοῖον τῆς ἀνθρωπίνης πλεύσεως, εἰς τὸν λιμένα τῆς ἐπιστήμης, τῆς ἀνακαλύψεως καὶ τῆς προόδου. Εἶναι ὁ αἰμοδότης τοῦ πνεύματος καὶ ἡ ἀστείρευτὴ πηγὴ τοῦ ζωντος πνευματικοῦ ὕδατος, τὸ ὁποῖον σβύνει τὴν πνευματικὴν δίψαν τοῦ ὁδοιπόρου τῆς ζωῆς. Εἶναι ὁ μέγας διδῶν καὶ ὁδηγὸς τῆς ἀνθρωπότητος, ποὺ διδάσκει τὴν ζωὴν. Εἶναι ὁ μέγας διδῶν καὶ ὁδηγὸς τῆς ἀνθρωπότητος, ποὺ διδάσκει τὴν ζωὴν.

μέ αριθμόν βιβλίων περίπου 2.250.000. Ἡ Ἀμερική ἔχει 13.883 βιβλιοθήκες μέ πάρα πολύ μεγάλο αριθμόν βιβλίων. Ἐν σκεφθῇ κανεῖς, ὅτι ἡ Βιβλιοθήκη τοῦ κογκρέσσου ἔχει 9.860.000 τόμους βιβλίων, 13240000 χειρόγραφα, 2.311.000 χάρτες καί εἰκόνες, 93.100 φιλμ, 166.000 κιν)κὲς ταινίες, 1.960.000 τόμους μέ μουσικά τεμάχια καί 421.500 πλάκες γραμμοφώνου· δύναται νὰ φαντασθῇ τὸν ὑπέρογκον ἀριθμόν βιβλίων, ποὺ κατέχουν αἱ βιβλιοθήκαι τῆς Ἀμερικῆς καὶ τὸν λίαν πενιχρόν ἀριθμόν βιβλίων, ποὺ κατέχουν αἱ βιβλιοθήκαι τῆς χώρας μας. Ἀλλά, δὲν ὑπολειπόμεθα μόνον ἔναντι τῶν Ἀμερικανῶν εἰς τὸ τῆς ὁργανώσεως καὶ λειτουργίας βιβλιοθηκῶν πρόβλημα· ὑπολειπόμεθα καὶ ἔναντι τῶν γειτόνων μας. Ἡ Γιουγκοσλαβία ἔχει 6.000 βιβλιοθήκας καὶ ἡ Βουλγαρία 3.600. Ἡ ἀναλογία τῶν βιβλίων ἔναντι τῶν κατοίκων εἶναι ἡ ἑξῆς: Εἰς τὴν Ἑλλάδα μας ἀντιστοιχεῖ ἓν βιβλίον εἰς τρεῖς κατοίκους. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἀντιστοιχοῦν δύο βιβλία εἰς ἓνα κάτοικον. (Ἐν Ἀσ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν φυσικά καὶ ὁ μέγας ἀριθμὸς τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας). Εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ τὴν Δανίαν ἀντιστοιχοῦν τέσσαρα βιβλία εἰς κάθε κάτοικον. Ἀπὸ τ' ἀνωτέρω στατιστικὰ στοιχεῖα ἀντιλαμβανόμεθα ὅτι εἰς τὴν χώραν μας τὰ βιβλία εἶναι ὀλίγα καὶ ξένα καὶ ἀμελεῖται ἀπὸ τοὺς πολίτας μας καὶ ἡ φιλαναγνωσία καὶ βιβλιοφιλία πενιχρά. Τὰ αἷτια τοῦ κακοῦ τούτου πολλὰ. Νομίζω, ὅτι καὶ ἡμεῖς οἱ δημῳιοὶ δὲν εἴμεθα ἄμοιροι εὐθύνης, διότι καὶ ἡμεῖς δὲν ἐφροντίσαμεν ὅσον ἔπρεπε διὰ τὴν ἵδρυσιν καὶ λειτουργίαν σχολικῶν καὶ μαθητικῶν βιβλιοθηκῶν καὶ δὲν ἐφυτέυσσαμεν εἰς τὰ παιδιὰ τὴν ἀγάπην πρὸς τὸ βιβλίον καὶ τὴν φιλαναγνωσίαν.

Ἐφ' ὅσον εἰς τὸ Σχολεῖον δὲν ὑπάρχει Σχολικὴ καὶ Μαθητικὴ βιβλιοθήκη καὶ ἔφ' ὅσον ἡμεῖς οἱ δημῳιοὶ δὲν ὠδηγήσαμεν τὰ παιδιὰ καταλλήλως εἰς τὴν βιβλιοφιλίαν καὶ τὴν φιλαναγνωσίαν, πῶς θ' ἀγαπήσουν τὰ παιδιὰ τὸ βιβλίον; Πῶς θὰ τὸ ἀγκαλιάσουν; Πῶς θὰ τὸ μελετήσουν; Τὸ παιδί ἀποστρέφεται ἔτσι τὸ βιβλίον, τὸ βλέπει ὡς ἐχθρόν καὶ τὸ ἀπομακρύνει ἀπὸ κοντὰ του, μέ ἀποτέλεσμα νὰ παραμένῃ εἰς τὸ σκότος τῆς ἀμαθείας, τῆς ἀπαιδευσίας, τῆς ὀπισθοδρομικότητος καὶ τῆς ἀγνοίας, ἥτις ἀγνοία, καθὼς μᾶς λέγει ὁ Λουκιανὸς «...δεινὸν γε ἔστι καὶ πολλῶν κακῶν ἀνθρώποις αἰτία, ὥσπερ ἀχλὺν ἐκὰς καταχέουσα τῶν πραγμάτων καὶ τὴν ἀλήθειαν ἀμαυροῦσα καὶ τὸν ἐκάστου βίον ἐπισκιάζουσα...» Ἀνάγκη λοιπὸν ἵδρύσεως βιβλιοθηκῶν καὶ καλλιέργειας τῆς βιβλιοφιλίας καὶ τῆς φιλαναγνωσίας.

6. ΣΚΟΠΟΣ ΤΩΝ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ

Ἡ ἵδρυσις καὶ λειτουργία τῶν διαφόρων βιβλιοθηκῶν ἐξυπηρετεῖ πολλοὺς καὶ ποικίλους γενικοὺς καὶ εἰδικοὺς σκοποὺς, οἱ κυριώτεροι τῶν ὁποίων εἶναι:

α) Νὰ δώσουν τὰ μέσα εἰς τὸν κόσμον ν' αὐτομορφωθῇ, καὶ νὰ σχηματίσῃ μιὰ ὀρθὴ κοσμοθεωρίαν καὶ βιοθεωρίαν. Εἰς τὰς βιβλιοθήκας οἱ ἀνθρώποι δύναται νὰ εὕρουν καλὰ βιβλία ἐκ τῆς συναναστροφῆς καὶ μελέτης τῶν ὁποίων ἐπιτυγχάνουν τὴν ἐπιμόρφωσιν τῶν καὶ συμπληρώνουν τὴν ἀγωγὴν τῶν· ἐμβαθύνουν εἰς διάφορα ἀπασχολοῦντα αὐτοὺς ζητήματα καὶ ἐπεκτείνουν καὶ ὀλοκληρώνουν τὰς γνώσεις τῶν καὶ τὴν μόρφωσίν των.

β) Ν' ἀποτελέσουν ἓνα Πανεπιστήμιον τοῦ κοινοῦ καὶ δι' οὗτοῦ ν' ἀνυψώσουν πνευματικῶς, ἐκπολιτιστικῶς, ἠθικῶς, κοινωνικῶς, καλλισθητικῶς καὶ ἀνθρωπιστικῶς τὸν κόσμον καὶ νὰ σβύσουν τὴν δίψαν τῆς μαθῆ-

σεως αὐτοῦ καὶ νὰ τοῦ θεραπεύσουν κάθε πνευματικὴ, ψυχικὴ καὶ μορφωτικὴ ἀνάγκη.

γ) Ν' ἀγκαλιάσουν σὰν στοργικαὶ μητέρες τὰ διάφορα στρώματα καὶ μέ τὸ ἄπλετον φῶς τῆς ἐπιστημονικῆς καὶ λογικῆς ἀληθείας, τῶν βιβλίων νὰ φωτίσουν τὸν κόσμον καὶ νὰ τοῦ φανερώσουν τὸ φῶς τῆς ἀληθείας, τῆς γνώσεως καὶ τῆς ὀρθῆς καὶ ἀληθινῆς ζωῆς, τὴν ὁποῖαν πρέπει ν' ἀκολουθήσουν διὰ νὰ εὐημερήσουν.

δ) Νὰ ἐξευγενίσουν τοὺς χαρακτηῖρας τῶν ἀτόμων καὶ νὰ τοὺς ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὴν ἀνίαν καὶ τὴν ἀργίαν, ἡ ὁποία εἶναι ἡ μητέρα πάσης κακίας.

ε) Νὰ πλουτίσουν τ' ἄτομα μ' ἐπαγγελματικὰς καὶ ἐπιστημονικὰς γνώσεις καὶ νὰ τὰ ὀδηγήσουν εἰς τὴν ὀρθὴν τούτων χρησιμοποίησιν, διὰ τὴν καλυτέραν ἀντιμετώπισιν τῶν ἀναγκῶν τῆς ζωῆς καὶ.

στ) Νὰ καταπολεμήσουν τὴν ἀγραμματοσύνην, διὰ τῆς ἐπιμορφώσεως τῶν ἀτόμων καὶ ν' ἀναβιάσουν τ' ἄτομα καὶ τὰς κοινωνίας εἰς ὕψηλὰς καὶ ἰδεώδεις σφαῖρας τελειότητος, πρὸς ἁρμονικὴν καὶ εἰρηνικὴν διαβίωσιν αὐτῶν.

Ἐκτὸς τῶν ὡς ἄνω γενικῶν σκοπῶν, ἐκάστη βιβλιοθήκη ἐπιδιώκει, ἀναλόγως τοῦ εἶδους τῆς καὶ τῶν εἰδικῶν ζωῆς καὶ λειτουργίας αὐτῆς συνθηκῶν καὶ ἄλλους σκοποὺς, τῶν ὁποίων τὴν ἐξέτασιν θὰ ἐπιδιώξωμεν κατὰ τὴν ἐξέτασιν ἐκάστου εἶδους βιβλιοθήκης.

7. ΕἶΔΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ

Βιβλιοθήκαι ὑπάρχουν πολλῶν εἰδῶν. Αἱ σπουδαιότεραι τούτων εἶναι:

α) Αἱ δημόσιαι, κρατικαὶ βιβλιοθήκαι, αἱ ὁποῖαι ἐπιχορηγοῦνται καὶ ἐποπτεύονται ὑπὸ τοῦ Κράτους καὶ λειτουργοῦν εἰς μεγάλα ἀστικά κέντρα.

β) Αἱ δημοτικαὶ καὶ κοινοτικαὶ, αἱ ὁποῖαι λειτουργοῦν εἰς δήμους καὶ κοινότητες, ὑπὸ τὴν ἄμεσον προστασίαν, συντήρησιν καὶ ἐποπτείαν τοῦ δήμου ἢ τῆς κοινότητος καὶ εἰς τὰς ὁποίας τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία, τοῦ κράτους ἐρχομένου ἐνίοτε συνεπικούρου.

γ) Αἱ ἐπαγγελματικαὶ καὶ ἐπιστημονικαὶ βιβλιοθήκαι, αἱ ὁποῖαι λειτουργοῦν εἰς διαφόρους ἐπαγγελματικούς καὶ ἐπιστημονικούς ὁργανισμοὺς ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν καὶ ἐποπτείαν τῶν ἐπαγγελματικῶν καὶ τῶν ἐπιστημῶν καὶ εἰς τὰς ὁποίας οὗτοι εὐρίσκουν γνώσεις, πρὸς ἐπαγγελματικὴν, ἐπιστημονικὴν κατάρτισιν τῶν.

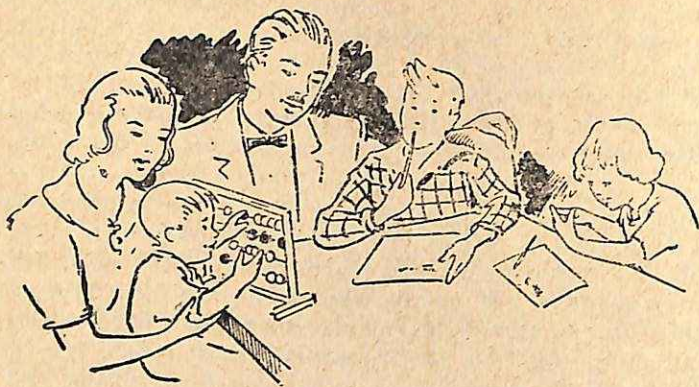
δ) Αἱ συνδικαλιστικαὶ, αἱ ὁποῖαι λειτουργοῦν εἰς διαφόρους συνδικαλιστικὰς ὁργανώσεις ἢ διάθορα συνδικατά, πρὸς μόρφωσιν τῶν μελῶν τῶν.

ε) Αἱ οἰκογενειακαὶ βιβλιοθήκαι, οἱ ὁποῖαι ἐν Ἑλλάδι μᾶλλον δὲν λειτουργοῦν· ἀλλ' ὡς τοιαῦται, δύναται νὰ χαρακτηρισθῶν, αἱ ἀτομικαὶ βιβλιοθήκαι, τὰς ὁποίας ἔχουν ἱδρύσει καὶ πλουτίσει ἐξ ἰδίων, οἱ διάφοροι ὑπάλληλοι, ἐπαγγελματῆαι καὶ λοιποὶ φίλοι τῶν γραμμάτων καὶ χρησιμεύουν ὡς μέσον μορφώσεως αὐτῶν καὶ τῶν οἰκογενειῶν τῶν.

στ) Αἱ Πανεπιστημιακαὶ βιβλιοθήκαι, αἱ ὁποῖαι λειτουργοῦν εἰς τὰ Πανεπιστήμια, ὑπὸ τὴν ἄμεσον προστασίαν καὶ ἐποπτείαν τῶν Πανεπιστημιακῶν ἀρχῶν καὶ εἰς τὰς ὁποίας μεταβαίνουν οἱ φοιτηταὶ καὶ ἐκτελοῦν εἰς τὰς ὑπ' αὐτῶν κλίσεις καὶ ἐπιστήμας.

ζ) Αἱ Γυμνασιακαὶ βιβλιοθήκαι, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ἱδρυθῶν

ΣΧΟΛΕΙΟ
& ΟΙΚΟ-
ΓΕΝΕΙΑ

Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΑΙ Η ΗΘΙΚΗ ΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Ὁ ρόλος τῆς οἰκογενείας στὴν ἀγωγή τοῦ παιδιοῦ εἶναι ἀναμφισβήτητα μεγάλος. Τὸ ἔχουν ἀποδείξει κορυφαῖοι παιδαγωγοί, ψυχολόγοι καὶ κοινωνιολόγοι, τὸ ἐπιβεβαιώνει ἡ καθημερινὴ πείρα. Ὁλόκληρο τὸ εἶναι μας ἔχει τὴ σφραγίδα τῆς οἰκογενειακῆς μας καταγωγῆς.

Ἡ οἰκογένεια προσφέρει ἕνα πλήθος ἀπὸ ἐπιδράσεις, ποὺ ἄλλοτε ἐνεργοῦν θε-
τικὰ κι ἄλλοτε ἀρνητικὰ στὴ σωματοψυχικὴ ἀνάπτυξη τοῦ παιδιοῦ. Κατὰ κύριο λό-

πνεῦμα τῆς συνεργασίας καὶ τὸν σεβασμὸν ξένης ἰδιοκτησίας. Δημιουργεῖ καλὰς ἑξεις, αἵτινες παραμένουν σύντροφοι τῶν μαθητῶν εἰς ὅλην τὴν ζωὴν καὶ συνάπτει μεταξύ μαθητῶν φιλίας καὶ γνωριμίας. Ἡ σχολικὴ καὶ μαθητικὴ βιβλιοθήκη διὰ τοῦ δανεισμοῦ βιβλίων προσφέρει καὶ τεραστίαν κοινωνικὴν ὠφέλειαν, διότι οἱ μαθηταί, τὰ ἐκ ταύτης δανειζόμενα βιβλία, τὰ μεταφέρουν εἰς τὸ σπίτι των, ἔνθα τὰ μελετοῦν καὶ οἱ γονεῖς των καὶ οἱ μεγαλύτεροι ἀδελφοί των, οἱ ὅποιοι δανεῖζονται κι' ἄλλα καὶ τὰ μελετοῦν κι' ἀποφεύγουν οὕτω, τὴν εἰς τὰ καφενεῖα παραμονὴν των, τὴν χαρτοπαιξίαν, τὴν οἰνοποσίαν καὶ τὴν ἀργίαν. Ὡφελεῖ συνεπῶς καὶ κοινωνικῶς ἡ σχολικὴ καὶ μαθητικὴ βιβλιοθήκη καὶ δημιουργεῖ τὴν ἀγάπην τῶν κατοίκων πρὸς τὸ Σχολεῖον καὶ τὸν διδῆλον μὲ ἀποτελεσματὴν ἠθικὴν ἀλλὰ καὶ ὕλικήν ἐνίσχυσιν αὐτῆς καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Σχολείου. Ἡ σχολικὴ καὶ μαθητικὴ βιβλιοθήκη, καταστέλλει τὴν ἀγραμματοσύνην καὶ εἶναι κέντρον τῆς πνευματικῆς ζωῆς καὶ τῆς ψυχικῆς, κοινωνικῆς καὶ ἠθικῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἀτόμου. «Ἐπιφέρει τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ ἀτόμου, τὴν ἀνύψωσιν ἐκ τῶν κατωτέρων ὁρμῶν, τὴν ἀπελευθέρωσιν ἀπὸ τὰς ἐπικινδύνους συνηθείας, τὰς κακὰς ἐπιδράσεις κι' ἐσφαλμένας ἰδέας καὶ τὴν εἴσοδον τοῦ ἀτόμου εἰς τὴν ὑψηλοτάτην ἠθικὴν ἰδεῶν», ὥς μᾶς λέγει ὁ Kerchensteiner.

Λόγω της τεραστίου και πολλαπλούς μορφωτικής παιδαγωγικής αξίας της σχολικής και μαθητικής βιβλιοθήκης, ο παιδαγωγός Μαν πολὺ ὀρθῶς λέγει «θὰ ἤθελα ἂν εἶχα τὴν δύναμι νὰ σπείρω καλὰ βιβλία ἐφ' ὅλης τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, ὥς ὁ σπορεὺς ἐξαπλώνει τοὺς σπόρους εἰς τοὺς αὐλακαί τῶν ἀγρῶν.

(Συνεχίζεται)

Εὐσταθίου Ἰωάν. Σταθοπούλου

γο ή ήθικη ανάπτυξη του παιδιού καθορίζεται από τις οικογενειακές επιδράσεις άφου αποτελεί μέρος της όλης σωματοψυχικής του σφαίρας.

Πριν προχωρήσουμε νὰ ἐξετάσουμε πῶς ἡ οἰκογένεια προσφέρει τὶς ἐπιδράσεις τῆς στὴν ἡθικὴ ἀγωγή τοῦ παιδιοῦ, εἶναι ἀπαραίτητο νὰ δώσουμε τὸν ὁρισμὸ τῆς Ἡθικῆς. Δὲν εἶναι τόσο εὐκολο νὰ δώσουμε τὸν ὁρισμὸ τῆς Ἡθικῆς. Ὁλόκληρα φιλοσοφικὰ συστήματα ἀναπτύχθησαν κατὰ καιροὺς γιὰ νὰ δώσουν ἀπάντηση στὸ πρόβλημα τῆς Ἡθικῆς. Ἔτσι δημιουργήθησαν ἀντιθέσεις οὐσιαστικές. Μέσα ὅμως στὶς ἀντιθέσεις τῶν διαφόρων φιλοσοφικῶν θεωριῶν ὑπάρχει μία κοινὴ γραμμὴ, ποὺ ἐνώνει ὁρισμένα σημεῖα τῆς. Τὴν κοινὴ αὐτὴ γραμμὴ θὰ ἀκολουθήσωμε κι ἐμεῖς.

Οἱ ἠθικὰς θεωρίαις ὅλων τῶν ἐποχῶν συμφωνοῦν πῶς ἡ Ἠθικὴ καθορίζει τοὺς κανόνες σύμφωνα με τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ ρυθμίζουν τὴ ζωὴ τους καὶ τίς σχέσεις τους τὰ μέλη μιᾶς κοινωνίας. Οἱ ἠθικοὶ αὗτοι κανόνες εἶναι ἀπαραίτητοι γιὰ τὴν ἐπίδωσιν κάθε κοινωνίας.

ὅλωση κάθε κοινωνίας.

Ἄλλο χαρακτηριστικὸ τῆς Ἠθικῆς ἐλὼν τῶν ἐποχῶν, εἶναι ὁ ἀγῶνας ποὺ γίνεται ἀνάμεσα σὲ δύο ἀντίθετες δυνάμεις, τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, τῆς Ἀρετῆς καὶ τῆς Κακίας, γιὰ νὰ ἐπικρατήσῃ τελικὰ τὸ Καλόν, ἡ Ἀρετή.

Ἡ Ἀρετὴ παίρνει διάφορο περιεχόμενο κατὰ καιροὺς καὶ διάφορο πλάτος. Σήμερα τὸ πλάτος της εἶναι μεγάλο. Μέσα της περιλαμβάνει ἕνα πλῆθος ἀπὸ ἠθικὲς δέες. Ἀναφέραμε τίς πρὸ σπουδαῖες. 1) Ἡ ἰδέα τῆς ἀγάπης 2) Ἡ ἰδέα τῆς δικαιοσύνης 3) Ἡ ἰδέα τοῦ καθήκοντος.

Για να κατακτήσει την Ἀρετή ὁ ἄνθρωπος προχωρεῖ ἐξελεγκτικά. Τὸ παιδί στὴν πολὺ μικρή του ἡλικία δὲν διέπεται ἀπὸ ἠθικοὺς κανόνες. Ἀπλῶς μιμεῖται τὴ συμπεριφορὰ τῶν ἄλλων. Οἱ ἠθικὲς ἔννοιες μένουν στὸ παιδί γιὰ πολὺν καιρὸ σὰν αὐθύπαρκτα πράγματα ποὺ ἐπιβάλλονται ἀπὸ τὴν παντοδυναμία τῶν γονέων ἢ τῶν ἄλλων μεγαλύτερων. Μόνο μὲ τὴν διαμόρφωση τῆς προσωπικότητος γύρω στὴν ἡλικία τῶν 14-15 χρονῶν, ἀποχτάει τὸ παιδί τὴν ἠθικὴ κρίση, ποὺ δὲν εἶναι πλέον οὔτε ἀντιγραφὴ οὔτε ἀντίθεση κατὰ τὸν Piaget.

Παρά την μιμητική στάση του παιδιού απέναντι στους ηθικούς κανόνες ή ηθική επίδραση του περιβάλλοντος έχει μεγάλη σημασία για όλες τις ηλικίες, γιατί αν δεν περάσει από το στάδιο της μίμησης δεν είναι δυνατόν να φτάσει στην ελεύθερη ηθική κρίση.

γένηται, πώς εφαρμόζονται οι διάφορες ἡθικὲς ἰδέες.

γένεια, πῶς ἐφαρμόζονται οἱ διάφορες ἥθικες τοῦτες.
Ἡ ἀγάπη εἶναι ἡ ἀρετὴ ποὺ ἔχει τὴ βάση της μέσα στὴν οἰκογένεια. Κατ' ἀρχὴν τὸ παιδί συνδέει τὴν ἀγάπην μὲ τὴν βιολογικὴ του ὑπόστασιν. Ἀγαπᾷ τὴν μητέρα καὶ τοὺς γύρω του γιατί βιολογικά ἐξαρτᾶται ἀπ' αὐτούς. Ὅσοι τὸ περιποιῶνται τοῦ εἶναι ἀγαπητοί. Σιγὰ - σιγὰ ὅμως ἡ ἀγάπη παίρνει διαφορετικὴ μορφή. Ἀγαπᾷ καὶ ὅσους ἀγαποῦν οἱ γονεῖς του καὶ τ' ἀδέρφια του, γιὰ νὰ προχωρήσει.

Φθόνος και χαιρεκακία δὲν φωλιάζουν
στὴν ψυχὴ του.

Για να τελειοποιείται το παιδί ήθικα είναι ανάγκη να προχωρεί και στην εμπρακτη εφαρμογή της αγάπης. Να θυσιάζει στην αρχή μικροαπολαύσεις του για χάρη των άλλων, όταν πραγματικά έχουν ανάγκη, για να φτάσει στο σημείο να θυσιάζει και τον ίδιο του τον εαυτό για το καλό του συνόλου.

Η φιλοπατρία είναι μια μορφή αγάπης που πρέπει να καλλιεργείται μέσα στην οικογένεια. Στην αρετή της αγάπης στηρίχτηκε δλόκληρη η χριστιανική θρησκεία «Η αγάπη ού ζητά τὰ ἑαυτῆς».

Η αγάπη είναι ή πιο ευγενική αλλοτρίωση.

Η δικαιοσύνη είναι πολύ πλατιά αρετή γιατί μέσα της περιλαμβάνονται πολλές άλλες όπως ή φιλία, ή αλληλεγγύη, ή πίστη. Είναι ή κοινωνικότερη αρετή και μέσα στην πρωταρχική κοινωνική ομάδα, την οικογένεια, δριοκεται ή αρχή της.

Η κρίση των γονέων για τις πράξεις των παιδιών και τις πράξεις των άλλων ανθρώπων βοηθάει να αναπτυχθεί ή κρίση στο παιδί.

Αν ή στοργή είναι ή ίδια για όλα τὰ παιδιά χωρίς ιδιαίτερες προτιμήσεις αν ή τιμωρία είναι ανάλογη με το σφάλμα, αν ή αμοιβή έρχεται μετά από πραγματικά καλή πράξη, τότε τὰ παιδιά αποκτούν την έννοια της δικαιοσύνης και τη ζητούν να εφαρμόζεται. Οι απαγορεύσεις και οι επιτιμήσεις είναι απαραίτητες για να δημιουργήσουν την ήθική βούληση, αρκεί να είναι λογικές και δίκαιες.

Στην οικογένεια που κυριαρχεί ή αδικία ανάμεσα στα μέλη της, ο ψυχικός κόσμος του παιδιού είναι κομματιασμένος. Μέσα του βασιλεύει ή δυσαρμονία και ή άρρυθμία. Το παιδί αυτό, ή θα γίνει άδικο και κακό, ή δουλικό κι αδύναμο να παλαίψει στη ζωή. Θα θεωρεί την αδικία σαν μια μόνιμη κατάσταση της κοινωνίας και θα ανέχεται κάθε είδους καταπίεση.

Το παράδειγμα των μελών της οικογένειας στην συνειδητοποίηση της έννοιας της δικαιοσύνης είναι αναμφισβήτητο μεγάλο, αλλά δεν είναι αρκετό. Επιβάλλεται ή παράλληλη άσκηση του παιδιού. Κι ένας άριστος τρόπος για την άσκηση δικαιοσύνης είναι το παιχνίδι. Παίζοντας το παιδί δμαδικά συνειθίζει να υποτάσσεται στους κανόνες του, να κρίνει δίκαια τους συμπαίχτες του, για να προχωρήσει στην κρίση της κοινωνίας και του ἑαυτοῦ του. Πρέπει ή οικογένεια να βοηθήσει το παιδί, να του παρέχει ευκαιρίες να παίζει με άλλα παιδιά για να εξελιχτεί κανονικά.

Η ιδέα του καθήκοντος. Όλα τὰ μέλη της οικογένειας έχουν αναλάβει δρισμένες υποχρεώσεις. Ο πατέρας είναι ακούραστος προμηθευτής των αγαθών, ή μητέρα βοηθός και πολλές φορές συνεργάτιδα στο πλευρό του. Τα μέλη όλα συνεργάζονται όταν έχουν την δυνατότητα, για την παραγωγή των αγαθών, που είναι απαραίτητα για τη συντήρησή τους. Χαρά στην οικογένεια εκείνη, που τὰ μέλη της συνεργάζονται άρμονικά χωρίς να ακούωνται φράσεις περιφρονητικές για το επάγγελμά τους, γιατί έχουν να θρέψουν ήλικιωμένους άρρώστους ή να μεγαλώσουν και να μορφώσουν παιδιά. Τα παιδιά έδω παίρνουν τους σωστούς προσανατολισμούς. Κατανοούν πως πάνω απ' όλα είναι ή προσφορά του καθενός χωριστά, για το σύνολο.

Και ή ιδέα του καθήκοντος γίνεται συνείδηση μόνο με την εφαρμογή της. Όταν το παιδί αναλάβει κάποιο έργο, στην αρχή με μικροεξυπηρετήσεις του ίδιου του ἑαυτοῦ του και των άλλων, κατόπιν με την εκτέλεση των σχολικών του καθη-

κόντων για να φτάσει να πάρει τη θέση του μέσα στην εργασία υπεύθυνα για την παραγωγή αγαθών.

Κυρίως όμως το παιδί συνειδητοποιεί την έννοια του καθήκοντος με την ένταξη του μέσα σε μια ομάδα. Η ομάδα αυτή μπορεί να είναι παιγνιδιού, αληθινή, μορφωτική, θρησκευτική, αλληλεγγύης κλπ. Όποια κι αν είναι ή ομάδα αρκεί να μην ξεφεύγει από τους καθιερωμένους ήθικούς κανόνες, το παιδί μέσα σ' αυτή τελειοποιείται. Η οικογένεια έχει χρέος να τη βοηθήσει να ένταχθεί σε μια ομάδα, γιατί είναι απαίτηση της ψυχής συνυφασμένη με την δλη του εξέλιξη. Αν δεν το βοηθήσει είναι ένδεχόμενο ή να ένταχθεί σε μια ομάδα με δικούς της ήθικούς νόμους αντίθετους με αυτούς που κρατούν στην κοινωνία, ή να απομονωθεί και να κλειστεί στον ἑαυτό του. Και στις δύο περιπτώσεις ή ήθική του ανάπτυξη δεν θα προχωρήσει κανονικά, γιατί πρέπει σιγά-σιγά από την κλειστή ήθική της ομάδας να προχωρήσει στην άνοιχτη προσωπική ήθική, που κύριο χαρακτηριστικό της είναι δ αὐτοσεβασμός.

Για να προχωρήσει άρμονικά ή ήθική εξέλιξη στο παιδί και να φτάσει στην τέλεια ανάπτυξη της, στην δημιουργία ήθικής συνείδησης, είναι απαραίτητο να κατανοήσει και την έννοια του Δικαίου.

Ο άνθρωπος δεν έχει μόνο καθήκοντα και υποχρεώσεις απέναντι των άλλων και του ἑαυτοῦ του, αλλά έχει και δικαιώματα που κατακτήθηκαν με πάλη από προηγούμενες γενεές. Τα δικαιώματά του αυτά οφείλει να τὰ γνωρίσει και να τὰ διεκδικεί.

Και προς αυτή την κατεύθυνση τις δάσεις τις δάζει ή οικογένεια.

Αν το παιδί εξελικτικά κατανοήσει και εφαρμόσει την Άρετή με ελεύθερη βούληση κι ύστερα από άγώνα, αναπτύσσεται σε ήθική προσωπικότητα, που είναι τόσο απαραίτητη για την κοινωνία αλλά και για τον ίδιο τον ἑαυτό του, γιατί έχει βρει το νόημα της ζωής κι είναι ευτυχισμένο.

Είναι ή άρμονία της ψυχής με πάλη κατακτημένη όπως παραδέχεται ο Dewey.

Αγγελική Δόσκαρη

ΠΑΡΑΚΛΗΣΙΣ

Όσοι εκ των κ.κ. συνδρομητών καθυστερούν τὰς συνδρομάς των παρακαλούνται θερμώς, όπως φροντίσουν δια την αποστολήν των. Η έκδοσις του περιοδικού μας στηρίζεται κυρίως εις τὰς συνδρομάς των αναγνωστών του.

«ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΖΩΗ»

ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

ΑΛΓΕΡΙΑ

Μέσα στα πλαίσια του προγράμματος των 'Ηνωμένων Έθνων για την ανάπτυξη και τον πολιτισμό, η 'Αλγερία έλαβε μιάν επιχορήγηση από 1.120.000 δολάρια για την πάλη εναντίον του αναλφαριθμοσύ. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει τρία σχέδια: το ένα θα εφαρμοσθεί σε μιὰ από τις πιο πλούσιες αγροτικές περιοχές και απευθύνεται σε 5.000 ένηλικους που εργάζονται σε αγροικίες με το σύστημα του αυτοματισμού. Τα δύο άλλα προορίζονται για αναλφαριθμούς από 15 — 35 ετών: απ' αυτούς 20.000 περίπου είναι υπάλληλοι σε εργοστάσια χημικών προϊόντων και πετρελαιοειδών μιὰς βιομηχανικής περιοχής και οι άλλοι (5.000) περίπου εργάζονται στην κατασκευή μεταλλουργικών και σιδηρουργικών συμπλεγμάτων. Τα προγράμματα αυτά εφαρμόστηκαν με την ιδέα ότι ο εξαλφαριθμοσύς βελτιώνει την απόδοση και είναι η πρώτη φορά που πραγματικά ξεπέρασαν τον καθιερωμένο από την παράδοση εξαλφαριθμοσύ. Τα προγράμματα περιλαμβάνουν ακόμη τη βιομηχανική και γεωργική μόρφωση, την τεχνική μαθητεία και την πολιτική αγωγή.

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Στο Πανεπιστήμιο της Δειψίας καθιερώθηκε ένα σύστημα κατά το οποίο οι προικισμένοι σπουδαστές έχουν το ευεργέτημα ενός «συμφωνητικού ένθαρρύνσεως». Ένας από τους σκοπούς που επιδιώκονται είναι η συντόμηση του χρόνου, των σπουδών και η πιο γρήγορη είσοδος στην επιστημονική και επαγγελματική δράση. Το φθινόπωρο του 1965, 140 σπουδαστές ευνόηθηκαν με ένα τέτοιο συμφωνητικό, ήτοι το 1,5 % των σπουδαστών του Πανεπιστημίου.

ΚΑΜΠΟΖΗ

Μέσα στα πλαίσια της εθνικής εκστρατείας για τον εξαλφαριθμοσύ την 31 Μαΐου 1965 η 'Εθνική Συνέλευση της Καμπότζης έψήφισε ένα νόμο, σύμφωνα με τον οποίο ως το τέλος του 1965, οι κάτοικοι και των δύο φύλων ηλικίας 10 — 50 ετών έπρεπε να ξέρουν ανάγνωση, γραφή και αρίθμηση στη γλώσσα του Khmer.

οί δε ξένοι ως το τέλος του 1966. Ο νόμος καθορίζει ακόμη ότι οι εντόπιοι έγγράμματοι και των δύο φύλων έπρεπε να διδάξουν την ανάγνωση, γραφή και αρίθμηση σε τρεις τουλάχιστον αγράμματοους που θα τους το ζητούσαν. Είναι πολύ ενδιαφέρον να σημειώσωμε, ότι όταν άρχισε αυτή η εκστρατεία, στην Καμπότζη υπήρχαν 20 % αγράμματοι. Ο σχετικά μικρός αυτός αριθμός έξηγείται από το γεγονός, ότι το Khmer είναι η μόνη γλώσσα που ομιλείται από τα εξ εκατομμύρια των Καμποζιανών.

ΚΑΜΕΡΟΥΝ

Το «σχολείο υπό το δένδρον» είναι το όνομα που δόθηκε στην εκστρατεία του εξαλφαριθμοσύ, που απλώνεται σήμερα σε ολόκληρη την επικράτεια του Καμερούν, υπό τη μορφή ενός τετράχρονου προγράμματος. Σήμερα υπάρχουν 1.700 κέντρα που συγκεντρώνουν 75.000 μαθητές. Τις εξετάσεις του πρώτου βαθμού πέρασαν με επιτυχία 11.000 περίπου. Δύο βιβλία σχετικά με την εκστρατεία αυτή δημοσιεύτηκαν, μιὰ μηνιαία έφημερίδα και μιὰ εβδομαδιαία ραδιοφωνική εκπομπή ασχολούνται με την υπόθεση αυτή.

ΚΟΛΟΜΒΙΑ

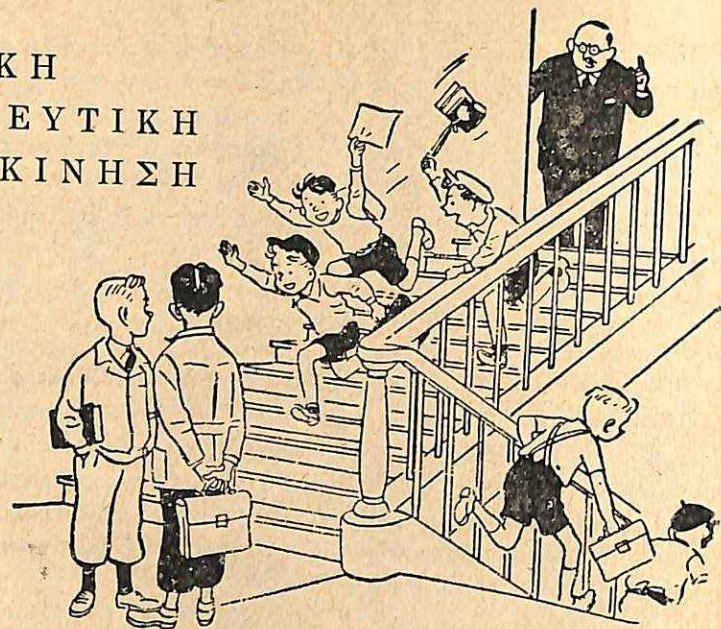
Για πρώτη φορά στην Κολομβία προβλέπεται ειδική μόρφωση στα Διδασκαλεία για τους δασκάλους των μονοθεσίων σχολείων, που πρέπει να διδάσκουν μαθήματα της στοιχειώδους παιδείας στα πέντε χρόνια της υποχρεωτικής φοιτήσεως. Τα πιο πολλά από τα μονοθέσια αυτά σχολεία βρίσκονται σε αγροτικές ζώνες.

ΔΑΝΙΑ

Στο διεθνές κολλέγιο της εκπαίδευσής ένηλικών, κοντά στο Έλσινόρ, 80 περίπου σπουδαστές, σπουδάζουν ότι νομίζουν αναγκαίο για την εξέλιξη και την προσασία της ατομικότητός τους μέσα στην άχανή σύγχρονη κοινωνία. Σύμφωνα με την παράδοση των λαϊκών σκανδιναβικών σχολείων της μέσης Παιδείας, άντρες και γυναίκες διαφόρου πολιτιστικού βαθμού ένθαρρύνονται να έγγραφούν σ' αυτό το κολλέγιο. Δεν απαιτείται και δεν χορηγείται καμιά ακαδημαϊκή ειδίκευση, αν και μπορούν να χορηγηθούν διπλώματα για εργασίες κοινωνιολογικής έρευνας. Όλοι οι σπουδαστές μετέχουν σε τάξεις και σεμινάρια, οποιοσδήποτε και αν είναι ο βαθμός της δαστείας μετέχουν σε τάξεις και σεμινάρια, οποιοσδήποτε και αν είναι ο βαθμός της μορφώσεώς τους. Η οργάνωση της τάξεως αφήνεται στη διάκριση του καθηγητού και των μαθητών. Κατά κανόνα κυριαρχεί η συζήτηση και μιὰ σπουδαία διδασκόμενη είναι άνοιχτή σ' όλους, όσοι επιθυμούν πιο άκριβεις πληροφορίες.

Το κολλέγιο, που λειτουργεί από το 1921, επιδιώκει έτσι τον σκοπό που καθώρισε ο ίδρυτής του, Dr Peter Manniche: «Να περιορίση τις διεθνείς εντάσεις».

Γ. Ζομπανάκης

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΣΤΗ ΚΑΛΛΟΝΗ ΛΕΣΒΟΥ

Παιδικόν βιβλίον · Μαθητικές βιβλιοθήκες

Τὴν 25/5/66 στὴν μεγάλη αἴθουσα τῶν ἐκπαιδευτηρίων Καλλονῆς, μέ-
σα σὲ μιὰ ἀτμόσφαιρα πνευματικῆς εὐφορίας, παρουσία τοῦ Νομάρχου
κ. Πυλιώτη, τῆς Συμβούλου τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου κ. Μουστάκα
καὶ πολλῶν ἐκπροσώπων τῆς τοπικῆς αὐτοδιοίκησης ἔγινε τὸ συνέδριο τῶν
διδασκάλων τῆς περιφερείας Καλλονῆς. Σκοπὸς τοῦ Συνεδρίου τὸ ὁποῖο
ἐσημείωσε μεγάλη ἐπιτυχία ἦταν ἡ ἀνάπτυξη καὶ ἡ συζήτηση τοῦ θέματος
«Τὸ παιδικόν βιβλίον καὶ οἱ Μαθητικὲς βιβλιοθήκες». Τὴν ἑναρξὴ τῶν ἐρ-
γασίων τοῦ Συνεδρίου ἐκήρυξε ὁ Νομάρχης κ. Πυλιώτης ὁ ὁποῖος προη-
γουμένως ἀπηύθυνε χαιρετισμὸ πρὸς τὸ Συνέδριο καὶ ἐξέφρασε τὴν συμ-
πάθεια καὶ τὸν θαυμασμὸν του πρὸς τὴν διδασκαλικὴ τάξη γιὰ τὸ δύσκο-
λο καὶ ὑψηλὸ ἔργο ποὺ ἐπιτελεῖ. Κατόπιν ἀνέβηκε στὸ βῆμα ἡ σύμβουλος
τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου καὶ ἐξαίρετη παιδαγωγὸς κ. Μουστάκα, ἡ
ὁποία μετὰ τῶν ἄλλων εἶπε, πὼς ἡ ἀνταλλαγὴ ἀπόψεων πλουτίζει τὴν ἐμ-
πειρία καὶ ἀναπτύσσει τὸ λογισμὸ καὶ πὼς ἡ συλλογικὴ ἐπαφὴ ἀποτελεῖ βα-
σικὴ προϋπόθεση γιὰ τὴν πραγμάτωση τῶν ὑψηλῶν στόχων τῆς παιδείας,
διότι εἶπε ἡ ἐκπαίδευση δὲν εἶναι ἔργον ἑνὸς μονάχα ἀνθρώπου, ἀλλὰ ἔργο
συλλογικόν. Χρειάζεται συντονισμὸς ἐνεργειῶν, οὐστήμα, σκέψη, πρόγραμμα
καὶ βαθεῖα πίστη γιὰ νὰ ἐπιτύχουμε στὸ σκοπὸ τῆς ἀγωγῆς. Μιλώντας καὶ
γιὰ τὸ βιβλίον ἡ κ. Μουστάκα εἶπε, πὼς αὐτὸ κεντρίζει τὸ ἐνδιαφέρον, μᾶς
διευρύνει τὸν πνευματικὸν ὀρίζοντα τοῦ παιδιοῦ καὶ πὼς πρέπει νὰ μᾶς
ἀπασχολήσῃ τὸ ζήτημα τῆς προσφορᾶς τοῦ βιβλίου πρὸς τὸ παιδί, γιατί
τίποτε δὲν εἶναι πιὸ πνευματοκτόνο ἀπὸ τὴν ἀνία τῆς ἀπραξίας.

Μετὰ ἀνέβηκε στὸ βῆμα ὁ κύριος ὁμιλητὴς τοῦ Συνεδρίου Ἐπιθεω-
ρητὴς Β' Ἐκπαιδευτικῆς Περιφερείας Λέσβου κ. Ἀποστόλου ὁ ὁποῖος μὲ
τὴν ἀπλότητα, τὴ φυσικότητα καὶ τὴ σαφήνεια τῆς ἐκφράσεώς του, ἀνέ-

πτυξε τὸ θέμα μὲ ἀξιοθαύμαση πληρότητα. Ὁ ζεστός, ἀπλὸς ἀπέριτος
καὶ πυκνὸς σὲ διανοήματα λόγος του, ποὺ φανέρωνε πίστη καὶ ἀγάπη πρὸς
τὸν νέο ἄνθρωπο, ἔκανε βαθεῖα ἐντύπωση στοὺς συνέδρους. Ὁ πλισμένος
ὁ κ. Ἀποστόλου μὲ πλούσιες ἐμπειρίες καὶ διαθέτοντας κρίσι καὶ ἀνεπτυγ-
μένη διαίσθηση κινήθηκε μὲ ἄνεση μέσα σ' ἓνα τόσο γνῶριμο γι' αὐτὸν
κόσμο, τὸν κόσμον τοῦ παιδιοῦ. Τὸ παιδί εἶπε στὴν ἀρχὴ τῆς ὁμιλίας του
ὁ κ. Ἀποστόλου εἶναι ἓνας ψυχосоωματικὸς ὀργανισμὸς ἀτελὴς μὲ ἰδιαίτε-
ρες σωματικὲς καὶ ψυχικὲς δυνάμεις ποὺ μὲ τὴν ἐπίδραση τῶν καταβολῶν
καὶ τοῦ περιβάλλοντος, πορεύεται καὶ ἐξελλίσσεται δυναμικὰ πρὸς τὴν τε-
λειώσή του. Γι' αὐτὸ ἔργο τοῦ δασκάλου εἶναι νὰ βοηθήσῃ τὸ παιδί
γιὰ νὰ ἀναπτύξῃ τίς ψυχосоωματικὲς αὐτὲς δυνάμεις ποὺ κλείνει μέσα
του καὶ νὰ καταστήσῃ ἱκανὸ γιὰ τὴ ζωὴ. Μεγάλον ρόλον εἶπε στὴν ἀνά-
πτυξη τῶν ἱκανότητων τοῦ παιδιοῦ παίζει ἡ μάθηση, ἡ ὁποία κατευ-
θύνει τὸ παιδί σὲ μιὰ ζωογόνο δημιουργικὴ κίνηση. Οἱ γνώσεις εἶπε ὁ
κ. Ἀποστόλου δὲν εἶναι κάτι τὸ σταθερὸ καὶ ἀδιάφορο, ἀλλοιώνονται
καὶ καταστρέφονται κι' αὐτὲς κάτω ἀπὸ τὴν πίεση καὶ ἐπίδραση πολλῶν
παραγόντων, γι' αὐτὸ, πρέπει νὰ σταματήσῃ τὸ ἄγονον παιχνίδι τῆς συσ-
σώρευσης γνώσεων. Δὲν πρέπει εἶπε νὰ φορτώνουμε τὸ παιδί μὲ γνώσεις,
ἀλλὰ νὰ τοῦ δημιουργήσωμε «εὐμενεῖς διαθέσεις» καὶ «ἄλλες ἱκανότητες»
καὶ νὰ τὸ κάνουμε ἱκανὸ νὰ παρατηρεῖ, νὰ κρίνει, νὰ ἐκφράζεται καὶ νὰ χρη-
σιμοποιεῖ τίς γνώσεις του. Εἶναι ἀπαράδεκτο, εἶπε ὁ κ. Ἀποστόλου, νὰ
διαθέτῃ τὸ παιδί πολὺτιμον χρόνον νὰ μελετήσῃ καὶ νὰ ἀπομνημονεύσῃ λε-
πτομέρειες ἀνώφελες, ποὺ μπορεῖ νὰ τίς βρῇ στὰ βιβλία, ὅταν ἀποκτή-
σῃ τὴν ἱκανότητα νὰ τίς βρῇ. Συνεχίζοντας ὁ κ. Ἀποστόλου εἶπε πὼς
ἡ ἀγωγή καὶ σωστός προσανατολισμὸς τοῦ Σχολείου πρὸς τοὺς σκοποὺς
ποὺ ἐπιδιώκει, ἀπαιτεῖ τὴν ὑπαρξὴ τῶν μαθητικῶν Βιβλιοθηκῶν μὲ βιβλία
παντὸς εἴδους, γραμμένα ἐιδικὰ γιὰ τὰ παιδιὰ· βιβλία ποὺ κρίνονται ἀπα-
ραίτητα νὰ βοηθήσουν τὸ ἔργο τῆς ἀγωγῆς καὶ τῆς μόρφωσης τοῦ παιδιοῦ.
Μὲ αὐτὰ τὸ παιδί 1) θὰ ἐπιβεβαιώνει τίς γνώσεις καὶ τὴν πείρα του 2) θὰ
μάθῃ νὰ ἀντλεῖ τίς γνώσεις του 3) θὰ ἀσκηθῇ συστηματικὴ μελέτη, 4) θὰ
μάθῃ νὰ ξεχωρίζει τὸ οὐσιώδες ἀπὸ τὸ ἐπουσιώδες, τὸ ὠφέλιμον ἀπὸ τὸ
βλαβερὸ 5) θὰ μάθῃ τὴν χρησιμοποίησιν τῶν λεξικῶν καὶ τῶν ἐγκυκλοπαι-
δεϊῶν, ποὺ θὰ καταστούν πολὺτιμοι σύμβουλοι καὶ ὁδηγοὶ του 6) θὰ αὐξή-
σῃ τὴν αὐτενέργειά του, τὴν ὁποία ὁ κ. Ἀποστόλου θεωρεῖ μιὰ ἀπὸ τίς
σπουδαιότερες ἀρχές πάνω στίς ὁποῖες στηρίζεται τὸ αἰκδοδόμημα τοῦ νέου
Σχολείου καὶ συγχρόνως ἐκπαιδευτικοῦ μας συστήματος. Συνεχίζοντας ὁ
κ. Ἀποστόλου εἶπε, πὼς κατάλληλος χρόνος ποὺ πρέπει νὰ προσφέρεται
στὸ παιδί τὸ ἐλεύθερον βιβλίον εἶναι μόνον τοῦτο μάθῃ νὰ διαβάσῃ, διότι τό-
τε τὸ ἀναζητεῖ μόνον του. Διαβάσῃ ἀχόρταγα τὰ χοντρά γράμματα τῶν
ἐφημερίδων, τίς ταμπέλες τῶν καταστημάτων, τὰ χορτιά περιτυλίγματος καὶ
γενικὰ κάθε τι ποὺ πέφτει στὸ χέρι του. Τότε εἶναι καιρὸς τὸ Σχολεῖο νὰ
ἐκμεταλλευθῇ αὐτὴ τὴν ἐσωτερικὴ ἀνάγκη τοῦ παιδιοῦ καὶ νὰ τοῦ δώσῃ
τὸ πρῶτον ἐλεύθερον βιβλίον ποὺ μπορεῖ νὰ εἶναι ἓνα "Ἄλμπουμ μὲ φωτο-
γραφίες πατριδογνωστικῆς, ἓνα εἰκονογραφημένον παραμῦθον, ποὺ νὰ τὸ
ἱκανοποιεῖ. Προϋπόθεση ὅμως γιὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὸ σχολεῖον στὸν ἐπιδιω-
κόμενον σκοπὸ εἶναι, τὸ προσφερόμενον στὸ παιδί ἐξωσχολικὸ βιβλίον νὰ
εἶναι κατάλληλον γιὰ τὸ κάθε παιδί· ἡ ποιότης του πρέπει νὰ εἶναι ἀνά-
λογη μὲ τὴν πνευματικὴν του δυναμικότητα, διότι παιδιὰ ποὺ ἔχουν τὴν
ἴδια ἡλικία τὸ ἴδιον ἀνάστημα καὶ τὸ ἴδιον βάρος, ἔχουν τεράστιες με-
ταξύ των ψυχικὲς διαφορὰς καὶ δὲν ἔχουν τὴν ἴδια ἀντιληπτικὴ ἱκανότητα,
Συνεχίζοντας ὁ κ. Ἀποστόλου εἶπε, πὼς γιὰ νὰ εἶναι ἓνα βιβλίον καλὸ καὶ
κατάλληλον γιὰ τὸ παιδί πρέπει τόσο τὸ περιεχόμενον ὅσο καὶ ἡ μορφή του
νὰ εἶναι ἀξιόλογα. Ἡ πλοκὴ τοῦ βιβλίου, εἶπε, εἶτε τὸ ἔργο εἶναι ἱστορι-

κό ή φανταστικό πρέπει να έχει κάποια δικαίωση στη ζωή. Δεν πρέπει να δημιουργούμε στο παιδί ψευδαισθήσεις οι οποίες κατόπιν θα το απογοητεύσουν και θα το κλονίσουν την πίστι του στο βιβλίο. Τα δρώντα πρόσωπα πρέπει να αποτελούν πρότυπα για το παιδί, να έχουν ήθος, ανθρωπιά, πολιτισμό, να είναι ελεύθερα και γεμάτα αξιοπρέπειες, για να εμπνέουν αυτά και οι πράξεις των αγάπη και σεβασμό. Ανάλογη πρέπει να είναι και η εμφάνιση του βιβλίου για να προσελκύει το παιδί, να το καλλιεργεί το συναίσθημα του καλού και του ωραίου, να το εμπνέει και να το υποβοηθεί στην δημιουργία των διαφερόντων του.

Κατόπιν ο κ. Αποστόλου ανέπτυξε λεπτομερειακά το ζήτημα των παιδικών βιβλιοθηκών και υπόδειξε πρακτικούς τρόπους για τη σύστασή των. Το βάρος για τη σύστασή των πέφτει στο Σχολείο και για να επιτύχει ή προσπάθεια αυτή το Σχολείο πρέπει να έχει την βοήθεια και την συμπαράσταση των Δήμων και Κοινοτήτων της χώρας.

Τέλος μίλησε για τον τρόπο έκλογής του ελεύθερου βιβλίου. Είναι αδιανόητον, είπε μεταξύ των άλλων ο κ. Αποστόλου, όταν ή Πολιτεία ενδιαφέρεται για όλα, ακόμα και για τα πιο άσημαντα πράγματα, να μη ενδιαφέρεται για την ψυχική τροφή του παιδιού και να επιτρέπει να κυκλοφορούν χωρίς κανένα περιορισμό τόσα βλαπτικά έντυπα, ενώ γνωρίζει πόση καταστροφική επίδραση ασκούν αυτά πάνω του.

Μετά το τέλος της ομιλίας του κ. Επιθεωρητού υποβλήθηκαν απορίες από μέρους συνέδρων πάνω σε καίρια σημεία του λόγου του και ακολούθησε διαλογική συζήτηση. Τη συζήτηση διηύθυνε με ένα άσπογο τρόπο ο κ. Αποστόλου, ο οποίος με την μόρφωσή του και το αυξημένο κύρος που διαθέτει την κράτησε σε υψηλό επίπεδο. Με τις ευστοχες παρεμβάσεις του ο κ. Αποστόλου, ο οποίος είναι ένας ρεαλιστής από ιδιοσυγγρασία, δεν άφησε τη συζήτηση να κινηθή άσκοπα έξω από το θέμα και έδι καίωσε τον χαρακτηριστικό που του έχει αποδοθή ότι είναι ένας δεξιότηχνης κυνηγός της ουσίας. Στη συζήτηση πήραν μέρος μεταξύ των άλλων οι διδάσκαλοι Α. Παλαιολόγος, Λαγούταρης, Χαλιάς, Αθανασίου, Βάσος, Δ. Ασλάνη, Χατογιάννης, Σάκης Προδρόμου, Βατούσιος και Δουζίνα οι οποίοι εξέθεσαν απόψεις πολύ ενδιαφέρουσες.

Ο Διευθυντής του Δημοτικού Σχολείου Καλλονής κ. Κύρ. Δουραμάνης απαντώντας σε άπορία συναδέλφου, είπε πως πρέπει να προσέξουμε πολύ το βιβλίο που προσφέρουμε στο παιδί, γιατί κάτω από το τυπωμένο έντυπο κρύβεται ή ζωή και ο θάνατος, σύμφωνα με το βαθυστόχαστο γνωμικό του Γάλλου Ε. Hello.

Εντύπωση έκανε ή συμμετοχή στη συζήτηση εξαιτίας του ότι το θέμα παρουσίαζε καθλικό ενδιαφέρον και πολλών άλλων ξένων προς την εκπαιδευτική τάξη. Ο Ιατρός κ. Βέρος μιλώντας για τον τρόπο διάδοσης του καλού βιβλίου είπε πως πρέπει τουτό να πριμοδοτηθή από την πολιτεία για να μπορεί να συναγωνισθή το κακό, που προσφέρεται σε πολύ χαμηλές τιμές. Η γραμματεός της Κοιν. Άγίας Πρασκειής κ. Σαρρή μιλώντας για το ίδιο ζήτημα εξέφρασε την ανησυχία της για τη μεγάλη κυκλοφορία του βλαπτικού εντύπου. Τα σπίτια μας είπε βομβαρδίζονται από τα κακά έντυπα και ότι πρέπει κάτι, τέλος πάντων, να γίνει για τον περιορισμό της κυκλοφορίας των.

Τέλος ο κ. Αποστόλου συνώπισε τα πλούσια, θετικά και γόνιμα συμπεράσματα του συνεδρίου και συνέστησε στους συνέδρους να συνεχίσουν με τον ίδιο ζήλο το έργο της άγωγής του παιδιού και να είναι υπερήφανοι για το υψηλό λειτουργήμα που ασκούν.

Τελειώνοντας τις γραμμές αυτές, ο υποφαινόμενος, ο οποίος και δεν ανήκει στον διδασκαλικό κόσμο, θεωρεί υποχρέωσή του να πεί ότι ή προσπάθεια αυτή των δασκάλων πρέπει να έχει την ενθάρρυνση και τη συμπαράσταση της Πολιτείας. Έχει καθήκον και υποχρέωση ή Πολιτεία να βοηθήσει εκείνους που καθορίζουν την πορεία των νέων ανθρώπων στη ζωή. Δεν πρέπει να γνωρίζονται εκείνοι που με το ήθος των γίνονται ήθικα πρότυπα. που με το παράδειγμά των υψώνουν και το Σχολείο και τη κοινωνία.

ΠΥΡΡΑΙΟΣ

ΜΙΑ ΕΜΠΝΕΥΣΜΕΝΗ ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ ΤΟΥ ΕΠΟΠΤΟΥ ΣΩΜΑΤΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΦΘΙΩΤΙΔΟΣ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ

Προς τους κ. κ. διευθυντάς των Δημοτικών Σχολείων
των Νομών Φθιώτιδος και Εύρυτανίας.

Για να βοηθήσωμε το έργο των όλων των ακούραστων λειτουργών της Έλληνικής Παιδείας, στον τομέα της Σωματικής Άγωγής και ένισχύσωμε την προσπάθειά σας, να αναπτύξετε αγωνιστική συνείδηση στα Έλληνόπουλα, που σας εμπιστεύεται ή Πολιτεία, παρέχομε μερικές σύντομες γενικές οδηγίες.

1. ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΑΣΚΗΣΕΩΝ: Κάθε άσκησις πρέπει να διδάσκεται δύο ή και περισσότερες φορές, ώστε να εκτελίζεται όρθα από τους μαθητάς και να γίνεται κτήμα των. Όταν ο καιρός είναι ψυχρός, προ της εφαρμογής των ασκήσεων, οι μαθηταί πρέπει να επιδίδονται σε ώρισμένες δραστηριότητες και παιδιές, ως του ζεσταθούν και κατόπιν να προχωρούν με γοργό ρυθμό στην εκτέλεσι των ασκήσεων.

Για να διδάξωμε εύχερώς τις ασκήσεις, πρέπει προηγουμένως να τις εφαρμόσωμε στον εαυτό μας. Όταν για πρώτη φορά διδάσκωμε μιάν άσκησιν Ιστάμεθα σε υψηλότερο των μαθητών σημείο, παραγγέλλωμε καθαρά και βραδέως την άσκησιν, την υποδεικνύωμε και κατόπιν ζητούμε την εφαρμογή της από τους μαθητάς. Κατά την άσκησιν οι μαθηταί θα Ιστανται με τη ράχι προς τον ήλιον, όσάκις δε ο καιρός είναι ψυχρός και φυσά, με το μέτωπον προς την κατεύθυνσι του ανέμου.

Οι ασκήσεις του πρώτου κύκλου (της προπαρασκευής ή προετοιμασίας του σώματος) εκτελούνται υπό των μαθητών με περιορισμένο τόνο και γι' αυτό το παράγγελμα του διδάσκοντος, πρέπει να είναι ανάλογο, ενώ στον δεύτερο κύκλο της διαπλάσεως και ο τόνος του παραγγέλματος είναι έντονώτερος και ή καταβαλομένη δυναμική και προσπάθεια των μαθητών μεγαλύτερη και έντονώτερη. Είς τον τρίτο κύκλο της εφαρμογής, όπου οι μαθηταί επιδίδονται εις τα άλματα, τους δρόμους και τα ρίψεις, με τεχνητές ή φυσικές ασκήσεις, για να αποκτήσουν δεξιότητες και Ικανότητες, θα λαμβάνονται υπόψη οι ασκήσεις αυτές και κατά το πόσον και το ποιόν ανάλογα με τις καιρικές συνθήκες και τη σωματική και ψυχική κόπωση των μαθητών. Οι Έλληνικοί χοροί θα διδάσκονται ανελλιπώς.

Όταν διαπιστώσωμε κόπωση ή κακή ψυχική διάθεσι των μαθητών ή και ήμων άκόμη, ή διδασκαλία των ασκήσεων θα διακόπτεται και θα γίνονται μόνον παιδιές ή δραστηριότητες.

Τούτο δέ, διότι ή Γυμναστική έχει άγαθα αποτελέσματα και επί του

σώματος και του πνεύματος, όταν γίνεται με χαρά, άλλως μετατρέπεται σε καταναγκαστικά έργα και οι μαθηταί παθαίνουν σωματική και ψυχική κατάθλιψη. Έργον επομένως του καλού διδασκάλου είναι να φροντίζει, ώστε η γυμναστική να είναι από την αρχή μέχρι τέλους πηγή χαράς και ευθυμίας, και ούχι άνισρό μάθημα. Γίνεται δε άνισρή, όταν ο διδάσκαλος δεν έχει την ανάλογη διάθεση, όταν κρατά τους μαθητάς στην ίδια θέσι ακίνητους επί πολλήν ώρα, όταν δεν τους αλλάζει μέτωπον κατά την άσκησι, όταν τους παρατηρή πολλάκις και όταν δεν τους επιτρέπει να εκδηλώνωνται εις τὰ παιχνίδια τους, όταν ακόμη ο διδάσκαλος είναι βλοσυρός και έκλαμβάνει τους μαθητάς, ως στρατιώτας, όταν δεν συμμετέχη στα παιχνίδια τους.

2. ΟΡΓΑΝΑ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ: Ο διδάσκαλος επιτυγχάνει καλύτερα τὸ γυμναστικό του έργον, όταν φροντίζει πλὴν τῶν ἄλλων νὰ ἀποκτήσῃ μέσα καὶ ὄργανα γυμναστικῆς καὶ ἀθλητισμοῦ, ὡς καὶ εὐρύ· χωρὸ καὶ καθαρὸ γυμναστήριον, ἥτοι: Γυμναστικὸ στρῶμα, διεγκυστίνδα (σχοινί), δύο στυλοβάτες ἀλμάτων, ἓνα σκάμμα ἀλμάτων με καθαρὴ ἄμμο, μερικὰ ἐλαστικά μπαλλάκια, μερικὲς χρωματιστὲς κορδέλες ἀνάλογες με τὸν ἀριθμὸ τῶν μαθητῶν του, ὥστε νὰ χωρίζωνται οὗτοι σὲ ὁμάδες καὶ νὰ διακρίνωνται, μερικοὺς πάγκους, ἓνα ἢ περισσότερα μονόζυγα, σχοινάκια κλπ. κλπ. καὶ τὸ σπουδαιότερον τῆ γυμναστικῆς στολὴ τῶν μαθητῶν καὶ μαθητριῶν, διότι μετὰ τὴ στολὴ αὕτη οἱ μαθηταί α) προφυλάττουν τὰ ρούχα τῶν, β) ἐκτελοῦν μετὰ ἄνεσι καὶ ἐλεύθεροι κάθε ἄσκησι, ἰδίως οἱ μαθήτριες, γ) τὸ σῶμα τῶν ἀερίζεται καὶ ἠλιάζεται καλύτερα, δ) δυνάμεθα νὰ διακρίνωμε τὰς τυχόν παραμορφώσεις τῆς σπονδυλικῆς στήλης καὶ νὰ λάβωμε μέτρα. Γιὰ τοὺς ἀνωτέρω λόγους πρέπει νὰ πείσωμε καὶ τοὺς μαθητάς καὶ τοὺς γονεῖς τῶν, ὅτι ἡ γυμναστικὴ στολὴ εἶναι ἐντελὴς ἀπαραίτητη, ὡφέλιμη, συμφέρουσα καὶ ἐπιβεβλημένη. Γεγονὸς ὅμως ἀναμφισβήτητον εἶναι ὅτι ὅσα μέσα καὶ ἂν ἔχη στὴν διάθεσί του ὁ διδάσκαλος καὶ ὅσο ὥραϊο καὶ εὐρύχωρο γυμναστήριον καὶ ἂν διαθέτῃ τὸ σχολεῖο ποὺ ὑπηρετεῖ, καμιὰν ἀξίαν δὲν θὰ ἔχουν χωρὶς τὴν ψυχὴ καὶ τὴν πνοήν του. Ὁ καλὸς αὐτὸς διδάσκαλος μόνον γιὰ νὰ ἀνταποκριθῇ στὶς ἀπαιτήσεις τῆς ἀποστολῆς του γίνεται μοχλός, ποὺ θέτει σὲ ἐνέργεια καὶ δράσι, ὅλα τὰ ἀνωτέρω μέσα καὶ ὅταν δὲν ὑπάρχουν τέτοια μετατρέπει ἀμέσως καὶ δημιουργεῖ πρόχειρα με καθίσματα, κοντούς, κορμούς δένδρων, θρανία, σκάλλες ἢ καὶ με τοὺς ἰδίους τοὺς μαθητάς.

3. ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ: Τὰ παιχνίδια εἶναι ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα μέσα ἀγωγῆς καὶ ἔχουν βασικὴ σημασία, γιὰ τὴ σωματικὴ καὶ τὴν πνευματικὴ ἀνάπτυξιν τῶν παιδιῶν. Ἀποτελοῦν γιὰ τὰ παιδιά τὸν κυριότερον σκοπὸ τῆς ζωῆς τους καὶ τὰ προπαρασκευάζουν γιὰ τὴν μετέπειτα μέσα στὴν πολιτείαν ζωὴν. Τὰ παιχνίδια θὰ καταλαμβάνουν, γιὰ μὲν τοὺς μαθητάς τῆς Α' καὶ Β' τάξεως σχεδὸν ὁλόκληρὴν τὴν ὥραν τῆς γυμναστικῆς, γιὰ τοὺς μαθητάς τῶν ἄλλων τάξεων, τὴ μισὴ ἢ τὸ ἓνα τρίτον τῆς ὥρας.

4. ΑΓΩΝΙΣΤΙΚΗ: Οἱ δρόμοι, τὰ ἄλματα καὶ οἱ ρίψεις, προάγουν τὴ βιολογικὴ ἐξέλιξι τῶν μικρῶν καὶ καλλιεργοῦν καὶ ἀναπτύσσουν τὶς σωματικὰς ἱκανότητες καὶ τὶς ψυχικὰς τῶν ἀρετὰς (θάρρος, ἀποφασιστικότητι, αὐτοπεποίθησι, ἀνδρεία, αὐτοκυριαρχία, εὐψυχία κλπ. κλπ.). Γιὰ τοὺς βασικοὺς αὐτοὺς λόγους ἐπιβάλλεται ἡ ἀνελλιπὴς καλλιέργεια τῆς ἀγωνιστικῆς, ἡ ὁποία διὰ τὰς τελευταίας τάξεις θὰ καταλαμβάνῃ τὸ 1/3 τῆς γυμναστικῆς ὥρας.

5. ΑΓΩΝΕΣ: Ἐκτὸς τῶν ἀγῶνων εὐρυτέρας σημασίας, ποὺ γίνονται κάθε χρόνον στὰ κεντρικὰ σχολεῖα, καὶ ὅπου συμμετέχουν καὶ τὰ σχολεῖα

τῆς περιοχῆς, θὰ γίνωνται ἀγῶνες μικρῆς χρονικῆς διάρκειας, μετὰ τῶν μαθητῶν τῶν μεγάλων τάξεων κάθε μῆνα. Μετὰ τοὺς ἀγῶνες αὐτοὺς οἱ μαθηταί ἐλέγχουν καὶ βελτιώνουν τὰς ἐπιδόσεις τῶν, ἀσκοῦνται καὶ μαθαίνουν καλύτερα τοὺς παλμοὺς τῶν ἀγωνισμάτων καὶ τοὺς κανονισμοὺς, προετοιμάζονται δὲ γιὰ νὰ συμμετάσχουν σὲ ἀγῶνες εὐρύτερης σημασίας.

Καὶ ὁ διδάσκαλος ὅμως ποὺ πραγματοποιεῖ τέτοιου εἶδους ἀγῶνες, ἀποκτὰ μεγαλύτερη πείρα τῆς ὁργανώσεως καὶ τελέσεως ἀγῶνων καὶ γίνονται κάτοχος τῶν κανονισμῶν. Γιὰ τὴν ὁργάνωσι καὶ τέλεσι ὁμοίων ἀγῶνων καὶ τῶν κανονισμῶν, παρέχουμεν σύντομες καὶ ἐκλαϊκευμένες ὁδηγίες. Οἱ ὁδηγίες αὐτὲς στηρίζονται στοὺς ἐπίσημους κανονισμοὺς, μετὰ τοὺς ὁποίους διεξάγονται οἱ ἀγῶνες σὲ ὁλόκληρον τὸν κόσμον, τροποποιημένους ὅμως καὶ προσαρμοσμένους στὴν παιδικὴ ἡλικία καὶ τὶς συνθήκες ποὺ ἐπικρατοῦν στὰ δημοτικὰ σχολεῖα.

6. ΔΡΟΜΟΣ: (50 μ.). Ὅταν οἱ δρομεῖς εἶναι περισσότεροι τῶν 6, γιὰ τοὺς ὁποίους ἔχομε ἐτοιμάσει διαδρόμους, μετὰ κλῆρον χωρίζονται σὲ ὁμάδες. Κάθε ὁμάδα παρατάσσεται κατὰ μέτωπον πίσω ἀπὸ τὴν ἀφετηρίαν γραμμὴν, ποὺ ἔχομε χαραῖει μετὰ ἀσβέστη καὶ κάθε μαθητῆς βρίσκεται μέσα στὸ διάδρομόν του. Ὁ ἀφῆτης δίδει τὸ σύνθημα γιὰ τὴν ἐκκίνησιν σὲ τρεῖς χρόνους. α) Μετὰ τὸ λάβετε θέσεις οἱ μαθηταί δρομεῖς ἐτοιμάζονται, βάζουν τὸ ἀριστερὸ πόδι ἐμπρὸς ἀλλὰ χωρὶς νὰ ὑπερβῶν τὴ γραμμὴ τῆς ἀφετηρίας, γονατίζουν μετὰ τὸ δεξιὸ καὶ τοποθετοῦν τὰ δάκτυλα τῶν χειρῶν πίσω ἀπὸ τὴ γραμμὴν. β) Μετὰ τὸ «ἐτοιμοὶ» τεντώνουν τὸ γόνατον καὶ ρίπτουν τὸ βάρος τοῦ σώματος πρὸς τὰ ἔμπροσ, καὶ εἶναι ἐτοιμοὶ γιὰ νὰ ξεκινήσουν. καὶ γ) μετὰ τὸ μᾶρς ἢ τὸ σφύριγμα φεύγουν καὶ τρέχουν ὁ καθένας εἰς τὸν διάδρομόν του. Δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ξεκινήσῃ κανεὶς προτοῦ σφυρίξῃ ὁ ἀφῆτης. Ὅποιος ξεκινήσῃ ἀντικανονικὰ δυὸ φορές ἀποκλείεται τοῦ ἀγῶνος, ἢ ὁποῖος μὴ μέσα στὸ διάδρομον τοῦ ἄλλου. Πρῶτος νικητῆς εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ἔκοψε πρῶτος τὸ νῆμα ποὺ βρίσκεται τεντωμένο στὸ τέρμα τοῦ δρόμου. Γιὰ νὰ μὴ ἀδικηθοῦν οἱ δρομεῖς, οἱ κριταὶ θὰ στέκουν μετὰ τὸ μάτι πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τοῦ νῆματος καὶ θὰ ἔχουν προηγουμένως συμφωνήσῃ ποῖος ἀπ' αὐτοὺς θὰ πιάσῃ τὸν πρῶτον νικητῆν, ποῖος τὸν δεῦτερον καὶ ποῖος τὸν τρίτον. Εἶναι βασικὸν παράπτωμα νὰ ἀδικηθῇ μαθητῆς κατὰ τὴν τέλεσι ὁμοίων ἀγῶνων καὶ πολὺ ἀντιπαιδαγωγικόν.

7. ΑΛΜΑ ΕΙΣ ΜΗΚΟΣ: Ἀπερίοριστη εἶναι ἡ φόρα ποὺ δύναται νὰ πάρῃ ὁ ἄλτης, ἀλλὰ συνήθως αὕτη εἶναι μετὰ 10 - 15 μέτρων.

Πρὶν ἀπὸ τὸ σκάμμα καὶ σὲ ἀπόστασι 2 μ. ὑπάρχει μιὰ ξύλινη βαλβίδα ἢ μετὰ ἀσβέστη σημειωμένη μήκους 1,20 μ. καὶ πλάτους 0,20 3μ. Πρὶν ἀπὸ τὴν βαλβίδα ἢ καὶ ἐπάνω στὴ βαλβίδα ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ πατήσῃ ὁ ἄλτης. Ὅταν τὸ πᾶνμά του ὑπερβῇ τὴ βαλβίδα εἶναι ἄκυρον. Τὸ μέτρημα γίνεται κάθετα ἐντελῶς, ἀπὸ τὸ τελευταῖον ἴχνος ποὺ ἄφησε στὴν ἄμμο μετὰ τὰ πόδια ἢ τὰ χέρια πρὸς τὴν βαλβίδα. Κάθε ἄλτης δικαιούται 3 ἄλματα. (ὅταν εἶναι λίγοι οἱ ἄλτες μπορεῖ νὰ πηδήσῃ καθένας 6 ἄλματα).

8. ΑΛΜΑ ΕΙΣ ΥΨΟΣ: Ὁ ἄλτης μπορεῖ νὰ πηδήσῃ ἀπὸ τὰ πλάγια ἢ καὶ ἀπὸ ἐμπρὸς, νὰ πέρνῃ δὲ φόρα ὅση θέλει. Ἐφ' ὅσον ρίψῃ τρεῖς φορές τὸν πήχυν εἰς τὸ ἴδιον ὕψος δὲν μπορεῖ νὰ συνεχίσῃ. Ἐάν δύο ἢ περισσότεροι ἄλτες ἔχουν πηδήσῃ τὸ αὐτὸ ὕψος, νικητῆς θεωρεῖται ἐκεῖνος, ποὺ τὸ ἐπήδησε μετὰ λιγότερες παροσπάθειας.

9. ΣΦΑΙΡΙΣΙΣ: Τὸ ἀγώνισμα τοῦτο γίνεται μετὰ σπογγώδη ἐλαστικὴ σφαῖρα βάρους 150 ἕως 200 γραμμαρίων, ποὺ ρίπτεται μετὰ φόρα ἀπὸ μιὰ γραμμὴ μετὰ ἀσβέστη, μήκους 2 μ. καὶ πλάτους 0,10 μ. τὴν ὁποία δὲν ἐπι-

τρέπεται να υπερβῇ ὁ ἀθλητής. Νικητὴς φυσικὰ ἀναδεικνύεται ἐκεῖνος ποῦ ἔρριψε σὲ μεγαλύτερη ἀπόστασι τὴ σφαῖρα.

Οἱ προσπάθειες θὰ εἶναι τρεῖς, ἢ ὅταν οἱ ἀθλητὲς εἶναι λίγοί, ὥς 6.

9. ΣΚΥΤΑΛΟΔΡΟΜΙΑ: Ἐπειδὴ ἡ σκυταλοδρομία σὲ κύκλο εἶναι δύσκολη, καθ' ὅσον ἀπαιτοῦνται ὠρισμένες διαστάσεις τοῦ γυμναστηρίου, κανονικὸ μέτρο καὶ πολλὲς ἄλλες διατυπώσεις, πρέπει νὰ ἀποφεύγεται καὶ νὰ γίνεται ἡ σκυταλοδρομία «κατ' ἀντιζυγίαν», μὲ 4 μαθητὰς ἐπὶ 50 μ. ἢ 6 X 50 ἢ 8 X 50 μ.

Στὴν τελευταία περίπτωσι κάθε ομάδα χωρίζεται στὰ δύο σὲ ἰσάριθμους δρομεῖς. Οἱ 4 πρῶτοι λαμβάνουν θέσι σὲ μονὴ φάλαγγα πίσω ἀπὸ τὴν ἀφειρητρία τῶν 50 μ. καὶ οἱ 4 πίσω ἀπὸ τὸ τέρμα τῶν 50 μ. Ὁ πρῶτος δρομεὺς κάθε ομάδας κρατᾷ καὶ τὴ σκυτάλη ἀπὸ τὸ κάτω μέρος μὲ τὸ δεξι χέρι. Τὸ σύνθημα τῆς ἐκκινήσεως δίδεται, ὅπως καὶ στὸ δρόμο. Ὁ δρομεὺς αὐτὸς θὰ δόσῃ τὴ σκυτάλη στὸ δεξι χέρι τοῦ δευτέρου δρομέως, ποῦ περιμένει στὸ ἀπέναντι τοῦ πρῶτου μὲ προτεταμένο τὸ δεξι χέρι. Τὴ σκυτάλη ὀφείλει νὰ παραλάβῃ τότε μόνον, ὅταν ὁ συμπαίκτης του πατήσῃ τὴ γραμμὴ ὅπου αὐτὸς βρίσκεται. Ἐὰν τρέξῃ νὰ παραλάβῃ τὴ σκυτάλη προτοῦ ἔλθῃ καὶ πατήσῃ τὴ γραμμὴ ὁ συμπαίκτης του εἶναι ἄκυρος. Ὅταν παραδίδεται ἡ σκυτάλη χρειάζεται προσοχή, νὰ μὴ κτυπηθῇ ὁ παραλαμβάνων αὐτή. Ἐὰν κατὰ τὴ διαδρομὴ πέσῃ ὀφείλει νὰ τὴν παραλάβῃ, καθ' ὅσον ὁ ἀγὼν τῆς ομάδας του ἀκυροῦται.

Ἡ σκυταλοδρομία μπορεῖ νὰ ἐκτελεσθῇ καὶ ὡς μικτὴ, κατὰ τοὺς ἀγῶνες, ὅπου λαμβάνουν μέρος πολλὰ σχολεῖα, μὲ μισὰ ἀγόρια καὶ μισὰ κορίτσια (2, ἢ 3, ἢ 4). Τοῦτο διευκολύνει καὶ συντομεύει τὸν χρόνον διεξαγωγῆς τῶν ἀγῶνων.

Εἰς τοὺς ἀγῶνες καθ' ὁμάδας σχολείων θὰ συμμετέχουν ἕνας ἢ καὶ δύο μαθηταὶ ἀπὸ κάθε σχολεῖο σὲ κάθε ἕνα ἀγώνισμα, γιὰ νὰ εἶναι μεγαλύτερη ἡ συμμετοχὴ. Χάριν συντομίας οἱ προσπάθειες τῶν ἀθλητῶν θὰ εἶναι δύο ἢ τρεῖς. Δηλαδή θὰ πηδήσουν δύο μόνον φορὲς καὶ θὰ ρίψουν τὴ σφαῖρα ὁμοίως. Θὰ μετρηθῇ δὲ ἡ μεγαλύτερη προσπάθεια γιὰ τὸ ἀποτέλεσμα. Ἐπιβάλλεται ὅλοι οἱ ἀθληταὶ νὰ γνωρίζουν καλὰ τὸ ἔγκυρον καὶ τὸ ἄκυρο γιὰ νὰ μὴν ἀποκλεισθοῦν, ἀλλὰ νὰ μποροῦν νὰ συμμετέχουν ταχέως στὴ διεξαγωγὴ τῶν ἀγωνισμάτων καὶ νὰ μὴ χρονοτριβοῦν.

Τὰ σχολεῖα, ὅπου τελοῦνται τέτοιου εἴδους ἀγῶνες θὰ φροντίσουν ἐγκαίρως γιὰ τὴν προετοιμασίαν τοῦ γυμναστηρίου, τὴν ἐξεύρεσι τῶν ἀπαιτήτων μέσων, γιὰ τὴν διεξαγωγὴ τῶν ἀγωνισμάτων καὶ τὴν ἐξεύρεσι τῶν καταλλήλων προσώπων (διδασκάλων) γιὰ τὴν ταχεῖα καὶ ὁμαλὴ διεξαγωγὴ τοῦ ὅλου προγράμματος. Ἡ ἐτοιμασία τοῦ Γυμναστηρίου συνίσταται στὸν καθαρισμὸ του, στὴ χάραξι μὲ ἀσβέστη γραμμῶν, τὴν ἐτοιμασίαν τοῦ σκάμματος, τῶν βαλβίδων ρίψεων, τῆς θέσεως τῶν ἐπισήμων, τῶν μαθητῶν, τῆς σημαίας, τῶν διπλωμάτων, ποῦ συμπληροῦμε προηγουμένως γιὰ νὰ μὴ καθυστερῇ ἡ συμπλήρωσις τῶν κλπ. κλπ. Ὅταν μελετηθοῦν ὅλες οἱ λεπτομέρειες τοῦ προγράμματος καὶ ἐξευρεθοῦν ὅλα τὰ ἀναγκαῖα καὶ ἀπαραίτητα μέσα καὶ ἀναλάβῃ καθένας μέρος τῆς διεξαγωγῆς τοῦ προγράμματος ὑπεύθυνα, τὸ ὅλον πρόγραμμα θὰ ἐκτελεσθῇ πλήρως καὶ πολὺ ἱκανοποιητικὰ.

Ἐπειδὴ ἡ κυκλοφορία τῶν μαθητῶν μεταξὺ τοῦ κοινοῦ, πρὶν ἀρχίσῃ ἡ τελετὴ μειώνει τὴν ὅλη ἐμφάνισιν τοῦ προγράμματος, ἐπιβάλλεται νὰ συγκεντρώνωνται οὗτοι ἐντὸς τοῦ σχολείου καὶ νὰ ἐμφανισθοῦν μὲ τὴν ὁμοίομορφη στολή τους, μόνον κατὰ τὴν ἑναρξιν τῆς τελετῆς.

Ὁ ἔχων τὸν συντονισμό τοῦ ὅλου προγράμματος, πλὴν τῶν ἄλλων θὰ ἀναθέσῃ τὴ φύλαξιν σὲ κατάλληλο μέρος τοῦ γυμναστηρίου ὧν τῶν μέσων καὶ ὑλικῶν, ποῦ θὰ χρησιμοποιοῦν κατὰ τὴν ὥραν τῶν ἀγῶνων (μετροταινία, νῆμα, κιμῶνες, πινακίδια, ὄργανα γυμναστικῆς κλπ.) εἰς ἕνα ἢ καὶ δύο καλοὺς μαθητὰς, ποῦ θὰ τὰ παραδίδουν στοὺς ἀρμοδίους ὅταν τὰ χρειασθοῦν. Ὁμοίως θὰ φροντίσῃ νὰ διδάξῃ τὸν τρόπο τῆς ἐπάρσεως καὶ ὑποστολῆς τῆς σημαίας, εἰς τοὺς ὑπευθύνους μαθητὰς (πῶς θὰ μεταβοῦν στὴν Σημαία, πῶς θὰ σταματήσουν, πῶς θὰ τραβήξουν τὸ σχοινὶ κλπ.).

9. ΓΥΜΝΑΣΤΗΡΙΟ: Τὸ Γυμναστήριον ἀποτελεῖ ἀναπόσπαστο μέρος τοῦ ὅλου σχολείου. Στὸ Γυμναστήριον οἱ μαθηταὶ διέρχονται πολλὰς ὥρες κάθε μέρα, κινούνται, παίζουν, ξεσποῦν καὶ ἀπολαμβάνουν τὸν ἥλιο, τὸν ἀέρα καὶ τὴ χαρὰ, τὰ ὁποῖα στεροῦνται στὴν κλειστὴ αἴθουσα.

Γιὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς τὸ γυμναστήριον ἐπιβάλλεται νὰ εἶναι καθαρὸ καὶ ἀπηλλαγμένο ἀπὸ ξένα, ἀκάθαρτα καὶ ἐπικίνδυνα σώματα, ὡς ἀγκαθωτὰ σύρματα, πέτρες, πάσσαλοι, δένδρα ἢ θάμνοι μὲ ἀκάνθες, χαμηλὰ δένδρα μὲ προεξέχοντας κλάδους, ἀλλὰ καὶ πρόχειρα κηπάρια τὰ ὁποῖα συνηθίζουν τινές, διότι τὰ μὲν πρῶτα εἶναι δυνατόν νὰ τραυματίσουν, τὰ δὲ τελευταῖα ἐμποδίζουν τὴν ἐλεύθερην κίνησιν τῶν μαθητῶν καὶ τοὺς καταπονοῦν πνευματικῶς. Ἀκόμη τὰ γυμναστήρια πρέπει νὰ εἶναι ἰσοπεδωμένα καὶ ἐπιστρωμένα μὲ εἰδικὴ ἄμμο χονδρὴ ἢ τσαχίλη, γιὰ νὰ ἀποφεύγωνται οἱ λάσπες καὶ οἱ σκόνες, τηρεῖται τὸ ἔδαφος μαλακόν, ἀποφεύγονται τὰ κτυπήματα τῶν μαθητῶν κατὰ τὴν πτώσιν καὶ δὲν λερώνονται τὰ ροῦχα τους κατὰ τὰς ἀσκήσεις ἐπὶ τοῦ ἔδαφους. Ἡ πρὸς τὸ διδακτὴριον πλευρὰ τοῦ γυμναστηρίου ἐπιβάλλεται νὰ παραμένῃ ἐλευθέρη, γιὰτί σ' αὐτὴ καταφεύγουν οἱ μαθηταὶ νὰ προφυλαχθοῦν ἀπὸ τοὺς χειμερινοὺς ἀνέμους.

Τὰ ἀειθαλῆ δένδρα καὶ οἱ κήποι πρέπει νὰ φυτεύωνται στὴ δυτικὴ πλευρὰ, τὰ δὲ φυλλοβόλα στὴν ἀνατολική.

Τὸ γυμναστικὸ σκάμμα θὰ γίνεται στὴν ἀνατολικὴ πλευρὰ καὶ ἔτσι, ὥστε νὰ μὴ εἰσέρχωνται σαυτὸ τὰ νερὰ τῆς αὐλῆς. Ἐπίσης στὰ ἄκρα δυνάμεθα νὰ τοποθετήσωμε ἕνα ἢ καὶ περισσότερα μονόζυγα, πρόχειρες μπασκετές, πετοσφαίρησι, αἰωρούμενη κλίμακα, γυμναστικὴ γέφυρα, ὀριζοντίαν κλίμακα, γέφυρα ἀναρριχίσεως μὲ συνδυασμὸ δύο μονοζυγίων κλπ. κλπ. Θὰ φροντίσωμε δὲ τὸ ἔδαφος κατὰ τὰ ὄργανα νὰ εἶναι μαλακόν, ὥστε ἡ πτώσις τῶν μαθητῶν νὰ μὴ συνεπάγεται καὶ τὸν τραυματισμὸν τους. Πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν κατὰ τὰ ὄργανα αὐτὰ ρίπτομε ἄμμο καὶ μὲ τὰ παιδιὰ τῆς ὑπηρεσίας οἱ χώροι καὶ τὰ ὄργανα τηροῦνται πάντοτε καθαρὰ, ἀκίνδυνα καὶ βαμένα μὲ ὠραῖα χρώματα.

Μὲ δύο δὲ ἢ καὶ περισσότερα καλάθια ἀχρήστων ποῦ τοποθετοῦμε στὰ ἄκρα τοῦ γυμναστηρίου κατορθώνομε νὰ διατηροῦμε πάντοτε αὐτὸ καὶ ὅλους τοὺς χώρους καθαρούς, ἀλλὰ καὶ οἱ μαθηταὶ συνηθίζουν νὰ εἶναι καθαροί.

10. ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΙΣ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ ΚΑΙ ΜΕΣΩΝ: Προτοῦ χρησιμοποιοῦσιν τὰ γυμναστικὰ ὄργανα καὶ μέσα ποῦ ἀπόκτησε τὸ σχολεῖο, λογικὸν ἀλλὰ καὶ ἀναγκαῖον εἶναι νὰ μάθωμε στοὺς μαθητὰς μας α) τὸν τρόπο τῆς χρησιμοποιοῦσεως αὐτῶν, β) τὸν κίνδυνον ποῦ διατρέχουν ἐκ τῆς χρησιμοποιοῦσεως, γ) τὸν τρόπο τῆς μεταφορᾶς τῶν (ἐὰν εἶναι κινητὰ), πρὸς φύλαξιν καὶ δ) τὸν τρόπο τῆς συντηρήσεώς των, νὰ μὴ φθειρῶνται (λάδωμα, γκρασάρισμα, βίδωμα, βάψιμο κλπ. κλπ.). Τὴν φροντίδα τῶν ἀνωτέρω ἀναθέτομε σὲ ἀριθμὸ καλῶν μαθητῶν.

Μὲ πολλὴ τιμὴ

Ὁ Ἐπόπτης

Ἑμμ. Κ. Ζιλιμπινάκης

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑΙ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΕΙΣ

Διδασκάλων Α : Περιφέρειας Χανίων

Υπό του κ. Αναπληρωτού Επιθεωρητού Δημοτικών Σφοδρείων Α : Περιφέρειας Χανίων κ. Ελευθερίου Γ. Δαφέρμου, διωργανώθησαν προσφάτως αί έξης τρεις Παιδαγωγικά Συγκεντρώσεις των διδασκάλων της Περιφέρειας του, που έομείωσαν έπιτυχίαν :

1. Τήν 28·4·1966 εις χώραν Σφακίων, έλαβον μέρος 38 διδάσκαλοι, κυρίως εκ της Έπαρχίας Σφακίων. Έγινεν εισήγησις εις το μάθημα των θρησκευτικών, από τον διδάσκαλον Άνωπόλεως κ. Σταυρακάκην Έμμανουήλ. Έπειτα έδίδαξεν υποδειγματικώς ο διδάσκαλος Χώρας Σφακίων κ. Καστανάκης Στυλιανός, Θρησκευτικά εις Ε' και ΣΤ' τάξεις. Έκολούθησε συζήτησις και κριτική και έξήχθησαν χρήσιμα συμπεράσματα.

2. Τήν 29·4·1966 εις Βρύσες Άποκορώνου, έλαβαν μέρος 65 διδάσκαλοι από την Έπαρχίαν Άποκορώνου και την πόλιν Χανίων. Έγινεν εισήγησις εις το μάθημα της Γεωμετρίας, από τον διδάσκαλον Καΐνας κ. Νικολακάκη Γεώργιον. Έπειτα έδίδαξεν υποδειγματικά Γεωμετρίαν εις την Ε' και ΣΤ' τάξιν ο διδάσκαλος Βρυσών κ. Γωνιωτάκης Κωνσταντίνος. Έπηκολούθησε συζήτησις και κριτική, και έξήχθησαν χρήσιμα συμπεράσματα.

3. Τήν 30·4·1966 εις Καλύβες Άποκορώνου, έλαβαν μέρος 70 διδάσκαλοι από την υπόλοιπον Έπαρχίαν Άποκορώνου και την πόλιν των Χανίων. Ανακοινώθηκε εισήγησις εις το μάθημα της Ιστορίας, από τον διδάσκαλον Άρμένων κ. Καλλιτσάκη Χρήστον. Έπειτα έδίδαξεν υποδειγματικά Βυζαντινήν Ιστορίαν εις Ε' και ΣΤ' τάξεις ο διδάσκαλος Καλυβών κ. Φραγκιουδάκης Άνδρέας. Έπηκολούθησε συζήτησις και κριτική, και έξήχθησαν χρήσιμα συμπεράσματα.

Πρίν από κάθε συγκέντρωσιν Ο Έπιθεωρητής Σωματικής Άγωγής Ν. Χανίων κ. Χαΐδεμενάκης Άλέξ. έδίδαξεν υποδειγματικά το πρόγραμμα των Γυμναστικών Έπιδείξεων. Εις το τέλος έκάστης συγκεντρώσεως, ο διοργανωτής αυτών, κ. Έλευθέριος Γ. Δαφέρμος, Αναπληρωτής Έπιθεωρητού Α' Χανίων, έδωκεν γενικάς οδηγίας διδακτικής φύσεως, διδακτηριακών έργασιών και λειτουργίας μαθητικών συσσιτίων, λίαν ωφέλιμους διά τους παρακολουθήσαντας τας συγκεντρώσεις, διδασκάλους.

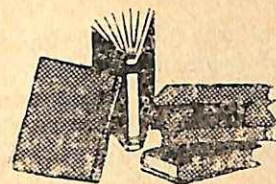
Πρακτικογράφος

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΝ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΕΙΣ ΛΑΦΝΙΟΝ ΣΠΑΡΤΗΣ

Τήν 11ην Ιουνίου 1966 έπραγματοποιήθη εις το χωρίον Δάφνιον Σπάρτης Παιδαγωγικόν Συνέδριον υπό την προεδρείαν του λαμπρού Έπιθεωρηταυ της Περιφέρειας Λακεδαιμόνος κ. Κων/νου Μαντά εις το όποιον έλαβον μέρος 60 διδάσκαλοι από 32 διάφορα Σχολεία της ίδιας Περιφέρειας.

Έγένετο υποδειγματική διδασκαλία ποιήματος εις τους μαθητάς των τάξεων Ε' και ΣΤ' υπό του διδασκάλου Δαφνίου κ. Σταύρου Μυλωνάκου και εισήγησις επί του θέματος υπό του διδασκάλου Λευκοχώματος κ. Γεωργίου Μπόνου.

Έπηκολούθησεν μακρά και γόνιμος συζήτησις την όποιαν διηύθυνε άριστοτεχνικώς ο πάντοτε ακούραστος Έπιθεωρητής κ. Μαντάς και έξήχθησαν κατόπιν πολυτίμων οδηγίων του ωφέλιμα συμπεράσματα διά την διδασκαλίαν του ποιήματος.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Κ. Κίτσου : Η Παιδεία του ανθρώπου της έποχής μας.

Είναί το τελευταίο έργο του κ. Κίτσου, άν έν τω μεταξύ δέν του πήρε τη φρεσκάδα κάποιο άλλο. Ο συγγραφέας του βιβλίου τούτου είναι τόσο γνωστός στους παιδαγωγικούς κύκλους και στο ευρύτερο εκπαιδευτικό κοινό της χώρας, ώστε να περιττεύη κάθε ιδιαίτερη έξαρση της προσωπικότητας και του έργου του. Υπότροφος ακόμη του Κράτους στη Γενεύη, άρχισε να παρουσιάζη δείγματα της μελλοντικής του δράσεως με το πρωτόλειό του «Έπιστημονικοί προσανατολισμοί», γιά να μάς δώση με το πέραςμα του χρόνου μιá σειρά πρωτότυπων παιδαγωγικών μελετών και βιβλίων, που φανερώνουν την άκαταπόνητη εργατικότητα, την πολυμέρεια και την άφοσίωσή του στο ύψηλο παιδαγωγικό και κοινωνικό λειτούργημα, που του έχει έμπιστευθή ή Πολιτεία.

Το νέο βιβλίο, που έχομε μπροστά μας, πιστοποιεί όσα λέμε γιά την πολυμέρεια του συγγραφέα. Με το μάτι του άντικειμενικού παρατηρητή και τη νηφάλια σκέψη του προσεκτικού μελετητή των αδιάκοπα έναλλασσομένων φαινομένων και των ρευμάτων της ζωής, των προόδων της κοινωνιολογίας, της τεχνικής και οικονομίας, με τον νόμο των αναλογιών και τη συγκριτική δύναμη που έφαρμόζει παντού άνευρίσκει τη μεταξύ τους άλληλεξάρτηση και τοποθετεί στο επίκεντρο της ρευστής αυτής έναλλαγής τον άνθρωπο, ως τον κατ' έξοχήν πνευματικό ρυθμιστή της συντονισμένης κινήσεως !

Από τά χαρακτηριστικά του σημερινού κόσμου (Κεφ. Α') με την πληθυσμιακή έκρηξη της έποχής, όπως μάς πληροφορεί ή Στατιστική και Κοινωνιολογία, με τη γοργή Τεχνική άνάπτυξη, με την νέα κοινωνική και οικονομική διάρθρωση (οι έπιγονές των ανθρώπων και οι άνταλλαγές των προϊόντων, ή νέα αξιολόγηση του κόσμου στο κοινωνικό σύνολο, ή έπιστήμη της κοινωνιολογίας ως συντελεστής νέας κοινωνικής διαρθρώσεως, οι διεθνείς ομάδες πολιτικής πίεσεως ως ρυθμιστές των κοινωνικών πραγμάτων, οι έγχρωμοι λαοί στη σημερινή κοινωνική διάρθρωση, οι νέες οικονομικές καταστάσεις και δραστηριότητες).

Από τη ψυχολογία του Άνθρώπου των καιρών μας (Κεφ. Βον) με τις σοβαρές άναταραχές της επαγγελματικής, πολιτικής και ήθικής νοοτροπίας, που είναι φυσικό να του δημιουργή ο ψυχικός άπόηχος των έπιταχυνόμενων εξέλιξεων. Από όλα αυτά διαμορφώνονται μέσα στον άνθρωπο ώρισμένα κίνητρα που έρχονται να χαρακτηρίσουν τις δραστηριότητές του, όπως είναι ή παραγωγή και άπόκτηση αγαθών, ή άνάπτυξη της έπιστήμης, ή σεξουαλικότητα και άλλα δευτερεύοντα.

Εδώ γεννώνται στον συγγραφέα τά ίδια έρωτήματα και οι ίδιες άπορίες, που βασανίζουν τον κάθε στοχαζόμενον άνθρωπο, που βρίσκειται μπροστά στις έξελίξεις αυτές, όπως αναφέρονται στο Α'. κεφάλαιο και στα ψυχικά προβλήματα και τα κίνητρα δραστηριότητος. Διερωτάται :

Ποιός είναι ο πολιτικός άστέρας, που θα κατευθύνη τά βήματα του σύγχρονου ανθρώπου μέσα στο χάος και τη σύγχυση της έποχής ; Ποιά είναι ή όρθή γραμμή πλεύσεως που θα οδηγήση το κλυδωνιζόμενο σκάφος, ως ότου φθάση στο λιμάνι της σωτηρίας ; Δέν ίκανοποιεί άπόλυτα ούτε ή παραγωγή και άπόκτηση των αγαθών, ούτε ή άνάπτυξη της έπιστήμης, ούτε ή σεξουαλικότητα.

Ἰκανοποιεῖ καὶ σώζει μόνον ἡ Παιδεία (Κεφ. Γον), ὅπως τὴν ἐννοεῖ ἡ σημερινὴ φιλοσοφικὴ ἀνθρωπολογία. Ἡ Παιδεία γιὰ μιὰ πορεία με ὄρθιο τὸ ἀνάστημα τοῦ ἀνθρώπου :

1. Πορεία τοῦ ἀνθρώπου πρῶτα με στάση προοπτικῆς μέσα στὴ ζωὴ (ὅταν βλέπη μακρὰ, σὲ μεγάλο πλάτος καὶ βάθος με πλήρη συνείδηση τῶν κινδύνων καὶ με τελικὴ σκέψη τὸν ἄνθρωπο).

2. Πορεία τοῦ ἀνθρώπου με βίωση τῆς ἀνθρώπινης οὐσίας : α) γιὰ τὴ βιολογικὴ καὶ κοινωνικὴ του ὑπόσταση.

β) γιὰ τὴν ἀφύπνιση τῆς βαθύτερης ἀνθρώπινης οὐσίας (ἀναζήτηση νέων γνώσεων, ἐνέργεια ἠθικῶν πράξεων, αἰσθητικὴ συνείδηση καὶ ἀπόλαυση τοῦ ὡραίου, ἀγάπη πρὸς τὸν συνάνθρωπο, ἔρευνα καὶ σεβασμὸς τοῦ σὺμπαντος).

3. Πορεία τοῦ ἀνθρώπου με ἐκπαίδευση σὲ ὅλη τὴ διάρκεια τῆς ζωῆς. Μιὰ *éducation permanente* ποὺ συμπίπτει με τὸ γνωστὸ ἀπόφθεγμα τοῦ μεγάλου νομοθέτη τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν Σόλωνος, «Γηράσκω αἰεὶ διδασκόμενος». Μιὰ ἐκπαίδευση ποὺ ἀποβλέπει ὄχι μόνον στὴν παροχὴ νέων γνώσεων, ἀλλὰ καὶ στὴ σύζευξη τοῦ παλαιοῦ, ἀλλὰ καὶ στὴ καλλιέργεια ψυχικῶν ἱκανοτήτων, γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς αὐτοκυριαρχίας, τῆς φαντασίας, τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, τοῦ ὁμαδικοῦ πνεύματος τοῦ θάρρους καὶ τῆς ἀνθρωπιάς.

Γιὰ μιὰ τέτοια πορεία μέσα στὴν ἀδιάκοπη ἐναλλαγὴ καὶ ἀναπροσαρμογὴ καὶ με ὁλόρθη τὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου χρειάζονται λειτουργοὶ τῆς Παιδείας, φλεγόμενοι ἀπὸ τὸ ἱερὸ πάθος τοῦ Πεσταλότζι καὶ συμπορευόμενοι με τοὺς μεγάλους μύστες τῆς βαθύτερης οὐσίας τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ κ. Κ. Κίτσος, νέος Παιδαγωγὸς με ἀσβεστὴ τὴ φλόγα τῆς μαθήσεως καὶ τῆς ἔρευνας τῶν φαινομένων τῆς σημερινῆς ζωῆς καὶ τῆς δράσεως τοῦ ἀνθρώπου, συμπορεύεται στὴν ὡραία προσπάθεια ποὺ φανερώνει τὸ βιβλίο του, με γνωστοὺς παιδαγωγοὺς καὶ στοχαστές, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα λαμπρύνουν τὶς σελίδες τῆς Ἱστορίας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, τὸν Murdal-A, Vincent-P., τὸν Saunay, τὸν Fourastié, Morazé, Picon, Carrel, Malraux, Pieron, Lagache, Klinberg, Dottens, Hubert, Häberlin, Malverne, Berger, Jaccard, Chateau καὶ ἄλλους.

Τὸ βιβλίο του, πολὺ σύντομο (σελ. 42) ἀλλὰ πλούσιο σὲ οὐσιαστικὸ περιεχόμενο, με πολλὴ σαφήνεια καὶ σὲ δημοτικὴ καθαρὴ, ἀξίζει ὄχι ἀπλῶς νὰ διαβασθῇ, ἀλλὰ καὶ νὰ μελετηθῇ ἀπὸ κάθε ἐκπαιδευτικὸ. Οἱ νεαροὶ πρὸ πάντων ὑποψήφιοι δασκάλοι τῶν Π. Ἀκαδημιῶν ἔχουν νὰ κερδίσουν πολὺ ἀπὸ τοὺς νέους καὶ πλατεῖς ὀρίζοντες, ποὺ τοὺς ἀνοίγει τὸ βιβλίο τοῦτο. Ἔτσι ἀπὸ κάμπιες ποὺ εἶναι σήμερα θὰ ἐκκολαφθοῦν πολὺ σύντομα σὲ πολύχρωμες χρυσαλίδες ποὺ θὰ μᾶς δώσουν νέες κάμπιες κ.λ.π. κ.λ.π.

Γ. Ζομπανάκης

Ἀγγέλου Κρήτικα, διδασκάλου. Ὁμιλίαι γιὰ ὅλες τὶς σχολικὲς γιορτὲς καὶ γιὰ συγκεντρώσεις γονέων.

Τὸν τελευταῖο καιρὸ πολλοὶ παιδαγωγοὶ καὶ δασκάλοι τῆς χώρας ἔπαυσαν νὰ ἐνδιαφέρονται καὶ νὰ ἀσχολοῦνται ἀποκλειστικὰ καὶ μόνον με τὰ καθαρῶς διδασκτικὰ θέματα. Παράλληλα με αὐτὰ ἀρχίζουν καὶ πολὺ σωστά, νὰ κατανοοῦν ὅτι ἡ ἀποστολὴ τους δὲν περιορίζεται μόνον στὴν πιστὴ ἐφαρμογὴ τοῦ ἀναλυτικοῦ προγράμματος καὶ στὴν κλειστὴ αἴθουσα τῆς τάξεως. Ὁ ρόλος τους ἀγκαλιάζει ὁλόκληρο τὸ ἐξωσχολικὸ περιβάλλον, τὸ ἔμψυχο καὶ τὸ ἄψυχο, τὸ ὅποιο ἐπηρεάζεται καὶ ἀπὸ τὸ ὅποιο ἐπηρεάζεται.

Δὲν ἐπιτρέπεται ὁ σημερινὸς δάσκαλος νὰ εἶναι ξένος πρὸς τὴν καθημερινὴ σφύζουσα κοινωνικὴ ζωὴ καὶ ὅλους τοὺς φανεροὺς ἢ ἀφανεῖς παράγοντες ποὺ ἐπιδρῶν καὶ διαμορφώνουν τὴν εὐπλάστη νέα γενεά. Ἀνάγκη νὰ συμμετέχη ἐνεργό-

τατα στὴν ἐθνικὴ καὶ κοινοτικὴ ζωὴ καὶ νὰ ἔρχεται σὲ ἀμεσὴ ἐπαφὴ πρὸς τοὺς γονεῖς τῶν παιδιῶν του γιὰ νὰ τοὺς διαφωτίσῃ καὶ νὰ διαφωτίζεται γιὰ τὴ σωματικὴ, ψυχικὴ καὶ ἠθικὴ ἐξέλιξη τῶν παιδιῶν.

Τὸ νέο αὐτὸ πνεῦμα τῆς διδακτικῆς ἐργασίας καὶ ἀγωγῆς βλέπομε με χαρὰ καὶ ἱκανοποίηση στὰ ἔργα μερικῶν πρωτοπόρων ἐπιθεωρητῶν καὶ λειτουργῶν τῆς πρωτοβάθμιας ἐκπαίδευσως, ὡς εἶναι : Παπαϊωάννου Εὐαγ. «Ἡ ἐξέλιξις τοῦ παιδίου», Π. Νάκου, Διδακτικὰ ἐρεθίσματα, Ξηροτύρη Ἡλ. Πεκλάρη «Προβλήματα ἀναδιδασκῶν τῶν παιδιῶν μας», Παπαδογούλα Δ. «Σχολεῖον καὶ οἰκογένεια στὴν ἀγωγὴ τῶν παιδιῶν μας, Τακὰ Ἀνασ. «Ὁμιλίαι πρὸς τοὺς γονεῖς», Γεωργ. Κυριαζοπούλου, Ἀνδ. Παπανδρέου καὶ ἄλλων.

Μεταξὺ τῶν ἔργων αὐτῶν ζηλευτὴ θέση κατέχει τὸ κρινόμενο ἔργο τοῦ διδασκάλου Ἀγγέλ. Κρήτικα. Στὸ βιβλίο του «Ὁμιλίαι γιὰ σχολικὲς γιορτὲς καὶ συγκεντρώσεις γονέων», ἀφιερωμένο στὴ μνήμη τῆς μητρὸς του, ὁ συγγραφεὺς παραθέτει τὰ κείμενα 7 ὁμιλιῶν καὶ πανηγυρικῶν τοῦ στίς μεγάλες ἐθνικὲς ἐπετεῖους καὶ ἐπίκαιρες σχολικὲς τελετὲς (Α' Μέρος) καὶ 6 εἰδικῶν ὁμιλιῶν σὲ συγκεντρώσεις γονέων. Σκοπὸς τῶν ὁμιλιῶν του εἶναι νὰ προσελκύσῃ τοὺς γονεῖς σὲ στενὴ συνεργασία με τὸ σχολεῖο γιὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ κοινοῦ σκοποῦ : τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς ἀγωγῆς καὶ διαπλάσεως τοῦ παιδιοῦ. Καὶ τὸν σκοπὸν αὐτὸν πετυχαίνει με τὴ λογικὴ συντομία, τὴ σαφήνεια, τὴν ἀκριβολογίαν καὶ τὴ στρωτὴ δημοτικὴ γλῶσσα τῶν ὁμιλιῶν του. Ὁ ἀναγνώστης διαβάσει τὸ βιβλίο με πολλὴν ἄνεση καὶ εὐχεται στὸν συγγραφέα νὰ συνεχίσῃ τὸ συγγραφικὸ του ἔργο, τὸ ὅποιο ἀρχισε με τόσο καλοὺς ὁλώνους.

Γ. Ζομπ.

Zum Problem des Elternrechts von Dr. Ingeborg Röbbelen, Verlag Quelle und Meyer Heidelberg, σελίδες 320.

Τὸ ἔργο τοῦτο εἶναι μιὰ ἐπισταμένη ἔρευνα γιὰ τὰ προβλήματα τοῦ δικαίου τῶν γονέων ἀπὸ εὐαγγελικὴν ἄποψιν. Ἡ ἔρευνα ἔγινε ἀπὸ μίαν ἐπιτροπὴ σπουδαστῶν τοῦ Ἰνστιτούτου «Κομένιος». Τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τοῦ βιβλίου εἶναι, ὅτι ξεκινᾷ ἀπὸ μιὰ βασικὴ ἐκθεση τῆς συνταγματικῆς καὶ νομικῆς θέσεως τῶν γονέων, ὅπως ἀναγράφεται στὰ 60 καὶ 70 ἄρθ. τοῦ Συντάγ. καὶ ὅτι προσπαθεῖ νὰ ἐξετάσῃ τὰ προβλήματα τοῦ δικαίου τῶν γονέων ὄχι ἀπομονωμένα, ἀλλὰ σὲ στενὸ σύνδεσμο καὶ ἐπαφὴ με τὰ ζητήματα τῆς παιδαγωγικῆς ἀποστολῆς τῆς οἰκογένειας, τοῦ Κράτους, τοῦ σχολείου καὶ τῆς ἐκκλησίας. Ὁ Γερμανομάθης ἀναγνώστης τοῦ βιβλίου ἔχει νὰ ὠφεληθῇ πολὺ ἀπὸ τὴ μελέτη τοῦ βιβλίου καὶ τὴν πλουσιωτάτη βιβλιογραφίαν ἀπὸ 22 σελίδες. Τὸ μοναδικὸ ἐλάττωμα τοῦ βιβλίου εἶναι ὅτι ἡ τιμὴ του γιὰ τὸν Ἑλληνα ἐκπαιδευτικὸ εἶναι κάπως ὑπερβολικὴ (26 μάρ.) 200 δραχ. περίπου.

Γ. Ζομπ.

Religiöse Unterweisung in englischen Schulen und Sonntagsschulen, von Götz Urban, Quelle und Meyer σελ. 82, τιμὴ γερμαν μάρ. 6,80. Heidelberg.

Στὸ βιβλίο τοῦτο ἀναφέρονται ἐκτενῶς οἱ λόγοι ποὺ ἐπιβάλλουν στὴ γερμανικὴ θρησκευτικὴ παιδαγωγικὴ νὰ ἀφήσῃ κατὰ μέρος τοὺς δισταγμοὺς καὶ νὰ λάβῃ μέρος στὴν οἰκουμενικὴ συζήτηση. Τῆς λείπουν μέχρι σήμερα οἱ ἀπαραίτητες πληροφορίες καὶ γνώσεις γιὰ τὴ θέσιν τῆς θρησκευτικῆς ἀγωγῆς στὰ ἐξωγερμανικὰ κράτη. Ὁ ἀναγνώστης ἀποκτὰ πολὺτιμες πληροφορίες ὄχι μόνον γιὰ τὴ θέσιν τῆς θρησκευτικῆς διδασκαλίας, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴ ζωερὴ ἀνταλλαγὴ σκέψεων καὶ τὴ συζήτηση, ποὺ γίνεται σήμερα γύρω ἀπὸ τὸν ἐκκλησιασμὸ τῶν παιδιῶν καὶ τὴν κατηχητικὴν κίνησιν.

Γ. Ζομπανάκης

Οι ζωηρές συζητήσεις των τελευταίων ετών για το πρόβλημα μιας σύγχρονης-επαγγελματικής μορφώσεως οδηγεί σε νέες προτάσεις και έρευνες, που δεν αφήνουν φυσικά άθικτο το επαγγελματικό σχολείο.

Στο βιβλίο του το των 200 σελίδων οι συγγραφείς ενεργούν μίαν συγκριτική θεώρηση των μέτρων, που έλαβαν άλλες χώρες για την επαγγελματική αγωγή, για να αποδείξουν τα προτερήματα και ελαττώματα του γερμανικού επαγγελματικού σχολείου. Από τη σύγκριση και τις αντιθέσεις αυτές προκύπτει η ανάγκη ενός ειδικού νόμου για την επαγγελματική εκπαίδευση και το τελικό συμπέρασμα, ότι αυτή σήμερα συμπλέκεται πολύ στενά με την οικονομία, τη βιομηχανία, το εμπόριο, την αγροτική και οικιακή οικονομία. Το βιβλίο είναι πολύτιμο για τους διδασκάλους των επαγγελματικών σχολείων, με το νέο πνεύμα που το διέπει και την πλούσια βιβλιογραφία.

Γ. Ζομπανάκης

Βασιλείου Σ. Σωτηροπούλου: 'Οργάνωση και λειτουργία τριών προτύπων Δημοτικών Σχολείων. Σελίδες 110. 'Αθήναι 1964

Είναι γνωστόν ότι τα ωραία, τα μεγαλειώδη και ανώτερα έργα επιτυγχάνονται με κόπους και θυσίες. Το έργο του δασκάλου είναι πράγματι ύψηλο και ωραίο, γι' αυτό και απαιτεί μεγάλο μόχθο και θυσίες. Γνωρίζει καλά ο δάσκαλος ότι, για να γίνει αποδοτικότερο και περισσότερο ωφέλιμο το έργο του, εκτός από τους κόπους και θυσίες, εκτός από την πηγαία και αστείρευτη αγάπη για το παιδί, εκτός από τον ένθουσιασμό και την διδακτική του ικανότητα, χρειάζεται και μια ολοκληρωμένη οργάνωση και λειτουργία του σχολείου του. Μια τέτοια αξιόπαινη προσπάθεια οργάνωσης μας παρουσιάζει ο συνάδελφος Βασίλειος Σωτηρόπουλος με το βιβλίο του «'Οργάνωση και λειτουργία τριών προτύπων Δημοτ. Σχολείων».

Σκοπός του γράσαντος ήταν να εφαρμόσει στην πράξη τις νεώτερες παιδαγωγικές θεωρίες και τα σύγχρονα πορίσματα της ψυχολογικής έρευνας και να συστηματοποιήσει τα πορίσματα που έβγαλε από την εφαρμογή της θεωρίας στη σχολική πράξη.

Το έξ 110 σελίδων βιβλίο του, χωρίζεται στα έξι μέρη: Μέρος Α' οργάνωση Προτύπου. Μέρος Β' 'Εποπτικά μέσα. Μέρος Γ' Διδακτική εργασία.

'Εν συνεχεία παραθέτει γενικές έμπεριστατωμένες εκθέσεις λειτουργίας και δραστηριότητας τριών προτύπων Δημ. Σχολείων. Ξεχωρίζουν στις εκθέσεις πολλές διδακτικές καινοτομίες στην οργάνωση της σχολικής ζωής. 'Αλλά και η συγκρότηση ομάδων εργασίας, Μαθητικής Κοινότητας, σχολικού Συνεταιρισμού, για την ανάπτυξη του κοινωνικού συναισθήματος, του αλτρουϊσμού και του πνεύματος συνεργασίας, ως και οι ποικίλες άλλες εκδηλώσεις του σχολείου, δείχνουν πόσα μπορεί να επιτύχει ο δάσκαλος στους σπουδαίους αυτούς τομείς.

'Ιδιαίτερα σημειώνουμε στο κεφάλαιο των σωματομετρήσεων των μαθητών, την καταγραφή και επεξεργασία του ύλικού, τη σύγκριση και εξαγωγή συμπερασμάτων χρησίμων τόσο για τον πειραματιζόμενο όσο και για τους γονείς των μαθητών.

Το μικρό αυτό βιβλίο πηγάζει από τη σχολική πράξη και παρουσιάζει ένα πλούσιο απολογισμό μιας δημιουργικής εργασίας, ενός δασκάλου που εργάστηκε ευσυνείδητα και οργάνωσε σε πρότυπα τρία σχολεία της υπαίθρου.

'Εχει μοναδική φιλοδοξία, όπως τονίζει και ο ίδιος, «να βοηθήσει τους συναδέλφους, ιδίως τους νεωτέρους στο δύσκολο αλλά ιερό έργο της αγωγής».

'Αντώνιος Γ. Μαραγκάκης

ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΖΩΗ
Μηνιαία Παιδαγωγική 'Επιθεώρησης
Διευθυντής: Γεώρ. Ζομπανάκης
'Εκπαιδευτικός Σύμβουλος

ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ
του περιοδικού «Σχολείο και Ζωή»
'Ακαδημίας 57, 'Αθήναι 143 Τηλέφ. 633.461

1. ΑΓΩΓΗ ΠΟΛΙΤΟΥ δια την Ε' τάξιν του Δημ. Σχολείου.
 2. » » » » ΣΤ' » » » »
 3. » » » » τα Γυμνάσια.
- Τα βιβλία ταυτα είναι έγκεικριμένα δια της υπ' αριθμ. 127786 της 21/11/1963 αποφάσεως του 'Υπουργείου 'Εθνικής Παιδείας.
4. ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ και BENZINEΣ, ελεύθερο ανάγνωσμα για τα παιδιά Δ', Ε' και ΣΤ' τάξεως του Δημοτικού Σχολείου.
- Είναι ένα πρωτότυπο βιβλιαράκι, που ένθουσιάζει μικρούς και μεγάλους με το απλό ψυχαγωγικό του περιεχόμενο.
- 'Ο άναγνώστης εισάγεται άβιαστα και εύχαραστα στα μυστικά της εξαγωγής και μεταφοράς των πετρελαίων, που μαζί με τον ήλεκτρισμό αποτελούν την τεράστια κινητήρια και έκπολιτιστική δύναμη της σημερινής έποχής στον πλανήτη μας.
- Στην αξία του άναγνώσματος προσθέτει ιδιαίτερο θέλημα η πλούσια καλαίσθητη και πολύχρωμη εικονογράφηση.
- Τα παιδιά της Δ', Ε', και ΣΤ' τάξεως των Δημοτικών μας Σχολείων για τα όποια προορίζεται, θα δοκιμάσουν έξαιρετική χαρά κι ένθουσιασμό, όταν το διαβάσουν.
- Πωλείται εις όλα τα βιβλιοπωλεία δραχ. 15 και εις τα Γραφεία του Περιοδικού μας «ΣΧΟΛΕΙΟ και ΖΩΗ» 'Ακαδημίας 57, Α' όροφο Τηλ. 633.461.

Παιδαγωγικές 'Εκδόσεις

1. Προβλήματα των άγροτικών μας Σχολείων Τόμ. Α' και Β'.
2. Ειδική διδακτική της 'Αγωγής του Πολίτου.
3. 'Η άνιχνευτική πείρα του παιδιού.
4. 'Επιστημονικοί προσανατολισμοί της Παιδαγωγικής.
5. 'Η ψυχοσύνθεσις της σημερινής Νεολαίας.
6. Συμβολή στη μεθοδική διδασκαλία του αριθμητικού προβλήματος.
7. 'Εγκόλπιο του νέου Δασκάλου.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΔΙΔ. ΒΙΒΛΙΩΝ
ΤΜΗΜΑ Σχολ. Βιβλίων
Πληροφορίαι Δημ. Τσιώρον
Ἀριθ. Πρωτ. 127786

Ἐν Ἀθήναις τῇ 21-11-1963

Πρὸς
τοὺς κ.κ. Γενικοὺς Ἐπιθεωρητὰς Μ.Ε.
καὶ Ἐπιθ]τὰς Στοιχειώδους

Θέμα: Περί συστάσεως βιβλίου ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀγωγή
τοῦ Πολίτου» τοῦ Γεωργίου Ζομπανάκη.

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς κειμένας διατάξεις περί διδοκτικῶν βιβλίων κλπ. τὰς διατάξεις τοῦ ἔρθου 15 τοῦ Ν. 6911/1933 καὶ τὴν πρότασιν τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Ἐκπαιδευτικοῦ Προγράμματος τὴν περιλαμβανομένην εἰς τὴν ὑπ' ἀριθ. 42/5-11-1963 πράξιν οὗτοῦ, ἣν ἀποδεχόμεθα. Συνιστῶμεν τὴν προαιρετικὴν προμήθειαν τοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀγωγή τοῦ Πολίτου» βιβλίου τοῦ Γεωργίου Ζομπανάκη ὑπὸ τῶν Σχολικῶν Βιβλιοθηκῶν καὶ τῶν διδασκόντων εἰς τὰ σχολεῖα Μέσης Ἐκπαιδεύσεως ὡς καὶ ὑπὸ τῶν μαθητῶν Ε' καὶ ΣΤ' τάξεων Δημοτικῶν Σχολείων, συμφώνως πρὸς τὴν ὡς ἄνω πρᾶξιν τοῦ Α.Σ.Ε.Π.

Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς
Ε. ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ

Κοινοποιήσις:
Δ/σιν Διδ. Βιβλίων
Γραφεῖον κ. Γεν. Γραμματέως
κ. Γεωργ. Ζομπανάκη
Βασ. Σοφίας 8 — Ν. Σμύρνην

Ἀκριβὲς ἀντίγραφον
Ὁ Διευθυντὴς
Κ. ΣΒΟΡΩΝΟΣ

